

302939

MÚZEUMI

H Í R A D Ó

1956 II szám

Szerkesztőbizottság

BIGE JÓZSEFNÉ, KOLÉK JÓZSEF, KOVÁCS ISTVÁN,
LAKATOS LÁSZLÓ, NÉMETHY ENDRE

Szerkesztő:
SOLYMAR ISTVÁN

Felelős kiadó: Fülep Ferenc

Készült a Magyar Nemzeti Múzeum -- Történelmi Múzeum Rotaprint Üzemében
101/4 A/5 iv terjedelemben 620 példányban
Fv. Dajbukát Gergely

A MÁSODIK ÖTÉVES TERV IRÁNYELVEINEK VITÁJA A MUZEUMI TERÜLETEN

A Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. Kongresszusa nyomán beáramló új levegőben a közös ügy, országunk építésének felelőssége a második öt éves terv vitájában elemi erővel tört fel a dolgozók olyan széles rétegéből, hogy eddig nem volt példa ilyenre. A több mint 20 000 feldolgozás alatt álló javaslat, vélemény kézzelfoghatóvá tette a demokratizmus óriási erejét, megmutatta a népközpontú készségét, feltárta a vérző sebeket és bírálatot is mondott eddigi munkánkról.

A tervvita sajtóvisszhangjában a kulturális terület nem kapott kellő hangsúlyt, a közzétett iránytervezetbe is csak sommásan vették fel a kulturális terület célkitűzéseit és távlatait. A tervezet közvetlenül a muzeumi területre nem tett utalásokat, de a tudományra és népművelésre vonatkozó irányelvet feltétlenül vonatkoznak rá. Sajtóvisszhangja kicsi volt, a Szabad Népből csak Csatai Endre foglalkozott a muzeumok ellátottságával és népművelő munkájával. Mariska Zoltán a Műszaki Muzeum felállítására tett javaslatot, és a muzeum ügygel szorosan összefonódó műemlékvédelemről Gerevich László javaslatai kaptak helyet. Pedig a muzeumi terület dolgozóit is kimozdította nyugalmi állapotukból az április 27-én Pártunk által közzétett irányelvtervezet és dolgozóink körében is közügyggyé vált. Erre utal a Szépművészeti Muzeumban május 9-én megtartott aktivaértekezlet, ahol az országos muzeumok vezetői és vezető-kutatói fejtették ki javaslataikat; ezt mutatják az országos muzeumokban a helyi pártszervek mozgósításával megtartott intézeti ankétok; a vidéki muzeumokban felolvt munkatársi megbeszélések; a Muzeumi Főosztály dolgozóinak megbeszélése. Sokan kérdést, javaslatot hoztak felszínre ezek a viták.

A különböző helyeken megtartott tervvita négy nagyobb problémakör feladatait hangsúlyozta és ezekre tett javaslatot. 1. A muzeumok működésének, feladatának biztosításához szükséges feltételek megteremtése, a működéssel kapcsolatos fejlesztések. 2. A tudományos munka magasabb szintű lehetőségének megteremtése és a nemzetközi kapcsolatok megalapozása. 3. A muzeumi terület feladatkörének szélesítése. 4. A kulturális terület, benne a muzeumi terület arányainak kérdése.

Az 1. pontba felvett, működéssel kapcsolatos megoldásra váró feladatok vitatása a muzeumi terület legégetőbb kérdéseit vetette fel széles területen. Az országos és vidéki muzeumok működését és fejlődését gátló helyhiányt mind raktárakban, kiállító-, kutatóhelyiségekben, mind az anyag biztonságos megőrzését szolgáló laboratóriumokban, más műhelyhelyiségekben; a muzeumi terület fordított piramishoz hasonló létszámösszetételét, a tudományos segéderők, technikai és kísérleti erők elégtelen voltát, ami fékezi a munkát, s a muzeumok működését nem biztosítja; a technikai ellátatlanságot és elmaradottságot; a felszerelések hiányát, mind a tudományos, mind a népművelő hivatásból adódó feladatokhoz; az üzemeltetéssel járó költségek biztosítását az apróbb gondoktól a nagyokig, a fűtéstől a karbantartásig és felújításig. Az elhangzott kívánások jogosak, feltétlenül a muzeum, a kutatók és az egész muzeumi terület érdekeit szolgálják. A megoldásra tett javaslatok új beruházással, épületek, épületrészek megszerzésével, létszám és a költségvetés igen nagyméretű emelésével vélik a kérdés megoldását. A megoldás útja valóban ez, de mi ennek a realitása? Minden kulturális intézményeink részéről jelentkező anyagi igényt, a megtermelt nemzeti jövedelemből kell fedezni. A beruházás minden millióval való felemelése az életszínvonal növekedésének kockázatával jár, és népgazdaságunk második öt éves tervének egyik főcélkitűzése a dolgozók életszínvonalának jelentős emelése. Éppen ezért a muzeumi terület működéséhez szükséges pénzügyi ráfordításban – a muzeum megbecsüléséért folytatott felvilágosító munkája és jelentősége miatt megérdemelten szükséges fedezet biztosításáért való szakadatlan küzdelmen kívül – a rész megoldások lehetőségét a muzeumokban is keresnünk kell. Örömmel üdvözlöttük az olyan javaslatokat, mint pl. a Szépművészeti Muzeumban a távfűtés bevezetése, mert gyorsan visszatérülő beruházást jelent és valóban megoldja a műtárgyállomány állandó temperáltságának a kérdését. Még kézzelfoghatóbbak azok a javaslatok, amelyek a muzeumi területen is meglévő tartalékok céltudatosabb felhasználására a gazdálkodásunk és adminisztrációnk racionálisabb végzéséből felszabaduló forrásokból megoldhatók. E belső erőforrás nem lebecsülendő és sok olyan részfeladatot megold, amelyet anyagi korlátok miatt egyelőre nem tudnánk megvalósítani. Az intézmények önállóságának növelésével, több joggal és nagyobb felelősséggel, a rendelkezésre álló erők gazdaságosabb felhasználásával jelentős lépést tehetünk előre.

A tudományos munka és a külföldi kapcsolatok kérdése szorosan összefügg az előzőekkel. A tudományos munka anyagi ellátottsága jelenleg elégtelen. A gyűjtemények kiegészítése vidéken a legtöbb helyen az alapgyűjtemények megszerzése nagyobb anyagi feltételek biztosítása után történhet. Az érdemi munkára (gyűjteménygyarapítás, kutatómunka, publikáció, könyvbeszerzés, népművelő munka) évi költségvetésünk 10 %-át fordíthatjuk az adott költségvetési lehetőségek között. Ez stagnáláshoz vezet és olyan köteleességek kényszerű elmulasztásához, amelyeknek későbbi időben történő megoldása már lehetetlen vagy csak részleges és sokkal költségesebb. E kérdést csak a nagyobb gazdasági ráfordítás oldhatja meg, a nemzetközi kapcsolatok megalapozásával együtt. De e téren is vannak lehetőségek a súlyos helyzet enyhítésére. A könyvbeszerzés terén mutatkozó devizális nehézségek csökkenthetők kiadványaink számának és terjedelmének növelésével. (Természettudományi Múzeum Annalesének parsokban történő kiadása), az élő, személyes, tervszerű tudományos kapcsolat kiépítésére a múzeumok költségvetésében biztosítandó forrással, a cserelehetőségek kiaknázásával (dokumentáció, műtárgy, közös gyűjtések, kiadványok) és a másolatok külföldön való terjesztésével. Országos múzeumaink tervszerű nemzetközi kapcsolatok kiépítése érdekében távlati tervet dolgoznak ki, hogy az ötletszerűségtől, az esetleg még meglévő egyéni érdekektől megóvják a kialakuló kapcsolatok helyességét és sajátos feladatainkból adódóan kapcsolataikat a külfölddel kulturális életünk szerves részévé tegyék.

A javaslatok között jelentősen szerepeltek a múzeumi terület szélesítéséből adódó feladatok. Két nagyszabású új létesítmény javaslata merült fel. Az egyik a Műszaki Múzeum, a másik a Nemzeti Galéria. A Műszaki Múzeum megvalósítása múltbeli adósságaink törlesztése. A műszaki emlékeink megmentése súlyos kötelezettség, műszaki ismeretterjesztő és új korszerű technikánk bemutatása elengedhetetlen feladatunk különösen akkor, amikor második ötéves tervünket a műszakfejlesztés jellemzi. A műszaki társadalom, de a politechnikai nevelés szolgálata is egybehangzóan sürgeti a Műszaki Múzeum felállítását. Ez az első feladat, amit a múzeumi terület szélesítésében meg kell oldani. Javasoltuk, hogy vegyék be a végleges ötéves terv irányelvei közé és az ipari tárcák terhére biztosítani kell a működéséhez szükséges feltételeket, mert abban mindnyájan megegyeztek a múzeumi dolgozók, hogy ez feltétlenül szükséges, de ne a népművelési tárca terhére, mert ennek ereje a megvalósításhoz elégtelen és a feladat anyagilag a terület teljes guzsbakötését jelentené. A Nemzeti Galéria létesítése is megoldható, de nincs reális lehetőség új beruházásra, a Károlyi-palota megfelelő kiképzése csak ideiglenes megoldás. Felvetődött a Zenemúzeum létesítése esetleg az Irodalmi Múzeum mellett, a Népligetben a scansen-múzeum már felvetett tervének újra való felvétele. Helyesek ezek a tervek, de anyagi korlátok miatt a tervidőszak alatt nem tudjuk megvalósítani őket, mert a cél meglévő intézményeink megerősítése. Vidéken is sok-sok javaslatot tettek alkotó tétvágygal kulturális ügyünkön való segíteni akarással. Elég, ha a Gyulai Vár és a szegedi várrom múzeumi felhasználására, a tájjellegű gyűjtemények létrehozására és fejlesztésére utalunk.

A területről beérkezett javaslatok, új igények, régi sérelmes problémák megoldása nagy feladat elé állította a Népművelési Minisztériumot. Mind a népművelési dolgozók nagyaktív értekezlete, mind a Minisztérium Kollégiuma egyöntetűen megállapította, hogy a második ötéves terv időszakára biztosított beruházás az egész népgazdasági beruházás 5 ezreléke, nem elegendő a felmerült megoldásra váró szükségletek kielégítésére, különösen akkor, ha még igényesebben kívánjuk szolgálni népünk kulturális nevelését a növekvő életszínvonallal felmerülő új kulturális igényeket. Népgazdaságunk fejlődésének jelen szakaszában a gazdasági kérdések és a népjólét emelése kerülnek előtérbe. Ez azonban nincs ellentétben a kulturális terület megnyugtató fejlesztésével, sőt erősen hat rá. Aránytalanul kevés a kulturális területre eső ráfordítás, de ha a szerteszéjjel folyó összegek, amelyeket más szerveknél kulturális célra felhasználnak, megfelelő koordinálással a legfontosabb kulturális kérdések kielégítésére szolgálnának, lényegesen nagyobb lépésekkel mehetnénk előre. Tárcán belül úgy érezték dolgozóink, hogy a múzeumi terület periférikus helyen van elsősorban azért, mert nem ismerik eléggé a múzeum lényegét; csak egyik, kisebbik felét látják, a népművelő munka töredékét, míg tudományos feladatait ezek jelentőségét csak nagy körvonalakban sejtik.

A második ötéves terv irányelveinek vitája a múzeumi területen is igazolta, hogy milyen segítőkészség rejlik a dolgozóknak, ha tevékenyen bekapcsolódnak az ország és saját szakterületeik dolgába. Az évek óta felgyülemlett - intézeti, egyéni - sérelmek bátrabban, szabadabban kerültek felszínre és az egész terület kilépett abból a visszahúzódott magatartásból, amelyre az szorította.

hogy ugyanis hiábavaló, mert nem a feladatra, a tervekre szabják az anyagi lehetőséget, hanem a gombhoz (adott költségvetéshez) varrják a ruhát, sőt sokszor a lehetőségek biztosítása nélkül a szinte teljesíthetetlen feladatokat. Még gyümölcsözőbb lehetett volna a vita, ha a megoldásra váró kérdések felsorakoztatásán kívül a megoldás reális lehetőségeivel, a belső erők felhasználásából adódó források feltárásával olyan elmélyülten foglalkoztak volna, mint a fennálló igényekkel. E munka még nem készt el és éppen az államigazgatás egyszerűsítéséről hozott határozattal kapcsolatban fordulunk a muzeumi terület valamennyi dolgozójához, hogy saját ügyének, gondjainak intézését tekintse feladatának, és segítsen kialakítani a helyes, bürokrácia-mentes államigazgatás módszereit.

A tervvita során felvetett, feltétlenül jogos és reális kívánságok után nem lehet remélni, hogy a feltételek gyökeres megváltoztatásával, optimális megvalósulásával a kis és nagy gondok egy-csapásra megoldást nyernek. Bizunk abban, hogy a muzeumi dolgozók további jó és eredményes munkája alapot teremt a muzeumi terület igazi jelentőségének felismerésére, anyagi megbecsülésére. Ennek érdekében valamennyi muzeumi dolgozó fokozottabb helytállása szükséges második öt-éves tervünk első évének sikeres megvalósításához, szükségesek tudományos, népművelő munkánk újabb nagyszerű eredményei és még nagyobb aktivitás területünk kérdéseinek közös alkotó megoldásához.

Körek József

A MUZEUMI RESTAURÁLÁS-KONZERVÁLÁS KORSZERŰ KÉRDÉSEI

A Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Múzeumának Főigazgatósága az 1956. április 5-én megtartott Tudományos Tanácsülésen tárgyalta a lökhajtásos repülőgépek korában nálunk ökrösszekéren hallgató muzeumi restaurátorműhelyek korszerűsítésének problémáját. Az eddigi helyzet hiányosságait felmérve már 1956. januárban utat mutatott a Történelmi Múzeum egy Jelentésben országos jellegű javaslatokkal a restaurátorok munkájának megjavítására. Itt a hibákat azzal magyarázza, hogy restaurátoraink szakképzettsége nem fejlődik, módszereik a 20-30 évvel ezelőtti technikáknál megrekedtek. A fejlődés útját pedig a műhelyek támogatására létesítendő vizsgálati és kísérleti lehetőségek megteremtésében látja.

Ezen az alapon tárgyaltak a Tudományos Tanácsülés tagjai és néhány meghívott fővárosi és vidéki restaurátor - elsősorban érdeméhez méltó részletességgel - a muzeumi tárgyak jó megőrzésének új lehetőségeiről. A tanácsülés jegyzőkönyve végső következtetésként leszögezi, hogy sürgősen meg kell indítani a restaurálás-konzerválás munkájának tudományos fokra emelését, restaurátoraink továbbképzését és felvilágosítását az utóbbi években a kémia, fizika és a specialisan muzeumi konzerválás terén elért hatalmas eredményekről.

Ezt a célt szolgálja a Muzeumi Híradó Ientí címen indított rovata, mely hívatra lesz az e téren eddig hazánkban és világszerte elért eredmények ismertetésére, valamint bírálatára; helyt ad restaurátoraink kísérleteinek - újításainak közlésére, végül pedig fóruma lesz az országsszerte felmerülő idevágó problémák nyilvános megvitatásának.

+ + +

A tárgyilagosság megkívánja, hogy a nemzetközi szakirodalmat szemmel tartva megállapítsuk, miszerint más országok muzeumaiban is főleg az utolsó 10-15 évben tették meg az utat a restauráló ipartól a konzerválás tudományáig.

A herculaneumi tekercsek kibontására kiküldött nagy technikusnak, Davynek köszönhető ugyan, hogy már 1826-ban vegyi analízis segítségével megoldotta a tekercsek kibontását, Eljárását azonban szigorúan titokban tartotta, így hát utána évtizedekig ismét csak két ellentétesen forgó kerék erejével, empirikus eszközökkel végezhették a munkát.

A titkolódzó feltalálótól napjainkig viszont olyan élesen ivel felfelé a közlékeny szakemberek cikkeinek és könyveinek száma, hogy csak a gyakorlott dokumentátor tud idejéhez mérten mégis tájékozottságot szerezni a muzeumi konzervátort érdeklő teljes területről. Ez ugyanis kiterjed ma már a kémia, fizika, biológia, művészettörténet, régészet, stb. tudományok fő és rengeteg alterületére, amelyeket legalább a világnyelvek műidegyikén nyomon kell követnünk.

A régi általánosító eljárások helyett mindinkább kialakult az a nézet, hogy a restauráló laboratóriumot úgy kell tekinteni, mint egy valóságos klinikát, ahová szerves és szervetlen patogén elemektől, fertőzéstől, sérüléstől, vagy öregségtől «megbetegedett» tudományos és művészi értékű tárgyak kerülnek. Pontos kivizsgálásnak és konzultációnak kell tehát megelőznie és meghatároznia a kezelés-gyógyítás módját.

E célból ma már megbízható gépi és laboratóriumi vizsgálatok lehetősége áll rendelkezésre. Ultraibolya, infravörös, röntgensugarak, elektronmikroszkópia, rádiográfia, metallográfia és egyéb fizikai eszközök derítik fel az eredeti állapot, majd a sérülések, elváltozások legapróbb árnyalatait. A mikroszkóptechnika, a laboratóriumi vegyvizsgálatok, a fényképlvételek, stb. biztosítják a minél pontosabb körkép kialakítását.

A helyes konzerválás ezek után a gyógyító műveleteknek olyan komplexumából áll, melynek célja egyrészt a tisztítás után elérendő eredeti állapot visszaállítása, másrészt pedig az anyag szerkezetében végbement pusztulási folyamat megszüntetése, az állag megszilárdítása és a megelőző védelem biztosítása az újramegbetegedés megakadályozására. Mindehhez pedig a kezelés megfelelő eszközeit és anyagainak a fentiekkel elért pontos vizsgálati eredmény határozza meg.

Megemlítem itt, hogy a jól felszerelt muzeumi kutatólaboratórium ezenfelül egy újabbkeletű tudomány szolgáltatában is áll, aminek E. R. Caley 1949-ben írt tanulmányában a «régészeti kémia-fizika» nevet adta. Itt a tárgyak eredetének megállapításához, azonosításukhoz, kormeghatározásra, stb. nyújt napról napra növekvő fontossággal segítségét. A *Forschungen und Fortschritte* 1954. évi 28. számában Jakob H. közli pl. hogy két sirdombon talált kerámia körül talajmintákat vettek és meghatározták a foszfortartalmukat vanadát-molibdát módszerrel. A nagy foszfortartalom arra utal, hogy az edényekben étel volt. Az abszolút foszfortartalom alapján a sirkerámiákat négy csoportra osztotta aszerint, hogy vizet, növényi eredetű ételt, állati eredetű ételt, vagy halott hamvait tartalmazták.

Ma már azonban nemcsak a laboratórium, de maga a korszerű restaurátorműhely is a szerszámok helyett műszerekkel, a háztartási cikkek helyett pontosan bemért vegyszerekkel dolgozik; a restaurátornak pedig nemcsak technikai készséggel, de a végzendő munka kényességéhez szükséges érzékenységgel és a rábizott érték arányában álló felelősségérzettel is rendelkeznie kell.

Most röviden vázolni szeretném, hogy általában milyen tárgyú kutatómunka vagy gyakorlati tevékenység szükségessége merül fel az olyan muzeumoknál, ahol a gyűjtemény egyesben tartalmaz legkülönbözőbb anyagú, koru és jellegű tárgyakat. Ilyen elsősorban nálunk a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Múzeuma és az országnak szinte kivétel nélkül minden vidéki muzeuma is.

Az alábbiakban közölt feladatok elvégzéséhez a laboratórium adja az irányítást vizsgálatokkal, kísérletekkel; elvetve az idejétmúlt vagy nem teljesen ártalmatlan eljárásokat és jól megválogatva, valamint gondos ellenőrzés alatt tartva az újakat.

Minden lelet vagy bármely muzeumi tárgy külön-külön elbírálást igényel kezelés tekintetében. A kezelést igen sok tényező határozza meg. Ezen tényezők legfontosabbika az anyagot tudományosan feldolgozó, vagy kezelő kutatónak, muzeológusnak az intenciója, véleménye. Nem lehet tehát eléggé hangsúlyozni, hogy mind az eljárási javaslat tekintetében, mind pedig a restauráló munka teljes menetében milyen elsőrendű fontosságu és kölcsönösen nélkülözhetetlen, a tudományos kutatókkal való állandó együttműködés.

Az egyéni szempontok szerint elbírált, majd azonosságuk alapján csoportosított tárgyak kezelése most már a restaurátorok munkája, amit tudásuk arányában, a munka közben felmerülő szükségességek és lehetőségek felismerésével jól vagy rosszul végezhetnek.

Fémleletek és egyéb muzeumi fémtárgyak

Vizsgálatok a fémmag és oxidréteg arányára vonatkozóan.

A tisztító folyamatok megállapítása.

Mechanikai fémtisztítás.

Kémiai oldó-tisztító eljárások.

- Elektrolitikus tisztítófolyamatok.
- A nemes patinák védelme.
- Kontrollvizsgálatok.
- A különböző konzerváló-védőbevonatok kérdése.

Fatárgyak

- Biológiai kártevők: rovar, penész kipusztítása.
- Megelőzés az ujrafertőzés meggátolására.
- A rongálódott tárgy restaurálása, konzerválása, a tovább megtartás kérdése.

Ásatási laanyag

Helyszini impregnálások a hirtelen száradás meggátolására. U. a. preparálása a további helyszini megőrizhetés érdekében. A beszállított anyag szárítása, fertőtlenítése, megőrző preparálására.

Kerámia

- Mechanikus tisztítóeljárások.
- Kémiai neutralizálás.
- Edényformázás a cserepekből.
- Fentiek korszerű anyagának és technológiájának a kidolgozása.

Üveg, gyöngy, csont, bőr, stb. ásatási anyagok egyéni problémái

- Ártalmatlan tisztítótechnikák.
- Korszerű anyagokkal való telítés és ragasztás statikai és esztétikai szempontok figyelembevételével.

Textilanyagok

- A rendszeres portalanítás anyagkimelő módszerrel.
- Molytalanítási eljárás.
- Gyengülő, málló anyagok erősítő telítése, rost-töltése.
- Hiányos, pusztult textiliák, pl. zászlók javítása, pótlása, korhűség és esztétikai szempontok figyelembevételével.

Köszobrászati anyag

- Egyszeri alapos letisztítás.
- Szükséges javítások ragasztó és formázó-pótló anyagai.
- Vizsgálatok időnként a felületi- vagy belső kórokozók jelenlétére.
- Pusztulás elleni megfelelő kémiai- vagy fizikai védelem.

Képek, metszetek

- Állagvizsgálat, kórokozók és öregedési folyamatok kivizsgálása.
- Képek felületi kezelése.
- Metszetek korszerű, tehát az eddigi áztatás-mosással szemben kiméletesebb eljárása, kidolgozása és ezeknek megfelelő anyagok alkalmazása.

Könyvtári és adattári anyag

- A könyv- és levéltári bibliofil értékek, régiségek különválasztása.
- A régi anyagot pusztító rovar- vagy penészgomba-fajták megállapítása és sterilizálása a fertőzött polcokkal együtt.
- A könyv- és okmánykonzerválás új módszerének alkalmazása baktericid anyagokkal, tehát a könnyen bomló nyv és kleiszter mellőzésével.

Az adattár fénykép- és papíryanagának időnkénti portalanítása és fény- nedvesség-védelme.

Általános laboratóriumi feladatok

Elvégezni az alábbi muzeumegészségügyi vizsgálatokat és ellenőrizni az ezzel kapcsolatos intézkedések eredményességét:

A kiállítási termek és raktárhelyiségek tárolási higiénája: Légnedvességmérés, szellőzés, helyes takarítási módok, stb.

A veszélyeztetettnek talált anyag vizsgálata: fizikai kártevők, biológiai kártevők, egyéb pusztító tényezők.

Fentiek alapján kidolgozni a követendő eljárásokat és a lényegbevágóan új módszereket megvitatni más illetékes szakemberekkel is.

Lépeést tartani a muzeumi konzerválást, restaurálást és határterületeit érintő szakirodalommal; dokumentációs és tudományos anyaggyűjtés, publikációk szerkesztése, tapasztalatcsere és kooperáció más muzeumok műhelyeivel.

Végül a muzeológusok munkájának támogatása az ásatási, vagy egyéb feltárási, a terepen való konzerválás, szállítás, csomagolás stb. problémák terén.

Általános restaurátorműhely feladatok

Az átvett és kiadott munkák leletezése, a munkamenet szakmai naplózása.

Gyakorlati oktatás a szakmai utánpótlás biztosítására.

Végül meg kell szervezni a muzeum minden kiállítási és raktárhelyiségében őrzött anyagának időnként darabonkénti felülvizsgálatát és a legkisebb újraromlást idejében kezelni. Ez a tudományos kutatók, a laboratórium és a restaurátor műhely közös érdeke és munkája legyen.

Miután itt most felsoroltam a ránk váró feladatokat, nézzük meg hát azt is sorjában, hogy milyen megoldásokat találtak és ismertettek már e téren világszerte a kutatók és műhelyek.

Egy-egy ilyen kiragadott párszavas ismertetés csak jellemzése akar lenni a korszerű restaurálás-konzerválás új irányának és sem elfogadni, sem elvetni nem szabad őket anélkül, hogy a hozzájuk fűzött megjegyzéseket, a téma szakirodalmi vitáit és a gyakorlati eredmények végső eredményeit ismernénk. Ehhez a már említett hatalmas kásahegyen kell áttennie, illetve átolvasnia magát a hozzászólónak, és nem szabad meglepődni, ha pl. a régi metszeteken látható rozsdabarna foltos elszíneződés okát az idevágó szakirodalom általam ismerten is legalább 15-20 féle különböző tünetként magyarázza és a gyógymódot vagy annak mellőzését aszerint indokolja. Ezért hát hasznunkra válik, ha az egész területet bebarangoljuk olvasva-tanulva-kísérletezve és mindig a megfelelően képzett szakember segítségére támaszkodunk.

Azt sem merném éppen állítani, hogy feltétlenül az a jobb eljárás, vagy hatóanyag, ami éppen újabb, mert nem mindig láthatjuk előre az idők folyamán megmutakozó esetleges hibáit, bevált módszereinktől csak akkor térjünk el, ha döntően újat, racionálisabbat és ezt már megbízhatóan ellenőrzött, gyakorlatban is bevált formájában hozza elénk a kémia, fizika, biológia, stb. tudománya.

Fémekről

A Zürichi Landesmuseum, G. Evers 1955. júniusi közlése szerint a teljesen vasmagnélküli, a ma már csak eloxidálódott tömegében formáját őrző tárgyak kivételével a fémlélet megfelelő kezelése elektrokémiai eszközökkel történik. Főleg a hidrogénes redukcióra alapított elektrolitikus eljárással. Itt a tárgy mint katód szerepel a tartályba befüggesztve, melynek vasaljai anódként szerepelnek. A folyadék nátronlúg százaléka, az áram amper és volt számértékét teljesen a fémtárgy állagának elbírálása után lehet megállapítani. Az eljárás legfőbb értéke, hogy az előző üvegfalon át a csupaszon beléő tárgy állandóan megfigyelhető, közben-közben kiemelve a már meglazult oxidréteget eltávolíthatjuk és ezt csakis a legszükségesebb mértékig folytatjuk. Ilyen felszerelést töb-

bek között a Zürichi Landesmuseum létesített restaurátorműhelye 1952-ben történt átszervezése alkalmával. Ők három éves tapasztalataik alapján a következőket állítják: az individualisan alkalmazott elektrolízis után a tárgyakat lekefelve, forró vizes öblítésekben viszik át – esetleg alkoholos víztelenítést is kívánnak – majd infravörös sugárral való szárításuk után a szokásos vacuum alatti védőfedéssel itatják; e célra náluk nagy molekulájú acrylestergyanta organikus oldószerben való folyadékát használják. Eredményként közlik, hogy eddig soha el nem ért biztonsággal távolítják el ily módon a tárgyakat ellepő idegen és pusztító anyagok összességét anélkül, hogy a tárgy esetleges lémeberakásait és más disztitőelemeit a művelet megrongálná.

Museums Journal 53,200-2 (1953) Anstee J. W.: Római 'bronz' plakkelypáncél töredékeit metallografiai analízis után elektrolitikusan tisztította 1%-os NaOH oldatban 5 V feszültséggel és 1 A áramerősséggel.

Museums Journal 53, 49-52 (1953) Organ, R. M.: régi ólomtárgy felületén képződött bazikus karbonátréteg eltávolítására a tárgyat üvegedényben, ionkicszerelőgyantát tartalmazó desztillált vízbe helyezte és 60-90 C°-on tartotta így több órán át. Tulhosszu kezelés ártalmatlan lehet. A tárgyat kiemelve lemosás nélkül szárítjuk, üvegekével lényesítjük, majd olvasztott viaszba mártjuk.

Fatárgyak

A biológiai kártevők kipusztítására Gassner L. Die Bekämpfung von Museumsschädlingen: F. Gás fertőtlenítést ajánl, m³-ként 50 gr adagolásban zárt térben. Ez a gázfajta nálunk is beszerezhető és magam is végeztem vele könyvtári fertőtlenítéseket teljes sikerrel.

Funde der Vorzeit Weimar 1955: a már statikájában gyengült, porladó fatárgy szintelen, jól bevált fecskendő szere a Geiseltalack, ami a fatárgy porózus belsejébe behatolva beköt és torzításmentesen összetartja, megerosítja a tárgyat. Kisebb tárgyakat exsiccatorban légrákkítással szivatjuk fel Geiseltalackkal.

Uj.: megállapítást nyer, hogy a régészeti faanyag konzerválásáról vannak a legellentétebb vélemények, de az megállapítható véglegesen, hogy a paraffinos, viaszos kezelés nem megfelelő, mert ettől pár hónap múlva sötétedni, loszlani és szenesedni kezd. Itt is különböző rugalmas, átátszó műgyanta oldatot ajánlanak.

E. A. Rumjancev: Műgyanták felhasználása a régészeti ásatásoknál: 1. polivinilbutlár (PVB), 2. polibutylmetakrilát, 3. polivinilalkohol, műgyanták oldatait használják sikerrel régészeti emlékegyanyag konzerválására terepmunkákon a Szovjetunióban.

Kerámia

Itt megállapítható, hogy a Történeli Muzeum kerámia-restauráló módszere minden tekintetben megfelel a tudományos és esztétikai követelményeknek. Talán csak a ragasztóanyag tekintetében -- a nálunk barna színben kapható sellak helyett -- emlitem meg

G. Savage: The Art and Antique Restorers Handbook (1954), A régi kerámia edények ragasztására cserépporral feltöltött elasztikus műanyag ragasztót ajánl, ami csak a kötelező árnyalattal különbözik az edénytől. Az így kezelt kerámia statikáját a rugalmas ragasztó azonkívül még sokkal biztonságosabbá is teszi.

Üveg

Zeitschrift für die physikalische Chemie 196, 23-24. (1950) Hedvall, J. A.: Muzeumi üvegtárgyakra a következő bevonatokat próbálták ki: polietilén, polistírol, PVC, polivinilacetát, alkilpoliakrilát, alkilpolimetakrilát, butadién-származékok, melaminyanták, alkilgyanták, cellulózeszármazékok és szilikonok. A legjobbnak a metakrilátgyanta koncentrált lakkbenzines oldata bizonyult.

Gyöngy, csont, bőr, stb. anyagok rögzítő konzerválására a Funde der Vorzeit Weimar 1955. megfelelő tisztítás után az exsiccator vacuumban történő Geiseltalack felvitatást ajánlja,

Textilanyagok málló-pusztuló állagának megerősítésére a textilipar műanyag technológiája bőven szolgáltat jól bevált, láthatatlanul preparáló műanyagokat, emulzió vagy szerves oldószerben hígított tehát mártható és befúvásra alkalmas formájában.

Kőszobrászati anyag

Paint Manufacturer 1, 16-20 (1931) King, G. Műtárgyak felületét etilszilikáttal vonják be, mely hidrofób sajátosságánál fogva a tárgyat jól védi.

Corrosion et anticorrosion 1, 2 (1953) Kaufmann J. A baktériumok szerepe a műemlékek mészkőanyagának változásában. A pusztulás okait vizsgálva megállapították, hogy mind a talajvíz, mind az eső hatásának kitétt kövek pusztulását baktériumok okozzák. A védekezés módjai: szilikonlakkokkal való bevonás, a nedves falrészek csöves lecsapolása, elektrooszmózis lecsapolás (száritási módszerek), nátrium és káliumszilikátos kezelés (közetszilárdítási módszer).

Képek, metszetek

Nature, 164 4171 sz. 601-3 (1949), Rawlins, F. I. G.: A National Gallery tudományos osztályának feladatai: a festmények röntgen, ultraibolya, infravörös vizsgálata, A festmények klorimetriája tisztítás előtt és után és mikroszkópia. Rutinvizsgálatok, kutatások speciális ragasztó és bevonó anyagokkal, valamint a régi mesterek pigmentjeinek tanulmányozása.

British Plastics 25, 282 sz. 363-6 (1952) Werner, A. E. A.: Ismerteti a British National Gallery Rembrandt képeinek restaurálását műanyagokkal, melyhez polibutylmetakrilátot, lakkozásra polivinilacetátot és viaszolásra polietilént használtak.

Könyvtári és adattári anyag

A «Könyvtáros» 1954. 4. sz. Kruteckaja A.: Okmányok restaurálásához mikaszalagpapírt ajánl.

Ugyanítt: Belaja I.: A könyvtárak, főként a gyermekkönyvtárak levegőjének fertőtlenítésére alacsony nyomású higanylámpákat, ibolyántúli sugárzású baktériumölő lámpákat használ. Az Erisz-man Intézet adatai szerint egy 8-8,5 ezer mikrovatt/cm² intenzitású, 2-3 másodpercnyi tartamu sugárzás a levegőben lévő mikroorganizmusok 60-80 %-át elpusztítja.

Könyvtáros 1953. sz. Jabrova R.: A papír tartósítására egy kiváló műanyagot, a polimetil akrilát vizes emulzióját ajánlja 6-8 %-os oldatában, míg a restaurálás ragasztóanyagául ugyanennek a 10-12 %-os töménységét javasolja.

A muzeumi tároláshigiéna egyik súlyos problémájával kapcsolatban a Science Progress 40, 585-603 (1952) Racolius és Werner írja: A képtárakban legmegfelelőbb relatív légnedvesség az 58 %-os és a legjobb hőmérséklet a 17 °C.

Megemlítem végül, hogy Olaszországban -- éppen a mienknél rombolóbb klíma következtében -- nemcsak kifejlett tudományág a muzeumok, könyvtárak egészségügye, hanem minden részletre kiterjedő miniszteri rendelet teszi kötelezővé a közgyűjtemények megfelelő gondozását.

Az itt felsorolt vizsgálatok, kísérletek lehetősége és az elért eredmények meggyőznek bennünket arról, hogy a muzeumi restaurálás kérdésében is két összetevő szerepel: 1. amit szeretnénk és 2. amit lehet.

Ennek a csak általánosságban tájékoztató közleménynek az volt a célja, hogy irányt szabjon annak, amit szeretnénk. A megvalósításhoz pedig kétségtelenül megtette az első lépést a Történelmi Múzeum azzal, hogy a Tudományos Tanácsülésen hozott határozat értelmében az új eljárások és anyagok bevezetése mellett döntött, felvette az érintkezést a megfelelő kutatóintézeteinkkel az olyan kérdések tisztázására és a vizsgálatok elvégzése céljából, ahol ezek a maximális technikai lehetőségek mellett dolgozó, differenciált tudású szakemberek kitűnően és készségesen pótolják a muzeum ezirányú felkészültségét. Régészeti könyvtárunk meghozatja az újonnan megjelenő külföldi szakmunkákat, beszerzi a magyar segédkönyveket és feldolgozza a nemrég vásárolt 240 kartonból álló restaurálási- és régészeti-kémiai szakirodalmi tájékoztatót.

Mindezek segítségével pedig azt is el akarjuk érni, hogy az így tudományos, megalapozott módszerekre felépült, korszerű restaurátori munkákkal a kádernevelés elsődrendű fontosságú feladatának is eleget tehesünk. Ezt pedig a vidéki restaurátorok részére tartandó, szinte "átképző" jellegű komoly oktató tanfolyamokkal, az elért eredményeink, illetve a bevált eljárások leírásának terjesztésével, a szükséges új anyagok elkészíttetésével és végül a szaktanácsért hozzánk forduló kartársak irányításával szándékozunk elérni.

Csakis így remélhető ugyanis, hogy a jól képzett és haladó restaurátoraink igénye előbb-utóbb megteremtse majd a magasabb fokú munkához szükséges felszerelést és berendezést is. E rovat keretében pedig segítséget várunk munkánkhoz azoktól a vidéki és budapesti kartársaktól, kik nemcsak panaszait, de ötleteiket és tapasztalataikat is közölnék itt tanácsadás, bírálat vagy megvitatandó kérdés formájában.

Várjuk a múzeumok tudományos kutatóinak irányító segítségét is és végül, de nem utolsósorúként feleltes szerveink támogatását ahhoz, hogy a gyűjteményeink és múzeológusaink jó híre mellett ne kelljen szégyenkezniük az ő munkájuk eredményének megőrzésére hivatott restaurátorműhelyeink elmaradottsága miatt.

HASZNOSNÉ SZÖLLŐS ILONA

A FÉNYKÉPNEGATÍVOK MUTATÓZÁSÁRÓL⁺

Közismert dolog, hogy a múzeum különböző gyűjteményei úgy használhatók és kezelhetők a legegyszerűbben, ha az anyagot mutatórendszer teszi hozzáférhetővé. Nemcsak az országos múzeumok nagyobb gyűjteményei, hanem a vidéki múzeumok szerényebb anyaga is így tekinthető át. A mutatórendszer használata időt takarít meg a múzeumi dolgozók számára, mikor különböző szervek, vagy kutatók a múzeum anyagát hasznosítani kívánják. Ugyanígy a múzeumban folyó kutató- vagy népszerűsítő munka is nehezen nélkülözheti ezt a segédeszközt.

Az egri múzeum gyűjteményei közül mutatórendszert készítettem eddig a néprajzi tárgyakról, a néprajzi adattári anyagról és a fényképnegatívokról. Az első két munka elvégzésében a Néprajzi Múzeum már korábban kialakított rendszerét vettem alapul, de a harmadikra, vagyis a fényképnegatívok mutatózására magam dolgoztam ki a rendszert, minthogy az országos múzeumok hasonló jellegű osztályozása nem felel meg a vidéki múzeumok számára.

A fényképnegatívok rendszerezésére az anyag természeténél fogva nem alkalmazható sem a tárgyak, sem az adattári anyag eddig használt mutatózása. Egyrészt azért nem, mert a fényképté- mák nem fedik teljesen a tárgyleltárban és az adattárban ennek megfelelő fogalmat; másrészt azért, mert a fényképek nem kizárólag néprajzi tárgyuak, mint az alapul vett tárgyi és adattári mutatórendszer. Ezért a kettő között álló és azoktól némileg eltérő rendszerezést kellett létrehozni, melynek eredményét bocsátom közre az alábbiakban: mindenekelőtt megjegyzem azonban azt, hogy ez az osztályozási rendszer nem tekinthető véglegesnek, rajta a későbbi munka során sokat kívánok csiszolni. Arra azonban jónak tartom, hogy mások ilyen jellegű munkáját -- legalább az elindulás kor -- megkönnyítse. Hibája e szisztemának még az is, hogy egy bizonyos területre, az egri múzeum gyűjtőterületére szabott és ezért az általános használat számára bizonyos módosításokra kiegészítésekre szorul.

A fényképnegatívok mindegyikéről (a leltárkönyv alapján) 2 db mutató cédula készült. Itt érdekes mindjárt egy percre megállni, mert lehetséges a cédulakészítésnek más módja is. Az egri múzeumban 3502 db negatívról készítettünk eddig mutatót, ami összesen 7004 földrajzi- és szakmutató cédulát jelent. Megjegyzendő, hogy a mutatózást 1954. végén kezdtük el, tehát már nagyobb tételű, jelentős elmaradást kellett pótolni. Emlatt nem mertük vállalni azt a másik szakmutatózási

⁺Vitaindítónak változtatás nélkül közöljük Bakó Ferenc cikkét. Szeretnénk, ha a felvetett kérdések megoldásához számosan hozzászólnának. (Szerk. Biz.)

rendszer, mely szerint egy felvételtől esetleg több szakmutató cédula is készül, bár ennek indoklása egyes esetekben kétségtelen. (Gondoljunk pl. csak egy paraszti konyha-felvételeire mely kerülhet az Építkezés, a Táplálkozás, a Butorzat és talán a Kerámia címszávához is.) Minden tételről tehát csak egy darab szakmutatót irtunk, melyet esetenként úgy osztályoztunk, ahogy ez az adott esetben a legcélszerűbb volt. Általában a szakosítást az határozta meg, hogy mi volt a felvétel szempontja, illetve a felvételen mi az uralkodó. Ezekről a kérdésekről egyébként az alábbiakban lesz még szó.

Amint már említettem, a negatívokról 2-2 kivalaku, a Könyvtárellátó Vállalatnál «Alapkönyvtári nyilvántartó lap» néven, 2. r. sz. alatt ismeretes cédula készült. Az egyik a szakmutató, a másik a földrajzi mutató számára. Minden cédula bal felső sarkába a negatív leltári száma és ez alá a tágabb szakcsoportosítás jelzete került (pl. néprajz: Népr., helytörténet: Helyt., stb.) A szakmutatónál a jobb felső sarokba irtuk a felvétel tárgyát és a cédula közepére a felvétel helyét (ill. a felvétel tárgyának lelőhelyét). A földrajzi mutatócédulán a jobb sarok és a közép felirata felcserélődött. A mutatórendszer egyes tételeit egy üres karton felső szélére huzott lém lovassal un. «lovacskaival» választottuk el. A lovacska színes négyszögére tussal irtuk az egyes szak- vagy alcsoportokat jelölő címszavakat (pl.: Műemlék: Vár, stb.). A magasabban osztályozott tételekre az 5 centiméter hosszú lovast, az altételekre a 2,5 cm hosszú használtuk. A cédulákat 26 cm hosszú, 14 cm széles és 10 cm magas kartondobozokban tartjuk, melynek eleje és háta lémrudacsok bedugása végett lyukasított. -- A cédulákat tehát két nagyobb főcsoportba: a földrajzi- és a szakmutató csoportjába osztottuk be.

I. Szakmutató

Az egri muzeum sajátos adottságai miatt a felvételek kb. 70%-a néprajzi tárgy, ezért a szakmutatót két nagyobb csoportba osztályoztuk. Az első csoport a «Helytörténet», a második a «Néprajz» címszót viseli. Ez esetben a Helytörténet címszó alá vettünk mindent, ami nem néprajz, sőt -- mint látni fogjuk -- egyes olyan jelenségeket is, melyek mindkét csoporthoz sorolhatók. Ha azonban -- amint ez remélhető -- idővel az egri muzeum természettudomány szakos muzeológust is kap, aki ilyen tárgy felvételeket fog készíteni, a Helytörténet-nek ez a csoportosítása felbomlik és az új körülményekhez fog igazodni.

A) Helytörténet

A Helytörténet címszó alá vettük tehát az alábbi témákat: helytörténet 1945-ig; műemlékek; régészet; képzőművészet; helytörténet 1945-től. Részletezve:

1. Helytörténet 1945-ig

Lényegében azt az anyagot soroltuk ide, mely az ingó műemlék fogalma alá tartozik és ezenkívül az oklevelekről készült felvételeket. Eddig gyűjtött anyagunkból az alábbi kisebb csoportokat alakítottuk:

a) Vasművészet. Heves megye és Eger város területén készített felvételek vaskapukról, erkély- és ablakrácsokról.

b) Oklevél. A muzeumban folyó tudományos kutató munka során átnézésre került leltári anyag, melynek lefényképezése azért szükséges, hogy a feldolgozás alatt mód legyen a leolvasást ellenőrizni és publikációhoz, esetleg kiállításához ebből facsimilét adni. Itt szerepelnek magántulajdonban lévő, történelmi fontosságú kéziratok (pl. Kossuth-levél, Gárdonyi-levél, stb.) fényképei is.

d) Egyéb. Általában az alcsoportok végén a címszó alá gyűjtjük azt az anyagot, mely az előbbi alcsoportokhoz nem sorolható és ugyanakkor mennyiségileg nem elegendő arra, hogy külön alcsoportot képezzen. Az Egyéb címszó tehát gyűjtőhelye a különböző témáknak, melyekből az anyag gyarapodásával újabb és újabb alcsoportok képződhetnek. -- Jelenlegi anyagunkban ide soroltuk a kandallókról, kályhákról és különböző butorokról készített felvételeket.

2. Műemlék

Ez a címszó nem fedi teljesen a tudományos irodalom «műemlék» fogalmát, mert felölel minden olyan ingatlantól készült felvételt, mely nem tartozik a népi építkezés körébe. Itt tehát vannak lakóépületek, melyek 1945-ig épültek, vannak várak, templomok, emlékművek, utcaképek, stb. Azért láttuk azonban indokoltnak a Műemlék címszó alkalmazását, mert a felvételek zöme valóban műemléket ábrázol.

a) Lakóépület. Kastélyok, kuriák külső, belső és részletfelvételei. Minthogy e címszó meghatározója az ingatlan fogalma, ide osztottuk be a fallfestményekről készült képeket is, melyek a képzőművészet címszó alá is kívánkoznának (lásd lejjebb). Itt szerepelnek a lakóépületek tartozékai is, mint pl. istálló, magtár, présház, vagy általában a gazdasági épületek.

b) Vár. Ujból csak a megye adottságaira hivatkozva tartottuk indokoltnak e címszó külön felvételét. Itt csak azt kívánjuk megjegyezni, hogy a Vár címszó alá tartozónak vettük a várak területén lévő különböző jellegű épületeket is. Így pl. itt szerepelnek az egri vár templomromjairól, a volt püspöki palota gotikus folyosójáról, vagy a stációkról készült felvételek, minthogy azok az egri vár területén készültek.

c) Templom. Templomok, kápolnák, zsinagógák külső- és belső felvételei. Kerített templomok kerítése és azok kapuja.

d) Utcakép. Városi házcsoportokról készült felvételek, tehát házsorok, utca- és tér-felvételek, városok látképei. A városi parkokat is ide soroltuk.

e) Egyéb. Az egri muzeum anyagából az egri törökfürdő romjairól, hidakról és kőfaragó jelekről készített felvételek.

3. Régészet

A muzeumnak aránylag kevés negatívja van e tárgyból, úgy hogy további csoportosításra egyelőre nincs szükség. A leletmentések és ásatások munka-mozzanatairól és egyes régészeti tárgyakról (a muzeum, magánosok, vagy intézmények tulajdonában) készített felvételek vannak itt.

4. Képzőművészet

1945. előtt készült szobrok, reliefek, festmények, grafikai munkák reprodukciói. A későbbi, vagyis a jelenkorban készült művek a következő: Új korszak címszó alatt szerepelnek.

5. Új korszak

A felszabadulás óta eltelt idő, a szocializmus építő korszak dokumentumainak lényképanyaga. Témái jelenlegi gyűjteményünkben a következők: bányá, gyár, állami gazdaság, termelőszövetkezeti csoportok, kisipari termelőszövetkezetek, építkezés, kiváló munkások, képzőművészet, kulturház, kulturcsoportok, színház, muzeumi élet, különböző ünnepek, az ifjúság élete, stb. – Problémákat vetett fel a falu új életét dokumentáló anyag rendszerezése, mert a termelőszövetkezetek munkája vagy a tsz-tagok életmódja nem vehető ki a néprajzi anyagból, minthogy annak szerves részét képezi, de ugyanakkor az új korszaknak is egyik jellemzője. Ugyanez áll a kisipari termelőszövetkezetek felvételeire is. Ugy oldottuk meg tehát ezt a kérdést, hogy a szocialista munkacsoportok munkájáról készült felvételüket a néprajzi anyaghoz, de az életük egyéb oldalait ábrázoló negatívokat az Új korszakhoz soroltuk. Arra, hogy a szocialista munkacsoportokról készült felvételek mégis együtt legyenek megtalálhatók, a földrajzi mutatóban kerestünk lehetőséget (ld. a rendszerezés végén). – Az egyes alcsoportok, részletezve a következők:

a) Bánya. Munkamozzanatok, bányatelep látképek, egyenruhás és munkaruhás bányászfelvételek, bányászellátó népbolt, új bányászlakások, legény- és lányszállók, ebédlők, napköztiotthonok lényképe.

b) Gyár. Külső és belső felvételek a gyárépületről, munkamozzanatok, gyári lakótelep, új munkáslakások (mint a Bánya címszó alatt).

c) Állami gazdaság (ÁG.) Sertéshizlalda működése, gépi fejés, mesterséges borjunevelés, ménes, szőlőkötözés, rakodás teherautóra. Az ÁG. egész életét a néprajzi anyagból kiemelve az új élet anyagához illesztve láttuk a legcélszerűbbnek beosztani, minthogy munkamódszere fejlettebb a paraszti gazdálkodás módszereinél és sokkal inkább tudományos irányítás alatt áll.

d) Termelőszövetkezeti csoport (TSZ). Új építmények, mint borjuistálló, sertésflaztató, garázs, vagy a taggyűlés felvételei, tehát azok, melyek nem közvetlenül munkafolyamatot ábrázolnak.

e) Kisipari termelő szövetkezet (KTSZ). A rendszerezés szempontja azonos az előbbi alcsoportéval.

1) Építkezés. Új létesítmények építési munkálatairól készített felvételek, így: utépítés, iskola, kulturház, gyár, öntözőcsatorna, raktárépület építése.

g) Élmunkás. Kiváló dolgozókról munka közben, vagy otthonukban készített felvételek, esetleg portrék.

h) Képzőművészet. A helyi Képzőművészeti Munkacsoport munkájáról, az évről-évre rendezett kiállítások anyagáról és a kiállítások megnyitásáról készített felvételek.

i) Kulturház. A különböző városi, járási és községi kulturotthonok külső és belső felvételei működésükről készített képek, kivéve a kulturcsoportokat, melyek külön osztályt képeznek. Egyelőre a mozik ilyen jellegű anyagát is ide soroltuk.

j) Kulturcsoport. Népi együttesek, tánc csoportok, színjátszók működése: próba és előadás közben. Egyes szereplőkről főként a kosztümök miatt készített felvételek.

k) Színház. Az Állami Falu Színház működése a múzeum gyűjtőterületén: az autóbusszal való felvonulás, brigádműsorok, falusi előadások, egyes színészekről külön felvételek. Az új Gárdonyi Géza Színház megalakulása és működése.

l) Múzeum. Ez a címszó a múzeum életét és működését dokumentáló felvételeket gyűjti össze. Az állandó, időszakos és vándorkiállításokról, azok közönségéről készített képek, a múzeum nevezetesebb belföldi és külföldi látogatói, a múzeum patronálása alatt működő szakkörök munkája, a területen dolgozó tudományos kutatók működése, múzeumi anyag (pl. butorok) beszállítása, iskolák, vagy kulturházak muzeális (pl. népművészeti) anyagból rendezett kiállításai.

m) Ünnepség. Olyan ünnepélyek, ünnepi jellegű események, vagy megmozdulások, melyek az új korszak egyik alcsoportjába sem illeszthetők be. Így pl. május 14. stb. felvonulások, épületek dekorációi, pedagógus (stb.) napok, emléktábla- és szoboravató ünnepségek, találkozók (pl. 1919-es kommunistáké), neves emberek temetése.

n) Iljuszág. Óvodák, napköztiotthonok, iskolák működése, sport, úttörő avatás, úttörők táborozása, általában az iljuszág neveléséről és szórakozásáról készített felvételek. Ide vettük fel az új iskolák és napköztiotthonok negatívjait is.

o) Egyéb. Mint az előző csoportoknál, itt is belktattuk ezt a címszót olyan felvételek számára, melyek eddig kis mennyiségben készültek. Jelenleg ezek között buza- és gyümölcsbeadás, új kutak, orvosi rendelők, új autóbusz-állomás és fürdők lényképe van.

B) Néprajz

A néprajz tárgykörébe tartozó és lényképezhető jelenségeket az alábbiak szerint csoportosítottuk: földművelés, szőlőművelés, állattartás, teherhordás, táplálkozás, építkezés, butorzat, temető

meszterkedés, kovácsolt vas, fafaragvány, textil, viselet, kerámia, kereskedelem, szokás, tánc, játékok, cigányok. – Az egyes alcsoportok alakításának szükségességét esetleg azok ismertetésénél fogjuk indokolni. Az alcsoportok ismertetését, minthogy a hozzájuk tartozó jelenségek közismertek a szakemberek előtt, rövidre fogjuk.

1. Földművelés

A földművelésen belül anyagunk eddig négyes csoportosítást engedett meg. Külön tároljuk a kalászosok, a kapásnövények, az ipari növények és a takarmánynövények természetéről készült felvételeket.

- a) Kalászosok. Buza, rozs, árpa, rizs, stb. termelésének munkamozzanatai.
- b) Kapások. Kukorica, burgonya, paprika, dohány, stb. termelése, házi palántázás.
- c) Ipari növények. Egyéb ipari növények mellett a kender és len termelése, tehát vetése, nyívása tartozik ide, de feldolgozása, melynek első lázisaaként az áztatást vettük, már a Mesterség címszó alá került.
- d) Takarmány. A vadontermő és vetett takarmánynövények gyűjtése és termelése tartozik a címszó alá. A behordásuk módjáról készített képek (éppugy, mint az előző három alcsoportnál) a Teherhordás, a felhasználás, vagyis a takarmányozás már az Állattartás címszó alá került.

2. Szőlőművelés

A szőlő megművelése, a szüret, a bor tárolása és kezelése. Mindezek eszközanyaga és a pince felszerelése, de a pincék külső felvételei már az Építkezés csoportba kerülnek, a szüreti mulatságok, felvonulások pedig a Szokás címszó alá. – Ideiglenesen ide osztályoztuk a gyümölcs-termelés anyagát is.

3. Állattartás

A különböző igavonó és tejelő állatok tenyésztésének módja, istállók, hodályok belső felvételei. A külsőkről készített képeket már az Építkezés, a munkába fogott igavonó állatokat pedig a Teherhordás csoportokba soroltuk.

4. Teherhordás

Anyagát három csoportba osztottuk: az emberi erővel történő teherhordás, az állati erő igénybevételeivel való szállítás és a közlekedés csoportjaira.

- a) Emberi erő. Általában a munkaeszközöket vállon vagy kézben szállító, munkába indulókról készített felvételek, petrencehordás, vízfordás, teherhordás háton (háti kosárral, puttonnal, négy lábú tarisznyával, batyuval), lafordás háton, takarmányhordó kosarak, ebédvívés a mezőre és kézi erővel húzott kis kocsik fényképe.
- b) Állati erő. Lovas, ökrös, szamaras szekér megrakása és a vele való szállítás módja. A hámok, jármók formái és használatuk. Az állatok befogását nem ide, hanem az Állattartás-hoz vettük.
- c) Közlekedés. Kerékpáron, kocsin való közlekedés olyan esetben, ha ez nem párosul a teherhordással. Ide tartozónak tartottuk a gyerekek «gölyaláb» játékát, mert ez egy régi közlekedési eszköz egyetlen megfigyelhető használata.

5. Táplálkozás

Ételek előállítása és tárolása, étkezés, disznóölés, a konyha eszközanyaga, ha nem kovácsolt vasból, vagy cserépből készült. Utóbbi esetekben a kép a nevezett két címszó alá kerül. A konyháról készült belső felvételeket és a különböző köcsögöket és edényszárítókat is ide soroltuk. Ez utóbbiak ugyan az udvaron, vagy a tornácon szoktak állni, tehát hozzátartoznak a lakóház külső képehez, rendeltetésük mégis ésszerűbbé teszi ide helyezésüket.

6. Építkezés

Az e csoportba sorolható negatívok száma muzeumunk leltárában elég magas, ezért belőlük eddig hét alcsoportot lehetett alakítani. Van tehát település, lakóház, udvar, kerítés és kapu, melléképületek, kut és tüzhely címszavak alá beosztott alcsoportunk. Ha a felvétel folyamatban levő építmunkát ábrázol, akkor nem itt, hanem a Mesterség címszó Építő alcsoportjában szerepel (ld. ott).

a) Település. Falvak távolabbról készített látképe, egyes falurészek a templomtoronyból fényképezve, utcák, házsorok és pincesorok képe. Az alcsoportból az anyag gyarapodásával önálló csoportot fogunk majd kialakítani. Egyelőre itt helyeztük el a rendelkezésünkre álló kevés tájfelvételt is.

b) Lakóház. Lakóházainkról készült külső felvételek, szerkezeti elemek, a díszítmények ajtók, ablakkeretek, tornácok, oromzatok képe. A házbelső, minthogy a felvétel többnyire berendezést is ábrázol, a Butorzat címszóhoz kerültek beosztásra. A külső felvételeket olyan esetekben, ha azokon a kapu és kerítés jól látszik, oda soroltuk. (Ld. az Építkezés d. alcsoportját.)

c) Udvar. Lakóházak udvaráról nagylátászögben készített felvételek, melyeken a ház és a melléképületek is szerepelnek.

d) Kerítés, kapu. Belső telkek, kertek kapuja és kerítése. Mezőkapuk.

e) Melléképület. Lakóházak melléképületei: nyárikonyha, istálló, disznó- és tyúkól, fészercsűr, mellékhelyiségek, kertben álló méhes, stb. Ide soroltuk be ideiglenesen a határban álló épületeket is, így a szőlőbeli présházakat, konyhókat, pincéket ábrázoló külső felvételeket, hodályokat és karámokat, melyek idővel külön alcsoportba kerülhetnek.

f) Kut. Az egyéni és közös kutak különböző formái, vízmerítés a kutból, források használata. A kutból nyert víz elszállításának módja a Teherhordás-hoz, a víz ivása pedig a Táplálkozás-hoz tartozik.

g) Tüzhely. A lakóházban, a tornácon és az udvaron épített kemencék, fűtő, főző és sütő alkalmatlanságok. Ha a felvétel főzés vagy pl. kenyérsütés közben készült, a Táplálkozás címszó alá osztottuk be.

h) Egyéb. Malmokról, kovácműhelyekről, csárdákról, és kezdetleges, népi technikával készült hidakról készített felvételek. A műhelyek és malmok belső felvételei a Mesterség megfelelő alcsoportjaihoz kerülnek.

7. Butorzat

Mint már előbb is jeleztük, a szobabelsőket és az egyes butorokról használatban, vagy környezetükből kiragadva készített felvételeket helyeztük itt el.

Ennél a csoportnál vetődött fel először a népművészeti tárgyakat ábrázoló felvételek helyes rendszerezésének kérdése. Minthogy általában a népművészet, mint a használati tárgyak díszítőművészete jelentkezik, minden egyes darabnál legalább kettős osztályozási lehetőséggel kell számolni. Pl. a butorok esetében: a legtöbb butor vagy formája, vagy díszítése miatt népművészeti alkotásnak vehető, ezért ha a rendszerezés alapja a népművészeti szempont lenne, a díszített butorok a Népművészet, a díszítetlenek pedig a Butorzat címszó alá kerülnének. Minthogy azonban

az egyes tárgyak népművészeti jellegét sokszor a szubjektív megítélés dönti el, ezt a szétválasztást általában nem tartottuk célszerűnek. Nem is vettük fel ezért a rendszerezésbe a Népművészet vagy Diszítőművészet címszót, inkább olyan csoportokat alkalmaztunk, melyek a diszítőművészet egyes ágainál szélesebb fogalmakat takarnak (pl. Kovácsolt vas, Fafaragvány, Textil). Ha valakit a Múzeum felvételeinek népművészeti vonatkozású anyaga érdekel, úgy e címszavak alatt azt is meg fogja találni.

8. Temető

Temetők látképe, fa, vas és kő sirkeresztek és fejfák, ezek részletfelvételei, a temető gondozása. — A temetés természetesen már a népszokásokhoz kerül beosztásra.

9. Mesterkedés

A házipari és kisipari tevékenységek munkamozzanatairól készített felvételek, a következő alcsoportok szerint rendszerezve: fonás-szövés, himzőmesterség, kovács, faragó, építő, stb. Hangsúlyozzuk, hogy itt csak az előállítás folyamatáról felvett képek szerepelnek, a kész produktumok már egyéb, annak megfelelő címszavak alá kerültek. Kivételt képeznek olyan esetek, ha egy tárgy készítéséről folyamatosan készülnek pillanatképek, ekkor a kész produktum is ide kerül, mint a sorozat lezárója.

a) Fonás-szövés. A kender és len feldolgozása aztatástól vászonfehérítésig. Eszközökről, szerszámokról készült felvételek. Madzagszövés és kötélverés. A házipari termelőszövetkezetek munkája.

b) Himző (mesterség). Himzést előrajzoló (író)-asszonyok, drukkolók munkája, a himzés-minták kivarrása. Horgolás, kötés, csipkeverés.

c) Kovács. Belső műhelyfelvételek és külsők akkor, ha előttük munka folyik. Egyébként a külsők, mint minden mesterségnél, az Építkezés címszó alá tartoznak. Patkolás, kovácsolás, ökörpatkoló, kaloda.

d) Faragó. A címszó egyesíti a faragás és a feldolgozás minden módját, így az egri Múzeum anyagában az ollavágást, kerégyártó munkát, diszítő faragást, faszerszámkészítést és kosárfonást. A többféle munka ilyen összevonását az eddigi, aránylag szegényes anyag tette szükségessé, ezek azonban egyenként később majd önálló alcsoportokat képezhetnek.

e) Építő. A folyamatban lévő építő munkáról készített felvételek, mint a kőműves, a tetőfedő (zsupverő), vályogvető munkája. Ideiglenesen egyes, az építőiparral rokon munkák, mint a kőfaragás, vagy a mészégetés is itt kapott helyet.

f) Egyéb. A mosás, vasalás, takarítás és tözegtetés munkamozzanatairól, valamint a népi cégekről készített felvételek kaptak itt helyet.

10. Kovácsoltvas

Fogasok, fedőtartók, patkók, tojás- és ostyasütő vasak (Heves megyében: «mónárkalács sütők») negatívjai. E tárgyak beoszthatók ugyan a Táplálkozás vagy Bútorzat címszavai alá is, de az önálló csoport-alakítást az indokolja, hogy a felvételek nagy része egyes megyei kulturházak kovácsoltvas tárgyakkal való berendezésének tervezéséhez készült. Minthogy ilyen érdeklődésre a jövőben is számítani lehet, ez esetben a szakosításnál e gyakorlati szempontot tartottuk szem előtt.

11. Faragvány

Különböző pásztorfaragások, mai faragók művei, diszített mángorlok. Olyan esetben, ha egy faragó minden rendelkezésre álló munkáját egy sorozatban fényképeztük le, akkor butor, pl. kar-szék vagy logas is szerepelhet közöttük.

12. Textil

Többnyire diszitással ellátott vászonművek fényképei, melyek nem tartoznak szorosan a viseleti darabok közé, tehát: lepedők, abroszok, kenyérruhák, tarisznyák, törülközők, szakajtókendők, függönyök és ezek motívumkincsének részletfotói.

13. Viselet

A népviseletről készült felvételek között különbséget tettünk férfi és női viselet között. Külön lároltuk továbbá azokat a képeket, melyek a viseleti darabokat funkcióban, illetve abból kiszakítva ábrázolják. Ezek szerint tehát a következő csoportokat vettük fel: női viselet, férfi viselet, vegyes felvételek, női ruhadarabok és férfi ruhadarabok.

a) Női viselet. Nők és gyermekek ruházata funkcióban, tehát eredeti viselés mód szerint. A rekonstrukciókat már nem ide, hanem a Női ruhadarabok nevű alcsoportba vettük.

b) Férfi viselet. Legények és házas emberek ruházata, mint az a) pontban.

c) Vegyes felvételek, melyeken férfiak és nők egyaránt szerepelnek.

d) Női ruhadarabok. Muzeumban őrzött, vagy magántulajdonban lévő viseleti darabok fényképe. A képek nem eredeti használat közben ábrázolják a tárgyakat.

e) Férfi ruhadarabok. A rendszerezés szempontja azonos a d) pont alattiakkal.

14. Kerámia

Muzeumban őrzött, vagy magántulajdonban lévő cserépedények. Anyagunk leginkább olyan tárgyak képét öleli fel, melyek muzeális értékűek, de tulajdonosuk gyűjtés közben nem volt hajlandó tőlük megválni.

15. Kereskedelem

A népi kereskedelem különböző módjairól, pl. vásárról, piacról vagy ócskasorról készített felvételek.

16. Szokás

Az eddig gyűjtött anyag a születés, házasság, halál, bucsu és farsang szokásaira terjed ki.

a) Születés. Gyermetágyas asszony, keresztelőre induló, vagy onnan érkező asszonyok, ebédet vivő komaasszony képe.

b) Házasság. A lakodalmi szokások egész sorozata a kéréstől a lakodalom napjait követő rendezkedésig.

A rendszerezésnél felmerült annak a lehetősége, hogy e szokáscsoport egyes összetevőit más osztályozásban helyezzük el. Pl. a lakodalmi előkészületek felvételei közül a disznóölés, csiga-csinálás és kalácsütés ugyanilyen indokkal a Táplálkozás-hoz is kerülhetne. Mi emellett döntöttünk.

hogy mindazokat a felvételeket, melyek a lakodalmi szokások bemutatása végett készültek és több helyre is oszthatók, mind a Házasság csoportban helyeztük el. Ez vonatkozik a lakodalomhoz kapcsolódó viseleti, vagy tánc felvételekre is.

c) Halál. A ravatalról és a temetési szertartás egyes mozzanatairól készített felvételek. A fenti szempontokat követve, ide soroltuk a halotti torról készített felvételeket is.

d) Búcsú. Búcsúsok felvonulása, muzsikával köszöntő zenészcsoportok, készülődés a búcsúra, a körmenet, sátrak, körhinta, pihenő csoportok képei. A megye egyes falvaiban a búcsúhoz fűződik a tréfás lakodalmom és temetés parodiája is, másutt azonban e játékok a fonóban, vagy a farsangi mulatság keretei között zajlanak le. Ésszerűnek látszott ezért e parodiákat nem a szokások közé, hanem a Játék címszó alá (ld. lejjebb) besorolni.

e) Farsang. A farsangi bál, a rendezők sajátos jelvényeikkel, hamvazószerdai koledálás.

f) Egyéb. Májusfa állítása és különböző szórakozási alkalmak: vasárnap délutáni tanyázás pincézés.

17. Játék

Gyermekek és felnőttek játéka, így a fent említett paródiák, vasárnap délutáni tekézés, kártyázás: gyermekek táncos-, énekes- és sportjátéka, Játékszerek.

18. Tánc

Mind a népszokások, mind a játékok tartalmaznak tánc-elemeket, melyek kiemelése a szokásból vagy játékból helytelen lenne. Készülnek azonban olyan felvételek is, melyek elsődleges szempontja táncoló férfi vagy nő, vagy táncoló csoportok ábrázolása. Ez esetben a kinagyított részletfelvételek is a tánc minél teljesebb megértését hivatottak elősegíteni. A Tánc címszó alá tehát azokat a felvételeket csoportosítottuk, melyek készítésekor a tánc ábrázolása volt a főcél. - Ideiglenesen a zenészek és zenekarok felvételeit is itt helyeztük el.

19. Cigányok

A cigányok életének különböző oldalait megőrkítő képeinket azért csoportosítottuk külön, mert egyrészt műveltségüknek a magyar népi kultúrától való különbözősége, másrészt a kutatók ujabban felbukkanó ilyen irányú igénye ezt indokoltá teszi.

II. Földrajzi mutató

A lényképnegatívok mutatórendszerének második része a földrajzi mutató. Szükségtelennek tartjuk részletezni ennek fontosságát, minthogy szakemberek előtt ez nyilvánvaló. A betűrendben elhelyezett egyes helységek anyagát a helységen belül számszerinti sorrendbe raktuk. A földrajzi mutató egyszerű rendszerezésében csak néhány szempontra szeretnénk rámutatni.

1. Az egyes helységeket **nemcsak** a mai közigazgatási nevek, hanem a régi helységnevek szerint is megneveztük. Vannak ugyanis helységeink, melyek korábban két vagy három községből álltak és minthogy 1950-ben közös tanácsszervezetet kaptak, e községek közös és sokszor új nevet is nyertek. Gyakran tehát különböző gazdasági és társadalmi szerkezetű, egymástól különböző történelmi fejlődésű népelemeket hoz az újonnan kapott név közös nevezőre. Ez az ellentét természetesen egy helységen belül is adódhat, de csak igen ritkán olyan mértékben, mint az új közigazgatási egységekben. Csak egy példát erre: Tarnalelesz ma három korábbi községet foglal magában: Bükkszenterzsébetet, Szentdomonkost és Tarnaleleszt. Szentdomonkos urbéres, a másik kettő kismenesi község volt és a történelmi sorsnak e különbözősége csaknem az egész népi kultúra te

rületén is megmutatkozik. Helytelen lenne tehát a korábbi Szentdomonkoson észlelt jelenségeket a mai Tarnaleesz név alatt felvenni, mert ez az eljárás ha nem is annyira ma, mint inkább évtizedek múlva téves következtetésekre vezethetne. A kérdést úgy igyekeztünk megoldani, hogy a mai közigazgatási név mellett a régi lajnévet is feltüntettük: pl. Tarnaleesz-Szentdomonkos, stb.

2. A lényképnegatív leltárkönyv egyik hibája, hogy csak a felvétel helye számára tartalmaz rovatot, bár sokszor nem a felvétel helye szerint kell a földrajzi mutatót elkészíteni. Gondoljunk csak pl. a megyei, vagy járási székhelyeken lezajló kulturversenyekre, melyeken különböző helységek kulturcsoportjai kerülnek lényképezőgép elé. Ugyanilyen helyzet áll elő bizonyos társadalmi szervek által rendezett népművészeti kiállítások esetében is, melyeken egy egész megye, vagy járás területéről kölcsönvett tárgyak szerepelnek, melyeket külön-külön, vagy kiállítva örökítünk meg a Múzeum számára. Helytelen lenne ezeket a képeket a felvétel helye alapján mutatózni, ezért a jelenségeket származáshelyük alapján rendszereztük.

3. A fotónegatívok rendszerezését ismertetve, az 'új korszak' helytörténeti kategóriáinál szó esett már a szocialista munkacsoportok felvételeinek együttes tárolásáról, melyre a földrajzi mutatóban kerestünk lehetőséget. Az egyes helységek anyagában elkülönítettük ezért a termelőszövetkezetekre, az állami gazdaságokra, a gépállomásokra, a gyárakra és bányákra vonatkozó összes felvételeket és ezeket kisebb alaku és a helységétől eltérő színű lovassal választottuk el a többi anyagtól. Így tehát az érdeklődő együtt kapja meg egy község egész muzeumi lényképanyagát és ezen belül külön csoportosítva azokat a felvételeket, melyek a helyi gyár, termelőszövetkezet, bánya, stb. munkáját és életét ábrázolják. Ha valaki azt keresné, hogy a múzeumnak milyen felvételei vannak pl. Heves megye bányáiról, úgy csak a földrajzi mutatót kellene átnéznie, ahol az egyes helységeknel rögtön megláthatná azokat. Az így megtalált bányafelvételeket a mutatóból kiírva, együtt kapná meg az egész anyagot.

+++ +++

A lényképnegatívok mutatózásának tehát a fent leírt rendszerét alkalmaztuk az egri múzeumban. Ezt az általános érvényre igényt nem tartó, csupán a mi munkánkat összelogó ismertetést az a reménnyel bocsátjuk utra, hogy elő fogja segíteni a benne felvetett kérdések tisztázását, de ezen túl is: ad valami segítséget a kisebb vidéki múzeumok munkájához.

BAKÓ FERENC

A FILMÚZEUM LÉNYEGE, RENDELTETÉSE, HIVATÁSA

A film születésekor -- 1895. december 28-án -- adva volt a hangosfilm, a plasztikusfilm és a színesfilm gondolata is. Az akkori kezdetleges technikai körülmények között Edison is, de mások is kísérleteztek a hangos filmmel, többen, így Rollmann és d'Almeida, majd Lumière a plasztikus filmmel és természetesen csak meg kellett volna oldani, ha lehetett volna, a színesfilm gyakorlati keresztülvitelét is.

A kinematográfiának most említett három történeti tényezőjéhez csatlakozik a negyedik: a Filmarchívum intézményének ügye. Kétségtelen, -- és erről filmtörténelmi adatok utalnak -- a kinematográfia legkezdetlegesebb évelben -- tehát már 1890-től 1910-ig, vagyis a kinematográfia első kezdeti husz évében -- kibontakozott ezen a téren is az emberi szenvedély egyik legnemesebb fajtája: a gyűjtési szenvedély.

A mai filmarchívumok és filmmuzeumok alapja a gyűjtési szeretet (szendvedély) eredményei. A nagy külföldi múzeumokban megtalálhatjuk a film feltalálása előtti korszak majdnem minden alkotását. Megőrizték a legkezdetlegesebb életkerekeket, csodadobokat, gyorslátógépeket, a rajzolt mozgóképek korából megmaradt tárgyakat, Muybridge, Stampfer, Uchatius, Reynaud és mások legelső kísérleteit a mozgáselmélet megvalósítására. Ezeknek az uttoró jellegű kinematografikus találmányoknak természetesen semmi közük sincs a film feltalálásával elért hatalmas sikerekhez, de eszközeik, alkotásaik maradandó emlékei a mai filmarchívumok és filmmuzeumok filmtörténeti kiállításainak, bemutatóterméinek.

Amikor a film 1896-tól kezdve világszerte elterjedt, megkezdődött a filmtörténeti emlékek gyűjtése, a mai filmmuzeumok alapjának lerakása. De kezdődött a mai értelemben vett filmarchiválás ősi formája is: a filmszalagok gyűjtése. Sok-sok külföldi filmarchivumban ma is megtalálhatjuk Edison, Lumière, W. Paul, William Friese-Green, Jansen, Armat, Pathéék és Gaumonték, Demény, Messter, Skladanovsky és mások első filmfelvételeit vagy legalábbis másolatait.

Ezek a történelmi becsü filmemlékek a filmarchiválás ősei. Eltették ezeket az emlékeket a jövő számára, kitűnően felszerelt, beépített – télen-nyáron 18 fokos hőmérsékletű termekben – tűzbiztosan elzárt szekrényekben, rekeszekben. Meg is maradtak örök emlékül az alkotó emberi elme legnagyobb dicsőségére!

A filmarchivum és filmmuzeum rendeltetését és feladatkörét két részre kell osztanunk:

A filmarchivum

a) A tőkés országokban

Ezekben az országokban az állami, vagy nagyobb társadalmi jellegű magángyűjtemények filmarchivumok és filmmuzeumok együttesen.

A csak-filmarchivum-jellegű, tehát kizárólag üzleti jellegű negatív, esetleg dubnegatív vagy pozitívgyűjtemények rendszerint magánkezekben működnek és céljuk – ugyszólván kizárólag – a mindennapi életben szükséges «Schnittek» (jelenetek) beszerzése, közvetítése, de mindenestre, «örökáron» történő eladása. Pl. ha valamelyik tőkés országban dolgozó filmgyártónak (lehet filmműteremmel rendelkező filmgyár is) szüksége van naplementére az Északi Saroknál, Duna-eredetre a Fekete-hegységben, kiáradt Po-folyóra, bergeni vagy kairói helyi képre, vagy valamilyen életképre, mint pl. játszódozó kismacsákra vagy majmokra, állatkerti képekre, ezeket a magánarchivum negatív-méterenkénti árban (pl. m-ként 3-5 dollárért, esetleg még többért) bárkinek bármikor szállítja. Ezekkel a méter-árakkal a Schnitteket igénybevevő filmgyártól a megvásárlással egyidejűleg a jelenetek jogdíjait is kifizette és így a filmek szabad terjesztési és sokszorosítási jogát is megszerezte, ugyhogy nem kell neki attól tartania, hogy majd valamikor szerzői jogbitorlásért bepereklik. Ez a negatív (dubnegatív) vásárlás természetesen á la longue történik a magánfilmarchivum részéről és lényeges megtakarítást jelent a gyártó számára. Nem vitás, hogyha a bécsi filmgyárnak 40-50 m «Ostende» vagy «Budapest» kell, olcsóbban jut ehhez a bécsi magánfilmarchivum után, mintha 3-4 főből álló felvételi társaságát Ostendebe vagy Budapestre küldené.

Hasonló a helyzet a zeneszámok, hangok, zörejek stb. beszerzésénél. Kétségtelen, hogy olcsóbb 10-12 m dörgést-villámlást a filmarchivumtól beszerezni, mint az alkalmat kilesni, amíg a gyártó operatőrje esetleg lefényképezhet valamilyen jól-rosszul sikerült villámlást, menydörgést. És ez vonatkozik persze pl. «zongorázó ujjakra» éppenugy, mint a dzsungelbeli oroszlan üvöltésére stb-re is. Ezeket a példákat a végtelenségig lehetne felsorolni annak a bizonyítására, hogy a filmarchivum mennyire fontos és olcsó segítőhelye, beszerzési forrása a külföldön dolgozó filmgyártónak.

A külföldi filmhíradóvállalatok általában 1:1 arányban állnak csereviszonyban egymással, és így segítik egymást munkáikban. Vonatkozik ez nemcsak az időszerű hirodóanyagra, hanem főleg a jövőre, amikor a feljegyzések alapján valamelyik külföldi filmgyárnak olyan jelenetre van szüksége, amely a másik országbeli hirodóban már hónapokkal vagy évekkel ezelőtt megjelent.

A magánfilmarchivumok olcsó és gyors segítsége különösen a dokumentum-, tudományos- és oktatófilmgyártásnál érvényesül. Itt felbecsülhetetlen szolgálatokat nyújtanak a magánfilmarchivumok, amelyek gazdag dokumentáris és tudományos felvételekkel rendelkeznek. Mennyivel olcsóbb segítség pl. 50-60 méter lassított teleobjektív felvétel gyors és biztos szállítása, mint azt a «kedvező» pillanatot bevárni, amikor ilyen felvétel esetleg otthon is elkészülhet. Valamelyik oktatófilmvállalat például a virágok életéről, növéséről, mozgásáról készít filmet. Ehhez kell neki az említett 50-60 m «kész»-felvétel olcsón és gyorsan. A magánfilmarchivum fix áron azonnal szállítja a szükséges dubnegatívot.

A nemzetközi Filmarchívum-csere és eladás lényegesen segíti a Játékfilmgyártást is. A játékfilmekhez is kellene természetfilmvételek, de mennyire fontos pl. harctéri felvételek beszerzése és az új filmbe való beillesztése. Vagy: csak egy villanásnyi időre kell az új játékfilmbe Ferenc József és kora (pl. A milliomos ur szerelmes c. csehszlovák filmben) arab, hindu, japán, marokói stb. istentisztelet vagy lovasroham, Mussolini ajkcsücsörítése és negédes balra-jobbra mozgása a Palazzo Venezia erkélyén, vagy képek az utolsó cárról, vagy valamilyen külföldi művészről készült jelenet néhány méteres beiktatása (pl. Toscanini vezényel, Picasso fest, Kisfaludi Strobl Zsigmond Shawről készít szobrot stb.). Ilyen és ezekhez hasonló jeleneteket gyorsan, olcsón és megbízhatóan szállítják a magánfilmarchívumok.

b) Az államosított filmiparban

1. Itt a helyzet lényegileg azonos, azonban akad néhány eltérés és másfajta segítség-nyújtás is. Az állami filmgyártásban a rendezők, operatőrök a Filmarchívumban tárolt bel- és külföldi filmeket is nézik és különböző szempökből figyelik. Az egyik filmnél a renaissance berendezést nézik, (többször vetítik a megfelelő jelenetet), vagy valamilyen színész játékstílusát figyelik gondosan, teljes odaadással, másutt a hangot veszik 'füls'ügyre, vagyis: nálunk a meglévö filmek megtekintése sok segítséget nyújt.

2. A forgatókönyvirásnál

3. A rendezö és operatör munkájánál, akik ötleteket, gondolatokat kapnak a filmen látott képekből, stb.

4. Ha fekete-fehér film készül, akkor kivágásokkal, vagy ügyes háttérvetítéssel segítik a forgatócsoport munkáját.

A forgatócsoport persze nem fizet a látott film után, nem nyújt térítést a kapott 'kivágásokért' vagy kikopirozásokért, mert a Filmarchívum és az államosított filmgyártás nem állnak egymással szemben mint üzletfelek, hanem mint kisegítő, kiegészítő partnerek.

A dokumentumfilm és hirdó készítésnél ez a segítség erőteljesebb, hiszen egy-egy hirdóban nem egyszer látunk régi eseményeket, jeleneteket, ezeket mindenkor a Filmarchívum adja. De a szinkronnál is segít a Filmarchívum, amikor jó hangokat ad át (pl. a Kreml toronyórájának kitünö hangját, a londoni Big-Ben kongását, erdei hangokat, gyári szereldel 'lármat', és ezertéle más hangot, zörejt. Mindez a sok segítség lényegesen megkönnyíti és olcsóbbá teszi a hazai filmgyártást. Természetesen a szinesfilmgyártásnál még nem tartunk ott, mert szines 'Schnitteket' egyelőre még nem használhatnak produkcióink, de nincsen messze az idő, amikor a szinesfilm-Schnittek is elengedhetetlen részeseivé válnak a hazai filmgyártásnak,

+++

Összefoglalva, nézzük csak mi a Filmarchívum feladatköre?

1. A tudományos filmanyagok archívuma, gyűjteménye.

2. Hires emberekröl, politikusokröl, heti vagy általános eseményekröl, helyszíni eseményekröl készült felvételek gyűjteménye.

3. Tudományos, lélektani vagy politikai (ideológiai) szempontból feldolgozott képanyagok (filmekröl készült képek) és írásbeli dokumentumok (forgatókönyv, leírások, dialóglisták, feliratjegyzékek, stb.) gyűjteménye.

4. A Filmarchívum más neve Filmotek is. Ez tudományos, művészeti kérdésekröl készült filmek és egyéb fontos szempontból készült filmek gyűjteménye.

5. Bel- és külföldi játékfilmek, hirdók, dokumentumfilmek (rövidfilmek) gyűjteménye, ezenkívül az ezekkel a filmekkel kapcsolatos szakirodalom, szakkönyvtár gyűjteménye. Ide tartoznak a filmmel foglalkozó brosurák, rölapok, szaklapok különkiadásai (ünnepi számai) stb. (vagyis ma-

gyarul: az egész filmirodalomra vonatkozó írásbeli, nyomtatott, rajzolt, stb.) dokumentációs anyag gyűjteménye.

6. Külföldi filmarchivumokkal való csereforgalom fenntartása. Ez a csere vonatkozik filmek, valamint könyvek, lapok, képek stb. kicserélésére. A filmek cseréje vonatkozik a művészeti tudományos, szociológiai és pszichológiai szempontból történő analízisre is.

7. A Filmarchivumnak rendelkezésre kell állni minden tudományos és kulturális érdeklődésnek (egyetemeknek, főiskoláknak, testületeknek, tanfolyamoknak, kurzusoknak, előadókna, stb-nek). Ezért a Filmarchivum ezeknek rendelkezésre bocsátja mindazt a filmanyagot, amely magában foglalja mindazokat a belső tartalmi értékeket, amelyekre a fent említett érdekelteknek szükségük van.

+++

A Film muzeumok

A film 50 éves fennállása alkalmával könyvet írtam A film uttoról címmel. Ebben a könyvben megemlékeztem a filmmuzeumokról, mint a filmtudomány csarnokairól. Kétségtelen, hogy sok helyütt -- talán a legtöbb helyen -- a filmmuzeumok is 'adnak' el archivyagot, ha az illető országban vagy városban különleges filmarchivum nem működik. De igazi rendeltetésük a szemléltető oktatás, a múlt és a filmtörténelem ismertetése, a nagy és felejthetetlen emlékü művészi filmek esetenkénti bemutatása szakközönség, vagy művészetet kedvelő művészi érzékü közönség előtt, filmfőiskolai vagy egyetemi hallgatók előttli vetítése tanulmányozás céljából vagy a par excellence művészi filmek (zenei, képzőművészeti filmek) bemutatása olyanok előtt, akik ezekből a filmekből tanulni óhajtanak.

A régi néma nagyfilmeknek zenekísérettel történő bemutatása ma már ólményszámba megy. (Pl. a régi Chaplin, nem utószinkronizált filmek, Griffith nagy filmjei, Eizenstein, Pudovkin klasszikussá vált filmjei, mint pl. a Patyomkin páncélos, az Anya, Szent Pétervár végnapjai stb., stb.) a nagy olasz történelmi filmek (Cabiria, stb.) Dr. Róbert Wiene világhírü filmje a Dr. Calligari bemutatása, végül Pola Negri, Asta Nielsen, Henny Porten, Rudolph Valentino, a régi francia, dán, svéd és amerikai filmklasszikusok vetítése, -- ez a Filmmuzeum egyik fontos és szükségszerű feladatköre és célkitüzése.

A filmmuzeum igazi rendeltetése a film technikai és művészeti fejlődéstörténetének ismertetése az új filmnemzedék előtt.

Hihetetlenül lonák helyzettel állunk szemben, amikor az új magyar filmnemzedék -- megfelelő tanítás hiányában -- nem ismeri a mozgókép és a film uttoróinek, feltalálóinak és tökéletesítőinek munkásságát, harcát az emberadta ész és tudás megvalósításáért, az egyszerű szerkezetek, gépek még nem mondható alkotások, a kézzel, majd villannyal hajtott kezdeti felvevő- és leadógépek feltalálóinak életét, küzdelmét és a jövőbe vetett végnélküli bizalmát.

A külföldi példákbul láthatjuk, hogy a filmarchivum és a filmmuzeum egységes, egymással összefüggő intézmény és ennek ellenére is mindegyike egymástól független tudományos intézet más-más feladatkörrel. Ha nem is ilyen a szervezetük, de lényegileg ebbe a kategóriába kell sorolnunk a külföldön működő filmtudományi intézeteket, a különböző elnevezés alatt működő, ténykedő 'Filmbarátok Egyesületét'. Ezek inkább társadalmi szervezetek a film, nevezetesen a művészi film felvilágosító és oktató előadásokkal való istápolására, terjesztésére, népszerűsítésére.

Ezek a szervezetek nemcsak a Ma, hanem a Múlt világhírü filmjeit vetítik, magyarázzák, értékelik. A közönség, tehát a filmrajongó tömegek előtt rendkívül népszerűek ezek a filmtudományi előadások, amelyek különösképpen művészettörténeti és filmtechnikai szempontbul nagyjelentőségük.

A francia és svájci Ciné-Clubok némileg távolesnek a filmarchivumok és filmmuzeumok fogalmától, feladatkörétől. Munkájuk és célkitüzésük nagyjában hasonlít a 'Filmbarátok'féle szervezetekéhez, tehát elsősorban felvilágosító, népszerűsítő és szórakoztató jellegük, de tudományos szempontbul nincs jelentőségük.

A Filmmuzeum magyarországi rövid története

A Filmmuzeum (és közvetve a Filmarchivum) kérdése Magyarországon is évtizedek óta szerepel a filmvilág napirendjén, sőt azontul is sokan hosszú ideig foglalkoztak ezzel a nagyjelentőségű ügygel. Ha ezt a két intézményt 40-50 év alatt nem lehetett nálunk megvalósítani, ennek egyedüli oka Magyarország sajnálatos helyzete 1914 óta. A négy és fél éves első világháború, a trianoni békeszerződést követő lorrongó és nyugtalan állapotok, az ország egyre súlyosbodó társadalmi és gazdasági válsága természetesen végzetesen hátráltatta a gyakori terveket, kövárosi törvényhatósági bizottsági határozatokat, filmszakmai gondolatokat, ötleteket és elhatározásokat. És amikor már úgy látszott, hogy a régóta óhajtott szép tervek megvalósulnak, ránk szakadt a hitlerizmus minden átka, a barna és zöld fasizmus minden szörnyüisége, úgyhogy ismét eltelték évek, amikor le kellett mondani a filmmuzeum és filmarchivum felállításáról.

A felszabadulás első hónapjai, éveit sem hozták meg a filmmuzeum ügyében a várva-várt reménységet. Közvetlenül a felszabadulás után széjjelszedték még azt a keveset is, ami a háború végén megmaradt, nem is beszélve arról a borzalmas csapásról, amely a magyar filmvilágot a budafoki filmraktár felrobbantásával érte. Kocsi- és vagonszámra adták el külföldre vagy küldték el a selejtfilm-feldolgozó üzemekbe a még megmaradt filmkópiák ezreit és tizezreit. Elképzelhetetlen lopások, csempészések és tudatos megsemmisítések követték egymást, és amikor ezeknek a soroknak az írója 1949. decemberében azt a számára megtisztelő megbízást kapta, hogy fektesse le a magyar filmarchivum és filmmuzeum alapjait, már csak filmtöredékek, maradékkópiák álltak rendelkezésére. Negatívok ezrei pusztultak el. Becslésem szerint a külföldre legálisan vagy illegálisan kiszállított magyar filmnegatívok vagy kópiák száma sokkal nagyobb annál, ami 1945-1950. közötti időben itthon maradt. Még 1950 tavaszán is rendeztek film-autódalét a Magyar Híradó és Dokumentum filmgyár udvarán, ahol a szó szoros értelmében sirgödrot ástak a halálra ítélt filmeknek. A gödörből felszálló filmlüst hajmeresztő emlékeket keletett azokban, akik a HDF épületének ablakából lájő szívvel nézték a filmek pusztulását.

+ + +

A Filmarchivumot és a Filmmuzeumot a tudomány és a film után történő felvilágosító és tanító munka szolgálatába kell állítani. A Filmarchivum, és Filmmuzeum a tudományos napi munka egyik legnemesebb és legkönnyebb segítője. A fiatal tudósgárda átlapozza az 1918-as sajtó elsárgult lapjait, azonban nem látja olyan szemléltető módon 1918 nyarának és őszének történelmi jelentőségű eseményeit, mint amilyen plasztikusan látja ugyanazokat a képeket az azokban az időkben készült híradókban.

A tudományos film más segítőeszköze a kutatónak, mint az állókép vagy a dia, vagy a mozdulatlan betűsor. A mikroszkóp alatt mozgó sejtek, mikrobák másképp hatnak a kutatóra, mint ugyanezek a képek.

De sorolhatnám a példák százait és ezreit; a dokumentumfilm - akár jó, akár gyengébb, vagy esetleg rossz is - másként szolgálja és támogatja a tudományos munkát, mint a mozdulatlan kép.

+ + +

A magyar Filmmuzeum jelentősége óriási lehetne, azonban reménytelen ábránd, megvalósíthatatlan chiméra. A Műszaki Emlékeket Nyilvántartó és Gyűjtő Csoport ismeri a magyar Filmmuzeum felállításának nehézségeit. Nagyon jól tudja, hogy milyen hibákat követtek el a kezelműltben, s hogy emiatt ma már Filmmuzeumot nem lehet felállítani. Még a Filmarchivum fennállása is ezertéle nehézségbe ütközik éppen azért, mert nem ismerték fel a Filmarchivum jelentőségét és célkitűzéseit; mennyire inkább érezhető a fájdalmas baj a Filmmuzeumnál. Néhány darab alapjában véve értéktelen géplej porosodik egy félreeső raktárban, ezek nem alkalmasak a Filmmuzeum alapjainak a lerakására. A régi évszázados emlékek, amelyek a mozgó kép kezdeti korából ránkmaradtak, nálunk Magyarországon a legteljesebb mértékben hiányzanak. Ezek nélkül viszont nem lehet Filmmu-

zeumot elképzelni. Nem 1832-ig kell visszamenni (Plateau, Stampfer koráig), hanem még sokkal előbbre Leonardo da Vinci és Athanasius Kirschner idejéig és ha ezekből az emlékekből legalábbis egy te-
remre való volna együtt, megnyithatók a Filmmuzeumot. De ezek hiányzanak. A magyar filmtörté-
nelem multjából jóformán semmi sem maradt meg. Két háború pusztított emberek elhaltak, vállala-
tok tönkrementek. Ami még 1940-ig megmaradt, a padlások és pincék lemtalanítása idejében kidob-
ták, öszereseknek adták el, vagy szemétre került, az egykori Cséry-telepre, ahonnan bizony nem
volt többé visszatérés... Ez a Cséry-telep volt a magyar kinematográfia multjának temetője. A te-
metőből nincsen visszatérés az életbe, innen sem kerül soha többé semmi a Filmmuzeumba. A ma-
gyar Filmmuzeum néhány lelkes ember (Magyar Miklós, Gyárfás Gyula, Vári Rezső, Kármán Béla,
stb.) boldog kedves álma, sajnos, megvalósíthatatlan ábrándképe! Tegyük utána pontot, mert há
nincsen mit eltennünk, nincs mit megőriznünk, nem lehet muzeumot alapítani. Az üres termekbe semmit
berakni nem lehet...

LAJTA ANDOR

RÖVID JELENTÉS A HOLLANDIAI KIKÜLDETÉSRŐL

Május 16-24. közt egyhetes kiküldetésen voltam Hollandiában. A Kulturkapcsolatok Intézeté-
nek megbízásából a Szépművészeti Múzeum öt Rembrandt rajzát vittem kölcsönképpen a rotterdami
Rembrandt kiállításra.

A Rembrandt születésének 350. évfordulóján rendezett nagy rotterdami emlékkiállításra a bu-
dapesti Szépművészeti Múzeum öt rajzzal szerepel. Minthogy a kölcsönadásról csak a legutolsó
időben döntöttek, rajzainkat a katalógusban pótlólag külön függelék tünteti fel. A rajzok közül hár-
mat reprodukáltak. Hangsúlyoznom kell annak a jelentőségét, hogy két olyan rajzunk, melyet a Szép-
művészeti Múzeum eddig csupán mint Rembrandt valamely követőjének alkotását tartott számon, a
kiállítás 260 legszebb Rembrandt rajza közt, mint a mester hiteles alkotása szerepelt, s került a
katalógusba. Nyilvánvaló, hogy ez a körülmény a rajzok nemzetközi értékelése szempontjából igen
nagy jelentőségű.

A rotterdami rajzkiállításra 13 ország számos muzeumából és gyűjteményéből érkeztek a
művek, s rendkívül izléses elrendezésben, különleges, a rajzoknak nem ártó megvilágítással van-
nak közszemlére téve. A kiállítást május 17-én este ünnepélyes keretek közt nyitották meg. A meg-
nyitáson és az ezt követő városi fogadáson a műveket beküldő országok többi képviselőjével együtt
Magyarország hollandiai követe, s attaséja társaságában én is részt vettem. A rotterdami Boymans
Múzeum vezetősége ismételt és hangsúlyozottan adott kifejezést köszönetének azért, hogy kéré-
süknek eleget téve Magyarország is hozzájárult öt szép rajzzal Rembrandt emlékének megünne-
pléséhez.

A rotterdami rajzkiállítással egyidőben Amsterdamban a Rijksmuzeumban megnyílt a Rembrandt
festményeiből rendezett kiállítás. A kiállításra mintegy hatvan gyűjteményből gyűjtötték össze a világ
minden részéből Rembrandt remekműveit. A holland sajtó s a kiállítás vezetősége különösen kiemelte
a Szovjetunió részvételének jelentőségét, hangsúlyozták mennyire előmozdította a Szovjetunió baráti
gesztusa a kiállítás sikerét. A leningrádi Ermitage hat remekszép Rembrandtképet küldött az am-
sterdami kiállításra, cserébe a hollandi muzeumok is küldenek hat képet anyagukból az augusztus-
ban rendezendő moszkvai Rembrandt kiállításra. A leningrádi képek kölcsönzését, a holland művé-
szettörténészek szovjetunióbeli útját, a külön Rembrandt repülőgép útját a hirdető is bemutatta. A
rotterdami Boymans Múzeum az ott időző három szovjet kiküldött és több más országbeli vendég
tisztelőjére ebédet rendezett, amelyre engem is meghívott. Az ott tapasztalható - de általában a ki-
állítással kapcsolatos más megnyilvánulásokra is jellemző - baráti hangulat nyilvánvalóan hozzájá-
rulhatott ahhoz, hogy a különböző országok közötti kulturális kapcsolat megerősödjön és elmélyüljön.

Hat napos hollandiai tartózkodásomat természetesen igyekeztem arra is felhasználni hogy
a holland muzeumokat, gyűjteményeket, művészettörténeli intézményeket megtekintsem, s ha még oly

utólag is a régi holland városokat, műemlékeket meglátogassam. Jártam Rotterdamban, Delftben Hágában, Haarlemben, Leydenben és Amsterdamban. Láttam a rotterdami Boymans, a hágai Maurits-huis és Mesdag, a leydeni városi muzeumot, az amsterdami Rijksmuzeumot és a haarlemi Frans Hals muzeumot, tehát Hollandia szinte valamennyi nagy nyilvános képgyűjteményét. Természetesen a holland képtárak rendkívül gazdag művészeti anyagának tanulmányozása óriási segítséget jelent hazai tudományos munkám folytatásához. A budapesti Rembrandt kiállítás rendezésében nagyon jól tudom majd hasznosítani az ott nyert tapasztalatokat, számos kérdés megítélésében egészen új alapot jelent ez a tanulmányut. A Szépművészeti Múzeum több képének meghatározásához, néhány tudományos kérdés megoldásához fontos adatokat nyertem Hollandiában. Jártam a maga nemében páratlan hágai Művészettörténeti Dokumentációs Intézetben is, Hágában. Rotterdamban, a magyar követnél s néhány kollégánál hagytam ajándékképpen saját könyvemnek, a múzeum kiállítás katalógusainak, közleményeinek stb. néhány példányát. Sajnálattal kell itt megjegyezni, hogy általában művészettörténeti kiadványaink nem jutnak el olyan számban külföldre, mint ahogy kívánatos volna, s amint a külföldi érdeklődés is indokolta tenné. A Szépművészeti Múzeum által küldött kiadványok nagyobb részben megtalálhatók a megfelelő intézményeknél, a Kultura tevékenységének azonban semmi nyoma se látható, az idegen nyelven megjelent s a külföldnek szánt művészeti kiadványok nem szerepelnek, jóllehet pl. a cseh és lengyel művészeti könyvek sűrűn előfordulnak. Kívánatos volna ebben a vonatkozásban valamiféle segítő intézkedés.

GARAS KLÁRA

A NÉPNEVELÉS NÉHÁNY ÚJ MÓDSZERE A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG MŰZEUMAIBAN

Nem mondom, hogy az itt elmondandó módszerek minden körülmények között feltétlenül követendők, még azt sem állítom, hogy nálunk valamennyi megvalósítható. De hozzánk hasonló célkitűzésű, hasonló problémákkal küzdő muzeumokról van szó és így talán érdekelnek egyéseket az általuk járt utak.

A Néprajzi Múzeum Berlinben rendezett magyar népművészeti kiállítása nem volt nagy, de látogatottsága végig átlag napi 1000 fő körül mozgott. Ezt az arányilag szép számot az is eredményezte, hogy a kiállítást a város legforgalmasabb helyén (Alexanderplatz), közvetlenül az utcáról nyíló földszinti helyiségben rendezték. A helyiségnek hatalmas kirakatai néztek az utcára, melyekben népművészeti tárgyak hívták fel a figyelmet a kiállításra. Belépődíj nem volt. Az arra sietők felgyeltek az élénk, színes kirakatokra, -- vagy nevezzük ezeket is vitrineknek, -- és sokan több ször is szakítottak annyi időt, hogy megnézzék a kiállítást.

Az elhelyezés közvetlen volta a látogatás emelése tekintetében jó propagandamódszernek bizonyult.

A város ujonnan felépült forgalmas főútvonalán, a Stalin-Allée-n épült a Sporthalle, hatalmas kiállítási helyiségeivel. Ezekben a kissé rideg hatású csarnokokban rendezik rendszerint az évi nagy modern iparművészeti kiállításokat. A Schöne Industriewaren-kiállításán feltűnt, hogy a feliratok milyen közvetlen hangon szólítják meg a látogatókat és kéri vélemény-nyilvánításukat a bemutatott tárgyakról. Bemutatják az Iparművészeti Intézet tervjavasatait, bemutatnak pl. olyan modellt melynek gyártását az üzem meg akarja szüntetni, az Intézet viszont folytatását javasolja és felirat szólítja fel a látogatót: szóljon hozzá, kapcsolódjon bele a vitába. Így teszik a művészeti vita részesévé és ezen túl, érdekeltté olyan kérdésben, melynek megoldása az ő életkörülményeinek kulturáltabbá tételét célozza.

Ötletes módon neveli a népet műemlékvédelemre, leletmentésre a weimari Museum für Urgeschichte und Frühgeschichte Thüringens. Hatalmas plakátok népszerűsítik a régészeti lelőhelyekben gazdag területen a gondolatot:

Hilf auch Du der Wissenschaft durch Fundmeldung!

A muzeum előcsarnokában három üvegvirinben életszerűen mintázott, mozgalmas kis leletek hívják magukra a figyelmet. Az egyik építkezést, másik bányában folyó munkát, harmadik kruppliföldön dolgozó embereket ábrázol, amint ásás közben őskori leletre, – sirra, edényre, vagy épületmaradványra bukkannak. A kis diorámák nagyszerűen szemléltetik, hogy hogyan fekszik a lelet a földben és észrevételekor hogyan csődülnek össze az emberek, majd hogyan szaladnak értesíteni a hatóságot. A további teendőket plakátok magyarázzák: a földmunkás értesíti a polgármesteri hivatalt, – vagy a leletet találó uttoró a rendőrséget, – de a lelet végül is minden uton a muzeum tudomására jut. A plakátok azt is elmondják, hogy a muzeum erre hogyan küld ki kutatót, fényképészt, restaurátort, rajzolókat, ásatási munkást a helyszínre, akik feldolgozzák a leletet s az eredményt közli a sajtó, a rádió, ismerteti az iskola, előadás, muzeumi kiállítás. Mindezt ügyes, eleven rajzok kísérik. A közérthető, népszerű ábrázolások szórakoztatva nevelő hatásuk: érdekességükkel valóban lekötik a nézőt, tudatosítják benne a múlt emlékeinek megbecsülését, a muzeum szerepét ezek megóvásában, azt a meggyőződést, hogy a régészetnek az egész államapparátus nagy fontosságot tulajdonít, – emelik öntudatát és azt a meggyőződését, hogy lelet bejelentésével nemzeti és állampolgári kötelességet teljesít.

Ugyanez a muzeum őstörténeli kiállításán igen ötletes és változatos szemléltető módszereket alkalmaz. A környék megbecsülhetetlen értékű paleolitikus és neolitikus emlékeinek bemutatását nagyméretű festmények kísérik, melyek közel hozzák a nézőhöz a kor életét. Dekoratív térképek mutatják be a háziállatok és növények ősi vándorlásának és fejlődésének útját. A sok in situ kiemelt sír legérdekesebbjei mellett dioráma mutatja a kör emberének életét, pl. rénszarvasvadász barlangját látjuk, életnagyságu alakokkal, megfelelő kellékekkel, – a dioráma barlangja az eredeti barlangnak hajszálpontos mása. Vagy: egy fejedelem kiásott sírja mellett látjuk a fejedelem temetésének ábrázolását, – és mivel lehetőleg mindenhol felhívja a muzeum a figyelmet a kor társadalmának szerkezetére, – vele szemben egy parasztember egyszerű temetését, ugyanabban a korban.

A falon üveg alatt látjuk a terület geológiai és történeli földrétegeinek egymás feletti elhelyezkedését keresztmetszetben, – benne megfelelő helyen a megfelelő leletek. A muzeum mindent elkövet, hogy a tudomány eredményeit népszerű, érthető módon adja elő s a néző előtt minden oldalról megvilágítást nyerjen hazája földjének őstörténete.

A színes és hatásos szemléltetésre a berlini Museum für deutsche Geschichte is nagy súlyt helyez. Kezdve a középkori város tökéletes modelljén, – melyet épületeivel, kutakkal, terekkel, kezdetleges utcavezésével, emberekkel, járművekkel együtt nagy szakismerettel állított össze és ajánlódott a muzeumnak egy lelkes barátja, – az újabb idők bemutatásáig, minden részlet a legváltozatosabb módszerekkel és ötletekkel törekszik az ismeretek rögzítésére. Az 1890 utáni időszakot korabeli utcai hirdetőoszlop vezet be, a kort a legjobban felidéző és érzékeltető plakátokkal. Végül a fasizmus lelrhatatlan borzalmaát ismerjük meg, megdöbbentő őszinteséggel feltárt képek, írott és tárgyi dokumentumok alapján.

Németországban sok a kastély- és vármuzeum, melyek nagykiterjedésű, többemeletes kiállításait lehetetlen állandó teremörzéssel ellátni. Itt a biztonságot s egyben a szakszerű vezetést úgy teremtik meg, hogy vagy a nap bizonyos óráiban van vezetés s a kiállítás csak ekkor tekinthető meg, vagy a muzeum alkalmazottja megvárja, amíg összegyűlik 20-30 érdeklődő s ezeket csoportosan vezeti végig a kiállításon. A kaput bezárja, s a kapu előtti területen gyülekezik közben a következő csoport. A vezetett csoporttól elmaradni nem lehet.

A vezető nem feltétlenül tudományos dolgozó, de az épület és a kiállítás minden részletét alaposan ismeri, erről sok mindent tud és ha egy-egy teremben elmondta az általános tudnivalókat, – (többnyire nagyon kedvesen, közben kérdésekkel rávezetve a hallgatóságot egyes felismerésekre) – szívesen veszi a kérdéseket s ezekre is örömmel adja meg a választ. Ki kell emelni, hogy ahol észrevették, hogy külföldiek is vannak a csoportban, ezeket megkülönböztetett szívélyességgel vették körül és utána megajándékozták őket a muzeum kiadványaival, levelezőlapjaival.

A műemlék védelmének példája: a potsdami Sanssouci kastélyba belépőnek cipője fölé papucsot kell huznia, – csak így léphet az értékes, művészi és igen tisztán tartott parkettra.

A szakmai vezetés értékét emeli ennek ideológiai megalapozottsága. A vezető lehetőség szerint vázolja a megfelelő társadalmi állapotokat, s az osztályok életének jellemzésével világítja meg a belső ellentéteket. A pazarul berendezett Moritzburgban pl. hangsúlyozza, hogy az 1700 talléros barokk szekrény, a patrononként 1 dukátos domborított, aranyozott bőrtapéta lényűzése olyan korban, mikor egy kis ház ára 100 tallér volt, -- csak a nép nagyfokú kizsákmányolása révén volt lehetséges. Nagy hatással van a látogatókra, hogy Erős Ágost 600 dragonyost adott 48 kínai vázáért, -- mélyebben megértik ezek ismeretében a kort.

De emléket is vihetnek magukkal majdnem minden kiállításról. Az NDK-ban sok az új muzeumi kiadvány, füzet, levelezőlap. A Staatliche Museen egyes gyűjteményeit szép kiállítású, gazdagon illusztrált, színvonalas kiadványok ismertetik. A Märkisches Museum Berlin kulturtörténetének olyan részleteit is tanulságos kis füzetekben adja ki, mint: Zeitvertreib, Nahrungswesen, Blumen, Körperpflege, Kleidung, Unser kleines Wanderheft-sorozat egyes területek természeti és műemléki nevezetességeit ismerteti. A kiadványok izlésesek, szép nyomdatechnikai megoldásokkal készülnek, aránylag olcsók. Nagyon kellemes hatást keltenek a jó festmények után készült finom színes levelezőlapok, melyek szerepe megbecsülhetetlen, az igazi művészeti kultúra széleskörű terjesztésében. (Sachsenverlag, Dresden, Verlag für Literatur und Kunst, Berlin s a Ministerium des Kultus und öffentlichen Unterrichts kiadványai.)

Ezekkel a módszerekkel keresik (rövid időre korlátozott tapasztalatszerzésem szerint) a kapcsolatot a tömegekkel a német muzeumok és nevelik őket a társadalmi tulajdon megbecsülésére, régi és mai kultúra szeretetére, védelmére, múlt és jelen helyes értékelésére. A népet jó muzeumok jó kiállításaira vonzzák, -- elevenen pezsgő, elmélyült tudományos élet eredményeit ismertetik meg segítségükkel. Propagandamódszereik ötletesek és céltudatosak, de azt tartják szem előtt, hogy nem a propaganda a lényeg, hanem az, ami mögötte van.

WEINER MIHÁLYNÉ

AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUM KÜLFÖLDI CSEREKAPCSOLATAI ÉS NEMZETKÖZI KIADVÁNYCSERE KÖNYVKIÁLLITÁSA

A gondolkozásnak -- művészeti alkotások, elméletek s korszakok elemzésének -- maradandó jele az írás. Tudományos intézetben belül az írás hű tükrö a munkának, egyéninek -- együttesnek egyaránt. Tükrö, valóban, muzeumi gyűjteményekről s tanulmányokról, mely élénk állítja a munkatársakat, a vezetés gondosságát, a tudományos találékonyságot, szorgalmat, az egyéni invenció képességét, közösségi magatartást.

Ez alól az Iparművészeti Múzeum első évkönyve sem volt kivétel. Erényével, hibáival mások már foglalkoztak. Hadd beszéljek most e szerény külsejű évkönyv külföldi fogadtatásáról.

Bárhonnan levelet kapok s bontok fel -- embert ismerek meg a távolból, magatartás jelentkezik a világban.

Hiszem, hogy muzeumnak, könyvtárnak is van magatartása az életben, abban a feladatban, amit betölt.

Az 1872-ben alapított Iparművészeti Múzeum első évkönyve az intézet mai feladatát, munkáját, s célját vitte szét a világba. Ez valóban nagy kötelezettség!

Bár tudtuk, gazdagabb, szebb kiállítású könyv már elhagyta nyomdáinkat, mégis nagy lelkesedéssel kezdtünk hozzá, hogy összeírjuk a világnak azokat az országait és helyeit, ahol évkönyvünket látni szeretnénk volna.

Az előkészítő munka után 30 ország határai rajzolódtak ki, benne majdnem 180 tudományos intézet. Nézzük ezeket: Szovjetunió -- Csehszlovákia -- Lengyelország -- Románia -- Bulgária -- Jugoszlávia -- Németország -- Franciaország -- Olaszország -- Anglia -- Írország -- Dánia -- Svédor-

szág - Norvégia - Finnország - Hollandia - Belgium - Ausztria - Svájc - Görögország - Egyiptom - Algéria - Marokko - Tunis - Egyesült Államok - Guatemala - Brazília - Vatikánállam - Cyprus - Sarawak.

Francianyelvű, fehér merített papírból készült kísérekártyák kerültek az évkönyv borítólapja mögé a következő szöveggel: Le Musée des Arts Décoratifs de Budapest a l'honneur de vous faire parvenir sa publication «Az Iparművészeti Múzeum Évkönyve I. 1954.» Il nous ferait grand plaisir d'obtenir en échange une de vos publications. Magyar Nemzeti Múzeum Iparművészeti Múzeum 1872. Budapest, IX. Üllői ut 33-37.

Nem sokkal ezután jelent meg az UNESCO párizsi központjához már korábban elküldött jelentkezésünk a nemzetközi csereforgalomba való bekapcsolódásra. A Bulletin de l'Unesco a l'intention des bibliothèques Vol. IX. No. 10. 632. sz. alatt.

Az ezt követő időben alig volt nap, hogy külföldi országok levelét, csomagját ne hozta volna a posta, válaszképpen. Minden intézet válaszát a csereküldemények időrendi sorrendjében, a levelezéssel együtt, dossziéba helyeztük. Egyre gyarapodott a cserebe kapott könyv és folyóiratanyag: évkönyvek, bullelinek, katalógusok, monografikus művek, vagy nemzetközi kiállítások és muzeumi gyűjtemények gazdagon illusztrált ismertetői. Említsünk meg néhány olyan intézetet, mely évkönyvünkre gazdag csereanyaggal válaszolt:

Amsterdam, Rijksmuseum, - Belgrade, Musée des Arts Décoratifs, - Berlin, Museum für deutsche Geschichte, Staatliche Museen, Institut für Angewandte Kunst, - Bern, Historisches Museum - Brno, Umeleckoprumyslové Museum - Göteborg, Röhsska Konstföjdmuseets Bibliotek - Hamburg, Museum für Kunst und Gewerbe - København, Det Danske Kunstindustrimuseum - Leningrad, Goszudarsztvennij Ermitazs Biblioteka - Lviv, Lvivszkij Derzsavnij Muzej Ukrajnszkovo Misztyectva - Moszkva, Naucsno Iszszledovatelszkij Insztytut Hudozsesztvennoj Promislenosztij (Iparművészeti Tudományos Kutató Intézet) - Paris, Louvre Musées de France - Praha, Umeleckoprumyslové Museum, Národní Muzeum - Stockholm, Kungl. Livrustkammaren - Szófia, Bulgarszkaja Akadémija na Naukite - Trondheim, Nordenfjelds Kunstindustri Museum - Washington, Smithsonian Institution - Zagreb, Muzej za Umjetnost i Obrt.

A Keletázsiai Művészeti Múzeum - társintézményünk - gyűjtési köre, régebbi tudományos kapcsolatai szerint önállóan küldte szét az évkönyvet. Igen gazdag csereanyagot kapott. A legtöbb kínából, a Szovjetunióból és Japánból érkezett.

A két Múzeum közös évkönyvére kapott több mint 350 cserepéldányból az Iparművészeti Múzeum Könyvtára a Múzeum első emeleti kiállítási termében «Nemzetközi Kiadványcsere» címmel könyvkiállítást rendezett. A kiállítást Fülep Ferenc a Népművelési Minisztérium Muzeumi Főosztály vezetője nyitotta meg 1956. március 30-án.

A rendezés nem a könyvek véletlenszerű egymás mellé rakásából állott. Modern, dinamikus, színeiben harmonikus, rendezésében új utakon járó könyvkiállítás fogta össze a többszáz kiadványt: alapszínekkel, finom metszésű antika feliratokkal, célvilágítással, egységes s ezen belül mégis változatos elgondolással, a bemutatás sokféleségével.

A narancs-citrom modern színharmóniája, a felirati táblák fekete konturja, a vonalas rajzok könnyedsége, a koromfekete betűk kérielhetetlen szigora, a fekete üvegszekrények sima testei jóleső összhangot adtak.

A kilenc szekrény mindegyikének felső harmadába acélhurokra feszített tábla került. A feliratok mellett könnyed, vonalas rajz vázolta előttük az országok hangulatát.

Az első vitrinben világítésképp mutatta, hova küldtünk évkönyvet és honnan érkezett válasz. Alul - az évkönyvünk mellett - levelek sokasága majdnem minden nyelven: Örömmel kapták meg évkönyvünket, szívesen vennék az állandó cserekapcsolatot, várják legközelebbi kiadványunkat.

A Szovjetuniót hagymakupolás tornyal idézték gazdag népi iparművészeti tartalmú könyvekkel. Németország, Svájc, Jugoszlávia színes kis zászlóit lengette a szél, alatta üvegpolicokon kiad-

ványaik. Angliát, Dániát, Hollandiát vitorláshajó szimbolizálta – mint az egyik holland cserekiadvány fedőlapján – alul színes mozaikként könyvek fedőlapjai sorakoztak. Az Eiffel-torony és a Szent Péter templom sziluettje mellett Franciaország, Olaszország, Vatikán: könyvek francia kastélymuzeumokról, mai könyvművészetről, olasz renaissance műhatározatról, ötvösségről... Norvégia, Svédország, Egyesült Államok geometriai rendben sorakozó kiadványai – évkönyvek, bulletinek, japán és kínai művészetről. Oroszlán ágaskodott a cseh kiadványok felett, s a könyvek: régi cseh üveg-művészetről, mai grafikáról, olasz majolikáról beszéltek, majd a bolgár mozaikok, falfestmények szépségéről... A kínai díszítőművészet jellegzetes sarkánya futott fel Kína táblájára. Alatta e nagy ország csodálatos szépségű ősi művészetét, tudományát bemutató könyvek. Majd Ázsia, Afrika országainak cserekiadványai következtek India, Tunis, Algéria muzeumaiból...

Igy született a többszáz cserekiadvány bemutatásából valami, ami kiemelte a raktárak polcairól és elképzelésben összefogta az egy év alatt összegyűlt anyagot: a «Nemzetközi Kiadvány-csere» könyvkiállítás.

Nem gondolom, hogy könyvek bemutatásának ez lenne az egyetlen helyes módja. Úgy vélem, ez csak az egyik formája. Így is lehet, – de lehet még máshogy, sokféleképpen, hiszen az ember variálóképessége, ha van, végtelen.

Hiszem, hogy kiállítások rendezésében nincs dogma, merev szabály, sem módszerben, sem formában. Ami tegnapig sérthetetlen elv és szentség volt, holnap már nem megdönthetetlen érv és változtathatatlan jelige.

Nem csak a szakkutatók szűk körére – hanem a muzeumlátogató emberekre gondoltunk, amikor a cserekiadványokból könyvkiállítást rendeztünk. Emberekre, akik nem értik a «szakma tolvajnyelvét», – de logékony a lelkük, szemük mégis csalhatatlanul vonzódik a művészet értékeihez, tanulni akarnak, de idejük kevés, nem szeretnek körbe-körbe járni feleslegesen üvegszekrények között.

Igy láttuk a nemzetközi cserekapcsolatok által könyvtárunkba jutott könyveket, és azok célját, – s így nézték a technikai és művészeti munkatársak is, akiknek közreműködése nélkül művészeti kiállítás – a jó munka érdekében – aligha rendezhető.

KOÓS JUDITH

MEDGYESSY FERENC KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJA

(1956. V. 12-én du. 5 órakor a Műcsarnokban)

Megbecsüléssel és szeretettel köszöntöm Mindannyiukat, akik eljöttek, hogy a 75 éves Medgyessy Ferenc gyűjteményes kiállítását megnézzék.

Nehezen tudunk tárgyilagosak maradni azzal szemben, akit nagyon szeretünk. A szeretet torzítja az arányokat. De hát emberek vagyunk és ez is velejárója s megszüpítője életünknek. Így elvesztettük helyes mértékünket Medgyessy Ferencel szemben is, csak vele éppen fordítva, mint általában történni szokott. Szeretteink értékei megnőnek szemünkben. Medgyessy Ferenc közvetlensége, egyszerűsége, ahogy beszéd- s munka közben annyiszor láthattuk, hallgattuk morgolódását vagy élveztük csendes kajánságu humorát, valahogy ellefledte bennünk a valóság arányait. Szeretünk ahelyett, hogy nagyította volna a dolgokat, szinte természetessé, egyszerűvé, magátólértéktelődévé tette. Baráti közvetlensége ellefledtette igazi valóját, bár azt mindig tudtuk, hogy nagy művész, de valójában csak most, művel együttesének lenyűgöző közelségében döbbszünk rá, hogy ez a zömök, fejfel a tömegek alatt maradó konok debreceni, óriássá, a nagy európai művészek közé nőtt. Akit mi családias kedvességgel Feri bácsinak szóltunk, tulnőtt azon, hogy csupán kartársunk legyen, tulnőtt népe határain is és a humánumnak, az ember szépségének egyetemes értékű kifejezője, alkotója lett.

Hogy Európa még keveset tud róla, s hogy nem emlegetik még együtt Maillol, Bourdelle és Despiau látomásaival? Ez igaz, de ebben mi vagyunk a hibásak, kitüntetésekkel ünnepejük őt, de nem mutattuk még eddig a nagyvilágnak méltó módon azt a nagy nemzeti kincset, amit Medgyessy Ferenc művészete jelent. Ha Párizsban élt volna, ma nyilván minden művelt ember leító gonddal figyelné a nagybeteg Mester lábbadozását, így csak a mi aggodalmunk és szeretetünk sugárzik a 75 éves Medgyessy Ferenc betegágya felé.

Nincsen jogunk ahhoz, hogy továbbra is belső ügynek, a magunk szűkebb hazája ügyének tekintsük Medgyessy művészetét. Minden nemes eszközzel arra kell törekednünk, hogy a művelt emberiség megismerhesse és a magyar szellem Bartók Béla szenvedélyes és szenvedő lángelméje után ismét egyenrangú társként kérhessen részt a humánus felemelő nemzetköziségében.

Ennek az alkotóerőnek kibontakozása nem ment könnyen. Sok keserves küszködés közben munkálta szobraiban a valóság hűséges megfigyelésén alapuló kitalált formák szépségét, konok szobrtömbjeinek szinte zenei építményét. Mindig ennek belső láza sarkalta új s újabb munkára. Ezt kezdte el keresni akkor, amikor fiatal orvosként a Julian akadémián a rajzszén maszatjával küzdött és szinte megváltásként szabadult gyötrelméből, mikor állatrajzai nyomán először tapintott agyagot, párizsi lakásán, tömpe ujjával. Első domborművének, a Menekülőknél zsúfoló izgalma, az Ős kislány tunya üdesége, a Táncolók kigöngyölödő ütemmuzsikája, a Gondolkodó kövér nő husának szimfóniája – hogy az ő szavait idézzem –, a Kölyökszörny kaján vigyorgása, a Kis lovas feszültsége, a Szoptató anya sugárzó tömbje és a Suroló asszony térbeleszülő hatalmas formavilága nyitánya Medgyessy művészetének. A kis önarcképén a huszas évek legelején találja meg tiszta formában azt a kifejező eszközt, amelyben a rajz mozgalmassága és a felületek árapályja egybeötöződik a háttérrel. Megindulnak lassan a megbizások is. Ettől kezdve bontakoznak ki a nagy méretű alkotások. A debreceni nagy bronzok szépsége megigézte Maillolt és Despiaut s meghozta számára az első nagy nemzetközi elismerést, a Grand prix-t. Az átfogalmazott, feszültebbé váló Kis lovas, a szinte népmesei hangulatot idéző székesfehérvári Török-magyar csata, a Szüretelő menet testkévé váló dallamive, a szépség dicséretét sugárzó siremlékek – amelyekben nyoma sincsen az elmulás vigasztalanságának – a Szt István lovasszobor ünnepélyes tömörsége, Jelki András világbamenő parasztlégénye, a Szent Gellért kut szobrászi-symphonia hungarorum-a, hogy csak a legnagyobbakat idézzük e termékeny korszak alkotásaiból – teljes érettségükben mutatják népünk európai formákba érő parasztlas szépségeit. Ezidőtájt mintazza dustestű nőit, oszloptörzsű férfait, amelyekben az eddig megszokott helyke kunos jelleg helyett inkább mongolos, de leginkább a Debrecen-környéki magyar ember formáit nemesíti szoborrá.

A Szent Gellért kut – utána, a már idős Mester két nagy barátjának Rippl Rónai Józsefnek és Móricz Zsigmondnak nyugodt, figyelő alakját idézi, Petőfi forradalmi heve őt is lánggra lobbantja s a Táncoló nő antik ihletben fogant remekművével megmutatja, hogy egyre tisztábban tudja formává igézni azt a szépséget, amelynek méltó felidézését annyi szobrán keresztül kereste.

Sok-sok arcmásán nem csak az egyéni vonások hűségét tapogatta, inkább emlékművel ezek az előtte ülőnek, semmint lényképi hiteltű másai. A test egészének építménye tomorodik itt az arc tenyérnyi loltjába.

Számolhatatlan rajzával éppen olyan hűséges figyelője volt az életnek, akárcsak egykori osztálytársa Móricz Zsigmond, aki örökké jegyzőkönyvvel kezében hallgatta az embereket. Ezekből a rajzokból nőttek ki szobrai. Ha figyelmesen megnézik e kis írottvonalt remekműveket, észrevehetik, hogy egyetlen ugynevezett társaságbeli mozdulat sincsen közöttük, nem érdekelt a mások előtt illendemes színjátékot játszó ember. Ő a magáralefedezett, ósztónós mozdulatok s a nehézkesebb paraszti mozgások nagy költője, s ezek látomása alakul szobraiban is.

Ám nem folytatom művel felsorolását. Itt állanak körülöttünk és derűs szépségük, mosolygó erejük szinte résztvevő, enyhe gunyolódással figyelni ezt a tehetetlen kísérletet, hogy szavakkal közelítsük sugárzó valójukat. De hiszen a maguk módján, élőlények ezek a szobrok is. Engedjék meg, hogy egy-két szót váltsak velük, tisztelve, hogy halott anyaguk bölcsen, válasz nélkül hagyja kérdéseinket, s állításainkat.

-- Nézzétek, az emberi elme erőfeszítése az élő szervezet titkait is közelíti, éppen csak ve-
letek, szobrokkal ne tudna megküzdeni? Ne higgyétek! Egyet s mást alkotótok is elmondott rólatok
és iskolázott figyelmünk is sokmindent kiderített éleletekről. Azt hiszitek, nem látjuk, hogy egyetlen
öreg vagy beteg sincsen közöttetek, mindannyian élettani erőtök teljességében lévő férfiak és nők
vagytok? Nem látnok talán -- vélték -- hogy erőtök nem izmaitok göröngyös sulyában van, hanem
életörömötök szépségében áramlik felénk? Jól látjuk ezt s azt is, hogy nem híztek nekünk az-
zal, hogy kecsesen kelletitek magatokat s nem hívogattok valamilyen megragadó heves mozgás fel-
kiáltásával magatok felé. Általában nem kiabáltok, nem ágáltok, csak sugároztok. Testeitek lankái-
ban huncutkás muzsika bujkál, amelynek szolamát a redők kísérete festi alá. Többen közületek cö-
vekként állanak, nincs erő, amely kimozdíthatna helyeteikről. Egyszerre vagytok rajz, dombormű
és kerekoszor, belülről kifelé áramló formátok belepréselődik a kemény térbe s ez hallatlan le-
szültséget teremt. Ugy-e mosolyogtok azon, ha valaki erről azt mondja: hogy Medgyessy új szob-
rászi anyanyelvet teremtett, amely az egyiptomi, ógörög, etruszk és keleti nagy korszakok és a
magyar népművészet formáiból sarjad? Bizony ez így csak tudálékos mondás, de azért talán ti
is emlékeztek ezekre az ősidőkre és szeliden elmélázó tekintetetekre a messzi Athénből a korék
archaikus mosolya felel. Ha beszédre nyílna szátok, talán az óeuráziai idiómák valamelyikén
szólnátok meg? Nem, nem, hanem magyarul. Arányaitok nemes mértéke, derűtök tisztasága a mult
görög örökségének peremén élő magyar nép nyelvén szólna, talán kissé debreceniesen, hiszen
más szót nem is tudna megformálni ajkatok. De ezt a beszédet mégis valamiképpen mindenki ér-
tené, akit az emberi élet szépsége ihlet. Vagy ha dalolnátok mit énekelnétek? Ugye azokat a dalo-
kat, amelyekben a keleti örökségre ráborul az ógörög zene késői hajtása, a gregorián, majd a
reneszánsz és a barokk szépségek látványozták és mégis a miénk. Ugy tudtok magyarok lenni, hogy
megtartjátok nemes emberségeteket. Vagy ezt talán ti kéritek tőlünk számon?

Mennyi beszélni, kérdezni valónk volna még, hogy jobban megismerhessünk titeket. Milyen
izgalmasan érdekes beszélgetés lenne s még a társadalomkutatókat is érdekelné, ha példának oká-
ért néhányatok, akinek mozdulatát s kifejezését a Mester gunyos fintorrá formálta, elmondaná ke-
letkezésének történetét. -- De akár mosolyogtok, akár magatokba merültök, akár pedig gunyolódtok
az illendőség tehetségtelen színjatszói, boldogok lehettek, mert alkotótok egészséges testet-lelket
adott nektek. Nem formált torzzá, nem engedett az izmusok hideg csillogásának, de utálta az aka-
démiai unalmát is. Ösztönös matematikájának s költői alkotólázának teremtményei vagytok. Irigylünk
titeket.

Most majd, hogy néhány percen belül végetér a számotokra annyira unalmas beszéd, újra
s újra ismerkedni fogunk veletek a szem és tapintás szavaknál érzékenyebb nyelvén. Ismerkedje-
tek ti is velünk, egyik lélekre kelt anyag ismerje meg a másikat. De addig engedjétek meg, hogy
visszatérjek alkotótokhoz s őt köszöntsem néhány meghatott szóval.

Feri bácsi! Ki most kórházi ágyon fekszel. Te örökké mozgó, most mozdulatlanságra kár-
hozható. Nézz szét itt, hiszen valójában Te vagy a házigazda. Mennyi vendég, mennyi művelt, szép-
ségre vágyó ember. Hol van vendégkönyved, amit annyi kedvességgel tettél elénk? Te ki örökké
bizonytalankodtál, ha szobraid szépségét dicsértük, most figyeljed vendégeidet, lessd őket észrevét-
lenül úgy, ahogyan rajzolni is szoktál. Figyeljed hogyan nézik szobraidat, hallgassad szavukat, s
el kell hinned, hogy akarva akaratlan, minden elégedetlenséged ellenére a legnagyobbak közé nő-
tél. Amit alkottál az Vörösmarty szavaival szólván «jó multság, férfimunka volt».

Gyógyuljál meg minél hamarabb, gyere szobraid közé és közénk, s bocsássad meg, ha a
vizionálás örömeiben meg-megfeledkezünk arról, hogy kit is tisztelünk benned voltaképpen, hiszen
a szeretetet és barátságot nem nagysággal, hanem emberséggel mérik. Örvezni fogsz kiállítá-
sod láttán, mert olyan valakit kaptál a kiállítás rendezéséhez Makris Agamemmon barátodban, aki-
nek nagy szobrászi műveltsége és tiszta barátsága méltó elhelyezést talált minden műved számára.
Veled együtt köszönjük neki, a nálunk élő görög szobrásznak, hogy nemesen és emberien rendezte
meg kiállításodat.

Ezt a megnyitót valójában nem nekem kellett volna elmondanom, Medgyessy Ferenchez egye-
dül a «szent öreg»-nek Lyka Károlynak szavai lettek volna méltók. Ő ismerte fel elsőnek annakide-

jén Medgyessyben az alkotót és őszintén segítette küzdelmes fiatalságában s később is mindig mellette volt. Ném jöhetett közénk most ő sem, kora nem engedte. Nem tagadom -- miért is tagadnám -- hogy távollétükben megilletődve mondom el az utolsó mondatot: a 75 éves Medgyessy Ferenc műveinek gyűjteményes kiállítását megnyitom.

LÁSZLÓ GYULA

BIHARI SÁNDOR EMLÉKKIÁLLITASA⁺

Az évfordulók mindig jó alkalmat adnak arra, hogy egy-egy elhunyt mesterünk oeuvre-jét magunk elé idézzük. Ezek az alkalmak kicsit esetlegesek, kegyeletes visszaemlékezéseinket véletleneiktől teszik függővé, mégis hasznosak, mert hagyományaink felé fordítják figyelmünket. Most Bihari Sándor születésének és halálának időpontja ösztönözte az Új Magyar Képtárat, személy szerint agilis kollegánkat Oelmacher Annát arra, hogy festészetünk multjából kiemelje az egyik igen tanulságos életművet.

Bihari Sándor öröksége sok érdekes problémával nyugtalanítja mai művészeti életünket. Elentétes nézetek ütköznek össze műveinek értékelésével kapcsolatban, különböző festői irányzatok csapnak össze képeinek elemzésekor. Szélsőséges általánosítás alapján összegezve hagyatékát: az egyik telfogás a realista alkotó módszer hivatott képviselőjének tartja Biharit, az ellenkező meggyőződés szerint a naturalistaszellemű kispolgári zsánerfestészet elterjesztésével vádolható. Mindkét meghatározás formális, ha nem a művek mérlegeléséből indul ki, s ha az unos-untalan ismételtetett képletek helyett nem az időtálló értékek megértésére épít. Bihari Sándor életműve is, mint a művészek nagyrészéé, egyenetlen, bonyolult, összetett. Ilyen és olyan bírálatra egyaránt lehetőséget ad, az elmarasztalás hangjai és a dicsőtés indulatai meglérnek befolyásának körzetében. Kortársaihoz hasonlóan, őbenne is egy sor ellentmondás viaskodott, olykor ösztönösen, máskor tudatosan került ellentétes törekvések, antagonisztikus érdekek hatása alá.

Művészetének legszembetűnőbb kettőssége az anekdotikus tárgyválasztásból és az érzékletes festői megjelenítésből következett. Gyakran előfordult, hogy a szórakoztató beszélyek témáját dolgozta fel, ugyanakkor az anyagszerű festés legjobb eredményeit is elérte. Máskor a népi jeleket, demokratikus mondanivalót egyhangú, illusztratív stílusban ábrázolta. Nem nehéz a kákán is csomót keresőknek a legkövetkezetlenebb itéletekhez látszatterveket felhozni Bihari művészetével kapcsolatban.

Az utókor, a tudomány nem mondhat le arról, hogy szétválassza a jó termést az ocstól. De egy-egy régi mestert mégis csak teljesítményeinek összessége szempontjából kell megítélnünk. A haladó hagyományok buzgó sáfárainak pedig minden értékes művet becsben kell tartaniok, mert még a ritkább remeklés is maradandó élményt jelent, egyik-másik sikerültebb festmény érzelmi-eszmei intenzitása kárpótol a tévedésekért, a balul kiütött kísérletekért, a szokványosabb újgyakorlatokért.

Bihari Sándor, persze, nem szorul arra, hogy mentegessük. De a világ őt legtökéletesebb festményéhez viszonyító szigorit mégis enyhítenünk kell a viszonylagos sikerek többoldalu vizsgálatával. Bihari, Deák Ebner, Pataky László, Révész Imre és mások éppen azért jártak pórul az elmúlt évek folyamán a legfinomabb elmék értekezéseiben, mert a mai szemléletnek, a fejlődés mai fokának szintjéről készült róluk ítélet. Tisztelni való kinek-kinek a szubjektív véleménye is, s az ízlés dolgában is nehéz felszólalni az egyéni elfogultságok ellen, de a nemzeti festészet együttes állaga mégis méltánylást érdemel. Pikturánk multját és jelenét elsősorban mi magyarok értjük, mi őrizzük értékeit, mi méltányoljuk művelőinek erőfeszítéseit. Nincs minden az inyünkre, amit elődeink, vagy akár kortársaink is csinálnak, hivatásszeretefük viszont mindenképpen elismerést érdemel. Nemzeti művelődésünk ügye mindenkit kötelez, művészeinknek a nép iránti szolidaritása követésreméltó, amiért is a valóságot visszatükröző, a vizuális kulturát fejlesztő tehetségeknak joguk van

⁺ Elhangzott a kiállítás megnyitóján, 1956. május 11-én.

megértésre, figyelemre. Biharí életművében objektíve meg vannak azok a vonások, melyek a századforduló megismeréséhez, az elmúlt idők típusainak felidézéséhez hozzásegítenek. De megvannak azok az elemek is, melyek festészetünk nemzeti nyelvezetének megújításához támpontot nyújtanak.

Azt hiszem, az ilyen érdemek még a másizlésükből is méltánylást válthatnak ki. Akik pedig szeretik Biharí pikuráját, vigyék hírét tehetségének tanuljanak munkáiból.

POGÁNY Ö. GÁBOR

FERENCZY ISTVÁN, IZSÓ MIKLÓS, STRÜBL ALAJOS EMLÉKKIÁLLÍTÁSA

Kocsis András Kossuth-díjas szobrászművész megnyitó beszéde

Üdvözlöm a megjelenteket!

És engedjék meg, hogy röviden egy pár gondolatommal vezessém be ezt a megítélésem szerint igen jelentős kiállítást.

Mind három művész alkotó munkájával számottevően foglalkozott már a szakirodalom, nyitott kapukat döngelnék tehát, hogyha a kiállított művek művészettörténeti jelentőségét, helyét, vagy értékét analizálnám. De erre különben sem érzem illetékesnek magam.

Másról szeretnék beszélni, éppen itt és éppen ma. Egy éves volt Széchenyi István, mikor Ferenczy István megszületett, nem érdektelen tehát, hogy ha Széchenyi István egy gondolatát idézem azért, mert bizonyos fokig korképet is éreztet az idézet; így hangzik: «Az igazi hazafiságot, e ritka erényt illető koszoru egyedül csak a soha nem lankadó munkának, s mi több kimeríthetetlen önmegtagadásnak lehet díja.»

És hogyha a kortárs a kimeríthetetlen önmegtagadáshoz kapcsolja az igaz hazafiság képzetét, akkor Ferenczy Istvánnak is éppen úgy, mint Izsó Miklósnak hódolat jár népünkre hagyott, anyagba formált szellemi kincseikért.

Mind ketten példái a nem lankadó munkának és a kimeríthetetlen önmegtagadásnak! Az ember fejlődésében a gyermek első lépései a legnehezebbek, de a legkedvesebbek is. Az emberi szellem fejlődésére ez legalább ilyen mértékben áll és természetesen azokra is, akik egy nemzet szellemi életének fejlődésében az első lépéseket megteszik. Megidézem közénk a csalódott, meghasonlott Ferenczy Istvánt a Múzeum falai közé művein keresztül, hogy végre érezze a magyar nép szeretetét és megbecsülését, nagy akarásainak, tépelődéseinek gyümölcseivel, a műveivel kapcsolatban.

Thorwaldsen a mestere, aki mikor hazájába érkezett, ünneplő, lelkesedő tömeg között hagyta el a hajót.

A mi Ferenczy Istvánunk hajója sajnos száz év múlva érkezett meg, de megérkezett!

Műveiről az avatót szem sok mindent leolvashat, az anyag végtelen szeretetét és ismeretét, egyszerűséget és alkotói alázatát. Az igaz művésznek kijáró tisztelet illet meg száz év távlatából is.

Izsó Miklós már emberi és művészi magatartásán túl, mélyebben és világosabban fejezi ki magát, a nemzeti forma megfogalmazásában. Ferenczy a magyar szobrászat, Izsó a nemzeti forma kialakításának első tiszteletreméltó mestere, művészetének gyökereit hazai talajba eresztette, természetesen a termés sem lehetett más, mint amit csodálatos kis terakotta vázlaiban reánk hagyott. Mi hát a nagy ezekben a kis vázlatokban?

Az, hogy az anyanyelvén beszél szobrászi formákkal és belső jellemzéssel. A kiállított kis Csokonai szobor is már olyan érzékeny jellemzés, ami messze túléli a fegyelmezett, hideg, klaszszicizáló formaképzéssel létrehozott Ferenczy-féle portré-ábrázolást. Bármennyire csábít az, hogy a kiállított művekről beszéljek, nem tehetem, mert a művek -- a forma nyelvében -- elmondanak magukról és alkotójukról mindent, sokkal többet, mint amit én elmondhatnék.

Hogy Izsó Miklós művészete kiegészítője-e vagy folytatása-e Ferenczy művészetének – a művészettörténeti megítélés szempontjából, azt nem tudom. Egyet azonban teljes határozottsággal érzek: mind ketten hozzájárultak ahhoz, hogy hazánkban, ebben a viszonylag kicsiny országban ma művészetéről beszélhetünk, s a világ népeinek szellemi versenyében ilyen vonatkozásban is megálljuk helyünket. A magyar nép már régen szívébe zárta Izsó Miklóst és művészetét, s tisztelettel meg is fogja őrizni emlékezetét népünk fejlődő kultúrájában, amint ezt a ma megnyíló kiállítás is bizonyítja.

A harmadik mester időrendi sorrendben Strobl Alajos, aki száz évvel ezelőtt született, és aki egyik támpillére a multszázad végén kivirágzott szobrászatunknak.

Virtuoz, termékeny, zseniális, sokoldalú, sokszínű és sokrétű. De más az, amiért őt szeretik és tisztelik, és más, amiért Ferenczyt vagy Izsót becsülik. Strobl Alajos – eltérően az előbb említett két művésztől – már nem viv harcot a közönnel és az emberekkel olyan mostoha körülmények között, mint Ferenczy vagy Izsó. És az új század szellemével is csak élete utolsó éveiben ütközik össze.

Itt kiállított műveit formai vonatkozásban tulajdonképpen köztéri szobraival együtt kellene megtekinteni, mert művészetének valóságos arányait enélkül érzékelni igen nehéz. Az itt kiállított anyag azonban van egy másik nagy értéke, az, hogy közelebből és mélyebbre enged betekintni a művész benső forrongásába és alkotómódszerébe. Ugy érzem, hogy a magyar nép és a magyar művész-világ egyaránt örülni fog ennek a remekül rendezett kiállításnak, és velem együtt hódol a magyar szobrászat három kiváló mesterének művészetére előtt. A kiállítást megnyitom.

FERENCZY ISTVÁN, IZSÓ MIKLÓS ÉS STRÓBL ALAJOS EMLÉKKIÁLLÍTÁS
A SZÉPMŰVÉSZETI MUZEUMBAN

(Megnyílt 1956. június 2-án)

A Szépművészeti Múzeum modern szoborkiállításai a múzeum földszintjén, az ún. barokk-csarnokban kaptak helyet. E tetővilágítású, építészetiileg osztatlan belső térben rekesztőfalak határolják el a kiállítóhelységet, amely egy tengelyben három kabinetből áll. – A XIX. sz. és a XX. sz. első negyede – mintegy 100 év – magyar szobrászatának három kiemelkedő alakja, Ferenczy István, Izsó Miklós és Strobl Alajos művei kerültek most bemutatásra, Ferenczy halálának századik, – Izsó születésének százhuszonötödik, Strobl születésének századik évfordulója alkalmából. A kiállított anyag java a Szépművészeti Múzeum tulajdonában van, ezt a Fővárosi Történeti Múzeum, az Országos Történeti Múzeum Éremtára, a debreceni református kollégium könyvtára, a Nemzeti Színház, és a Bp. Városi Tanács kölcsönadott anyaga egészíti ki. Tulajdonképpen három kis monografikus kiállítás egymás mellett, anyaga a helyszűke miatt korlátozott, így a múzeum anyagának teljesebb, a köztereken és másutt elhelyezett szobrokkal kiegészített bemutatása nem lehetett feladata. Ezt a hiányt pótolja a kiállításra nem került fontosabb művek fényképeiből összeállított emlékalbum, amelyet a közönség végiglapozhat. – A rendezés nem történhetett kronológikus sorrend szerint feladata volt az anyag minél szemléltetőbb csoportosítása, a kiemelés.

Az első kabinetben Ferenczy István szobrai, érméi, plakettjei, rajzai s egy tárlónyi dokumentációs anyag került kiállításra. Kiemelt mű nincsen, a Pásztorlányka és Kölcsey Ferenc ülőszobra nagyságánál fogva emelkedik ki. A Pásztorlányka itt szabadabb, levegősebb elhelyezést nyert, mint a megelőző Modern szobor-kiállításban. A dokumentációs anyag szerepeltetése indokolja, hogy Ferenczy űnarcképe más helyen, talán éppen a tárló mellett szerepeljen, így az egymás mellett sorakozó márvány fejek között – egy portré a többi közül. Ez a felsorakoztatás a szimmetrikus rendezés egyik hátránya, így nem kapott hangsúlyt például a finom Kazinczy-fej, a Kölcsey melliszobor szerepeltetését a mű késői készülése indokolja, Ferenczy egyetlen kiállított késői alkotása. – Ez az első kabinet az előbbi kiállításához képest keskenyebb, a fehér márványszobrok mérete, intimebb jellege vezethette a rendezőt erre a megoldásra.

Izsó Miklós művei közül a Busuló juhászt és a debreceni református kollégiumban őrzött Csokonay emlékmű-vázlatot emelté ki a rendezés. Mindkettő aránylag kisméretű, jelentőségüket zöld dűfűn drapéria hangsúlyozza. A Nemzeti Múzeum galériájáról idekerült mellszobrok (Arany János, Petőfi Sándor, Zrínyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc) egy kivételével a sarkokba kerültek, Megyeri Gábor, Egressy Gábor portréi a harmadik kabinetbe vezető nyílás két oldalára, a remek agyag vázlatok egyes és hármas csoportosításban több kisebb üvegszekrénybe. A Petőfi és a Dugonics emlékműtervek, a portrék és az üvegszekrények itt is szimmetrikus elrendezésben csoportosulnak. Izsó legbensőségesebb portréja, Almásy-Balogh Pál mellszobra a belépővel szembenlévő falra került ugyan, mégis «sorban van», a kevésbé vonzó gipsz anyaga miatt még inkább szükséges lett volna kiemelni (pl. az egyik sarokba állítani).

Stróbl Alajos szobrainak jutott a harmadik kabinet. Anyánk c. szobra a nyílások sugarába került, a kiállításba belépő látogató mintegy szembetalálja magát vele. Stróbl nagy oeuvrejéből zömmel portréi szerepelnek. (Pulszky Ferenc, Pulszky Ferencné, Tisza Kálmán, Benczur Gyula, Munkácsy Mihály, Lotz Károly, Schickedanz Albert, Justh Zsigmond, Szilágyi Dezső, Keresztessy József, Kurz apát, Ráth Györgyné). Fiatalkori Perseusával szemköztli oldalra került Liszt Ferenc ideálportréja, magas, zárttömegű hasábtalapzatra. E műnek a városligeti elhelyezése sem a legszerencsésebb, itt, zárt belső térben ez a talapzat kissé nehézkesnek tűnik. Magassága részben megszabja a többi szoborét is, jórésztük az átlag szemmagasságnál följebb került.

A kiállítás rendezése, az igen szép képanyagu emlékalbum és katalógus összeállítása Sós Gyula munkája volt.

GYAPAYNÉ, MOLNÁR ZSUZSA

FIZIKA SZAKKÖRÜNK LÁTOGATÁSA AZ «IFJUSÁG A HALADÁSÉRT!»

KIÁLLÍTÁSON⁺

Az «Ifjúság a haladásért» című kiállításon sok számunkra eddig ismeretlen műszert és gépet láttunk. Megismertük Jedlik Ányos, Eötvös Lőránd, Kandó Kálmán és Bánki Donát legjelentősebb találmányait.

Az első fal mentén láttuk a Jedlik Ányos munkásságát bemutató kimagasló jelentőségű alkotásokat. Jedlik kimondta a dinamó-elvet, amellyel Siemens mintegy hat évvel megelőzte. Megalkotta villámdelejes forgonyát, amelyet az elektromotorok elődjének tekinthetünk. Palackos és csöves villámszedője a lökésgenerátorok elődje.

A vibrográlokkal Jedlik az összetett mozgások eredőjét rajzolta. Érdekesekek voltak az ilyen Lissajous görbék, melyeket kormozott üveglapra készített. Jedlik 1850-ben megjelent könyvét: a «Súlyos testek természetfajta» című fizikai könyvet is láttuk. Engem legjobban megragadott az első dinamó, amellyel az öngerjesztés-elvét megalkotta. Az elv pontos meghatározását a dinamó mögötti sajátkezű használati utasításában találjuk meg. Ugyanebben a vitrinben találunk hat forgonyt, melyek első kísérletei voltak az elektromos áramot forgó mozgássá átalakító munkásságának. Megtaláljuk itt még Jedlik villamos gépkocsiját, két papírfalas és két agyagcellás telepet, a lenéknyomásmérőt, melyet egyetemi előadásainál használt demonstráló eszköznek. Olvashattuk Jedlik első, latin helyett magyarul tartott egyetemi előadását; ez óriási jelentőségű volt 1845-ben. Fényképen láttuk csöves villámszedőjét, amellyel 1863-ban a világon először állított elő 662 mm hosszú, erős szikrát. A következő vitrinben láttuk osztógépét. E saját szerkesztésű gépével a lényelhajlás jelenségeinek szemléltetésére szolgáló optikai rácsokat állította elő. Gépével 1 mm-en belül 162 vonalat húzott, majd ehhez a géphez Palatin Gergely készített csavarorsókat, s így mm-enként 2093 vonalat húzott. E gép ma is használható állapotban van.

⁺ Az itt közölt rövid beszámolót a szakkör dolgozatai közül a Műszaki Emlékeket Nyilvántartó és Gyűjtő Csoport könyvjutalomban részesítette.

A második fal mentén találjuk az Eötvös Lóránd munkásságát bemutató eszközöket. Eötvös a világ fizikusainak egyik legnagyobbja. Munkásságát tulnyomórészt a nehézségi és földmágneses erő kötötte le. Ingájával, – mely világhírű – olyan érzékeny készüléket szerkesztett, hogy cm-enként meg tudta vizsgálni a nehézségi erő változásait. Ez az inga alkalmas földalatti geológiai alakzatok felderítésére. A «kettősingá»-val vizsgálta az Alföldön a terepet, méréseket folytatott, külföldre is vittek az ingákból, ott olajmezők felkutatására használták. A torziós ingát is itt találjuk. Ebből 1898-ban két darab készült, az egyiket a párizsi világkiállításon mutatták be, innen nevezték el «Párizsi ingá»-nak; a másikkal Eötvös 1901-ben a befagyott Balaton jegét vizsgálta, ezért neve «Balatoni inga». A szabadesés tanulmányozására szerkesztette az «ejtőingát», mely az időegység alatt megtett út mérésére alkalmas. Ő határozta meg a kapilláris törvényt is.

A harmadik fal mentén Kandó Kálmán munkásságát ismerhetjük meg. Ő a villamos vasúti vontatás megteremtője. Kezdetben az indukciós motorok új számítási módszerét készíti el. Főműve a háromfázisú, majd a fázis-váltós rendszerű vontatás megteremtése. Megtaláljuk a tárlóban az elektromos vontatás rendszeréről magyar-francia-német-angol nyelvű értekezéseit, szabadalmi iratokat, fényképeket és sajátkezű számításait. Megnéztük a Kandó-mozdony vezérkapcsolóját, majd eredeti mozdonyának kis modelljét. Kandó tervei alapján vezettek be Olaszországban 1500 km hosszú vasutvonalat. Kandót a Magyar Tudományos Akadémia 1927-ben levelező tagjává választotta.

A negyedik fal mentén Bánki Donát munkásságát láthatjuk. A karburátor szabadalmak fotokópiái igazolják Bánki-Csonka elsőbbségét (1893. febr. 11.) Maybach-hal szemben (1893. aug. 17.). Láthatjuk Bánki finom műszerét, amellyel az áramlás szerkezetét vizsgálta. Itt van a Bánki-Csonka porlasztó; ez meghódította az egész világot. Láthattuk a működő Bánki-turbinát. Kifűnik a szerkezeten a víz energiájának kettős hasznosítása be- és kilépésnél. Ma már világszerte alkalmazzák. Megtaláljuk Bánki híres könyvét: «Energia átalakulások a folyadékokban». 1911. április 27-én az Akadémia levelező tagjává választják. Végül láthatjuk legjelentősebb alkotásai egyikét a Bánki-Csonka motort.

Ez az igen szépen megrendezett kiállítás elénk tárja a fizika és technika szépségeit, a magyar tudósok nagy szerepét a technika fejlődésében. Sokat tanulhatunk belőle, láthatjuk a magyar tudósok nagy szerepét.

Budapest, 1956. május 15.

MÜLLER SÁNDOR

Budapesti XXII. ker. Budai Nagy Antal Ált. Gimnázium
(Petz Károly u. 13.) IV. a. oszt. tanulója

MÓRA FERENC A TUDÓS[†]

Irói és emberi nagyságát mindig elismerték és méltányolták, munkája tudományos értékét sohasem akarta elfogadni a hivatalos szakvilág. Pedig Móra Ferenc igazi tudós volt. Élete végéről való összefoglaló cikke a «Néprajzi vonatkozások szegedvidéki népvándorlaskori és korai magyar leletekben», minden beszédnél ékeesebben bizonyítja, hogy Móra mennyire az élethez tapadó, azt megelevenítő, a holt tárgyakba életet lehelő, a porhadt csontokra húst és izmot képzelő tudós volt. Ilyen levegős, világos stílusú, enyhén elbeszélő modoru cikk nem jelent meg a két háború között, s talán azóta sem.

Való igaz, hogy keveset publikált, szigorúan vett régészeti munkája alig van.² Néha még ezekben is elő villan elbeszélő modora. Az azonban teljesen hamis beállítás, hogy tudományos cikkeiben

[†] A Muzeyumi Híradóban gyakrabban és részletesebben szeretnénk foglalkozni azokkal a tudósainkkal, akiknek munkássága haladó hagyomány. Rómer Flóris, Pulszky, Petrovics Elek és mások tevékenységét a jövőben minden számban egy-egy cikkel ismertetjük.

pontatlanságot, hézagosságot és gondatlanságot találhatunk. Megjelent közleményei pontos és lelkiismeretes adatközlések. Hogy ezekben a cikkekben mai szemmel már van kivetni való? Igaz. De a cikkekkel mindig a kor színvonalán állottak és az vesse rá az első követ, aki másképpen vagy nála jobban csinálta.

Móra maga is tudta és érezte, hogy rengeteg ásatása mellett keveset publikál. Roska Márton: «Az ősrégészet kézikönyve» c. művének bírálata kapcsán így ír a csókaai anyagról: «Sajnos attól félek, épp oly sokáig kiadatlan fog maradni, mint Tordos, mert ami kis időt ki tudnék is szorítani a régészet irodalmi művelésére, elveszik az új ásatások: mindennél fontosabb a még éppen hagyott temetők és telepek megmentése a dúló uri és paraszt barbárság elől.»⁴ Erre ma sem mondhatunk mást csak azt, hogy igaza volt, nagyon is igaza.

Nagy régészeink közül barátjának és gazdájának, Tömörkénynek nekrológiát írja meg, belevetítve a saját érzelmét és felfogását a régészeiről. Így ír: «Föl kell jegyezni róla, hogy ő nem arra a helyre volt büszke, amit a szépirodalomban... és olvasóinak szeretetében elfoglalt, hanem arra, amit a magyar kulturális életben mint könyvtáros és muzeumi ember töltött be.»

Halála után a munkatársai erősen foglalkoztak a hatalmas anyag közzétételének gondolatával.⁷ Nem rajtuk mulott, hogy szép tervüket nem tudták megvalósítani. Azóta is csak a szőregi bronzkori temető anyaga látott napvilágot Foltyni István tollából.⁸ Ezenkívül Banner János kéziratban lévő dolgozatáról van tudomásom, mely Csókáról szól. A Móra által gyűjtött nagyszámu antropológiai anyagot Bartucz Lajos dolgozta fel.¹⁰ Kisebb részleteket ásatásából szinte lépten nyomon közölnek. Nem is csoda, hiszen Móra: «... ásató tevékenysége révén... lett a Szegedi Városi Múzeum a népvándorlás és magyar honfoglaláskori, de a környék praehisztórikus emlékeinek is gazdag tárháza, úgy, hogy anyagának ismerete nélkül a korok szakembere helyes eredményekre nem juthat.»¹¹

Ujabbban a szegedi múzeum tudományos dolgozói szedik rendbe az anyagot, rendezik a céldatákat és Móra jegyzeteit. A magyar régészet nagy adóssága kiadni Móra ásatási jegyzeteit és feldolgozni a Szegeden heverő óriási anyagot, akár egy Móra emlékének ajánlott többkötetes monográfiának is. Ennek a feladatnak az elvégzése égetően sürgős.

Halála után Márton Lajos¹² és Budai Árpád méltatták tudományos tevékenységét és bucsuztatták el a magyar irodalom és múzeumügy nagy halottját.¹³ A szegedi és szegedkörnyéki kutatások nagyobb lélekzetű és összefoglaló munkáját Banner Jánosnak köszönhetjük, aki szélesebb alapon, a szegedi múzeum munkájának egészébe ágyazva tárgyalja Móra tevékenységét.¹⁴ Amíg a Móra által kiadott teljes anyag nincs közzétéve, addig az előbb említett összefoglaló cikkhez lényegesebb hozzátennivaló nem akadhat.

Helyette megpróbálom megláttatni Mórát a mindennapi életben, megcsillantatni azokat a nagy értékeket, melyek benne rejtőztek, bemutatni miképpen vélekedett a múzeumügyről és több oldalról megközelíteni azt a lázas tevékenységet, amit a múzeum érdekében kifejtett.

Fájdalom, nem vállalkozhatom arra, hogy Mórát a személyes emlékezés galvanizáló erejével hozzam vissza, mint azok, akiknek keze talán még őrzi kézzszorításának melegét, szemük még simogatja elködlő alakját s talán hallják hangját is.¹⁵ Csupán arra szorítkozom, hogy életének egy-egy fontosabb állomására irányítsam, nem is reflektorom, hanem csupán gyenge zseblámpám kútató, tapogatózó fényét.

Középiskolájának elvégzése után Budapestre kerül egyetemre. Móra életének erre a szakaszára sokszor emlékszik vissza: «Fölkerültem az egyetemre és egyforma lelkesedéssel hallgattam Beöthy Zsolttól esztétikát, Gyulai Páltól magyar irodalmat, Lóczy Lajostól földrajzot, Mágócsi-Dietz Sándortól botanikát, Ballagi Andrástól történelmet, Hampel Józseftől görög művészetet, Czobor Bélától keresztény régészetet és Kövesligethy Radótol csillagászatot.»¹⁶

Egyetemének elvégzése után szülővárosába, Kiskunfélegyházára hívják tanárnak. Móra nem fogadja el a felkínált állást. Sz. Szigéthy Vilmos barátjának írott levelében meg is okolja tettét. «Édes Isten, neked nincs fogalmad arról, hogy mi csoda veszedelem ez. Az anyagokat nem is említem...

-- de a környezet, fiam, a környezet!... Nincs abban az egész szomorú városban egy lélek, az édes apámon, anyámon kívül, akit szeretnek, s nincs egy szál ember, de egyetlen egy se, akivel irodalomról... egy szót is lehetne váltani.¹⁷ Szegedre kerül, ahol a Szegedi Napló, a Délmagyarország, a Szeged munkatársa lesz. Írói tehetsége itt bontakozik ki igazán. «Szeged. Ott kezdtem új életet, ott vagytok valahányan, akiket szeretek. Oda költök -- ha valahova egyáltalán -- különféle érdekek szálai» -- írja 1905-ben Sz. Szigethy Vilmosnak.¹⁸ Azok között a szálak között, amelyeket Móra előző levelében említ, legerősebb talán a muzeumhoz való ragaszkodása volt. Tömörkény mellett dolgozik, aki meleg szívvvel fogadja és kioktatja a muzeumi teendőkben. «Mikor ide kerültem... principálisom Tömörkény István kioktatott a muzeuminasi teendőkben» -- írja később és mindig szívesen emlékezik vissza régi gazdájára.¹⁹

Életének első ásatására is Tömörkény küldi ki. «Tömörkény igazgató ur kiküldött ősokelet előkurkászni a föld alól, mint könyvtarost.

.. Hogy csináljam? -- kérdeztem megrökönyödve. -- Hiszen nem értek én ahhoz. Sohasem voltam ásatáson.

.. Hát azután? -- vont vállat Tömörkény -- Mögötte a fene az olyan kutyát, amelyiket tanítani köll az ugatásra.

Csakugyan a magam nyomorúságára tanultam ki a régészetet.²⁰ -- írja visszaemlékezésében Móra.

A kiküldetése Öttömösre szólt, ahol egy középkori templomocská alaprajzát és XIV. századi temetőt tárt fel. Az első régészeti élménye rengetegszer visszatér írásaiban.²¹ Még ugyanebben az évben dolgozik Csókán is. A csókai és öttömösi ásatás -- sajátságos véletlen folytán -- annak a keretnek két szelét jelenti, amelyek között az alföldi muzeumok régészeti tevékenysége folyik. Az előbbinek leletei az újabb-kőkorbá, az utóbbié az Anjou-korbá tartoznak.²²

Kezdetben az ősrégészet érdekelte, de csakhamar a népvándorlás és a magyar honfoglalás kora felé irányul tekintete. A tehetséges és fiatal kutatót a kolozsvári egyetem professzora, Posta Béla viszi magához és oktatja az ásatás, a restaurálás módszerére, a leltározás, cédulázás fogásaira.²⁴ Móra később is sokszor emlékszik vissza itt töltött napjaira: «Aki engem a régészetre nevelt, aki olyan barátot hagyott rám, mint Buday Árpád, az Posta Béla volt, a kolozsvári egyetem professzora, felejtethetetlen és áldott mesterem» -- mondja, amikor a szegedi egyetem disz doktorrá avatja. Móra sokat köszönhet ennek a kolozsvári tanfolyamnak. Ásatott már előtte is, de «Hogy megtanuljak nézni és látni, ahhoz a múlt évi kolozsvári régészeti tanfolyam kellett.» -- írja első nagyobb régészeti cikkében.²⁵ A csókai ásatás néhány mozzanatáról is szól és azt mondja: «Ezen a Tisza árterébe eső hatalmas ős-telepen már többen turkáltak én előttem is, inkább mohó kíváncsiságú amatőrök, mint igazi szakemberek. Őszintén bevallom, hogy először én is az ő tiszteletreméltó, de minden értéknélkül nyomdokukon haladtam. Az első ásonyomokra özönével kerülőköző neolitikus kincsek gazdagsága valóságos elkápráztatott s inkább a kezemmel dolgoztam, mint a szememmel... több ezer darab cserepet, csontot, köeszközt hoztam haza, tán tíz napos ásatás után.»²⁶ Az első ásatása után látogatta meg Posta és így kerül a kolozsvári tanfolyamra. Innen hazatérve: «Az új csókai ásatásokat a múlt év őszén már a kolozsvári tanulmányaim alapján vezettem és csak az ott nyert új látószögéből ismertem fel fontosságát ennek a telepnek, mely néhány neolitikus probléma megoldását nagyon meg fogja könnyíteni.»²⁸ De Móra nemcsak tanult, hanem meglátta ásatásának hibáit is, volt hozzá bátorsága, hogy ezeket bevallja és volt hozzá tehetsége, hogy változtasson rajtuk.²⁷

A régészeti tanfolyamról rengeteg tervvel és jó ötlettel tért vissza. Már a következő évben jelenik meg cikke, melyben az Alföld tudományos meghódítására szólítja fel vidéki kollégáit. «... mind a mai napig nem hódította meg a magyar Alföldet a magyar tudomány. Nemcsak, hogy meg nem hódította: nem is próbálta meghódítani.»²⁹ (Hogy mennyire időszerű kérdést vetett fel, látszik abból, hogy ugyanabban a számban jelenik meg Szalay Gyula írása, aki szintén ezt sürgeti.³⁰) Szép tervei közül álljon itt csak egy. A kultuszminiszterhez írt levelében ezeket olvashatjuk: «... nem törvény kell ide, hanem tett, de nagyon határozott. Autóra kell ültetni nyolc-tíz régészt -- lehet kimustrált típusu is, amilyenre már nem ül senki -- egy év alatt el lehetne készíteni dűlőtről dűlőtra az al-

földi halmok kataszterét, aztán nekilátni minden évben aratás után, meg kis fél idején a munkának, sokba se kerül... s tíz év alatt olyan népvándorláskori muzeumot lehet csinálni Magyarországon, amilyen nincs és nem is lehet sehol a világon s aminek a csodájára járnának németek, franciák, angolok.³¹ Ezzel a munkával sajnos még ma is adósa a tudománynak a magyar régészet

Szép terveit keresztülvitelében akadályozta a közöny, a megnemértés, a pénztelenség, a melózás. A már más vonatkozásban említett, kultuszminiszterhez írott levelében ez áll: «A mi földünk nagyon gazdag leletekben. A mi népünk hajmeresztően tudatlan. A mi intelligenciánk elképesztően indolens. Ez a három állító mondat összetartozik. Merem azt állítani.. hogy a magyar föld... annyi tudományos szenzációt rejteget a méhében, és annyi régészeti problémának a kulcsát rejt magában, hogy európai érdeklődés középpontja lehetne. Csakhogy a magyar Állóid nádasokkal körülvett dombjain, magános halmaiban, régi folyóparti dűnéiben évezredek óta megőrzött kincsek kilencvennyolc százaléka úgy megy veszendőbe, hogy a tudomány annak a hírére sem hallja. Olyan tékozlás folyik itt mindnyájunk szemeláttára, amire még ebben a tékozló országban sincs példa.»³²

Tömörkény halála után ő lett a szegedi kulturpalota³³ vagy ahogyan tréfásan megjegyzi a «vidéki pántlikamerés» mindenestől cselédje³⁴ mert nem olyan egyszerű vidéki muzeumi igazgatónak lenni: «Minálunk mindenhez értenie kell az embernek s nem szentelheti magát egy munkának. Két hétig érmeikkel vesződik az ember, aztán három napra átalakul madártudóssá, egy hét múlva kövületekkel bajlódik, aztán kibubózik belőle az ethnográfus, tíz napig régészkedik és mindezen szép tisztségek mellett állandóan könyvtárnok a nyilvános olvasóteremben, amelynek évente 10-12 ezer olvasója van.»³⁵ Ezeket a munkákat még szívesen végzi, de a sok aktázással, hivatalos ide-oda irkálással élete végéig nem tudott megbékélni. «Én hivatalos ember vagyok. Halott könyvek, festett vásznak, kitémőtt madarak, felelőtlen ura, akták és nyugták teletelős rabszolgája» - panaszoja félig tréfásan, félig komolyan egyik későbbi írásában.³⁶

Ilyen hatalmas birodalomban, mint amilyen Móra vakondsága alá tartozott (ő nevezi így)³⁷ mindig akadt tennivaló és munka. «Volt úgy, hogy könyékig felgyürközve három ezer éves cserepeket kögítettem szerves egészségre, részben dróttal, részben enyvel a szuterénben, vagy kitémőtt madarakat háptakoltattam az emeleten.»³⁸ Mert hiszen egy vidéki muzeumi igazgató: «... akták, számadások, új könyvek, régi pénzek, befestett vásznak, kitémőtt madarak, jelig szép asszonyok... halott könyvek, a szárított virágok, az ezerszertendős cserepek vidéki nyilvántartója.»³⁹

Az idézetekben nemcsak személyes vallomása van benne, de az is világosan látható mennyi mindent kell egy vidéki muzeumi igazgatónak elvégeznie és mennyire szerteágazó, sokrétű tudásra képzettségre van szüksége ahhoz, hogy ezeket a feladatokat lelkiismeretesen és becsülettel el tudja végezni.

De Móra megbirkózott a feladatokkal és rengeteg igazgatói teendője mellett fáradhatatlanul járta a közeli környéket és igyekezett megmenteni minden föld alól előkerült régészeti emléket. «Régiségmentésre mindenüvé elmegyek, ahová hívnak, ha nincs a környéken muzeum s ha meghívóim nem létenek attól, hogy a helyi közigazgatás kizsuppoltat, mint gyanús idegent, aki ipari igazolvány nélkül feláskálja azt, aminek förlásására osi jogon és józan ész szerint elsősorban mégis a disznók illetékesek» -- válaszolja a sok hozzá intézett levélre.⁴¹ Legtöbbet Szeged környékén dolgozik, hiszen ez a terület hallatlanul gazdag régészeti szempontból. Egyik írásában így jellemzi területét: «Nem megyünk messze, husz-harminc kilométeres körzetben csavargunk Szeged körül, ahol én jócskán kitanultam az utat harminc esztendő alatt. S ahogy egy tengerészöppben benne van a tenger, ebben a karajban is benne van az egész földalatti Magyarország.»⁴²

Csak kivételes esetben megy távolabb Szegedtől.⁴³ Többek között tudunk Békésmegyében (Kétegyháza, Endrőd) végzett munkájáról.

Ásatásai alatt állandóan magyarázott embereinek, munkásainak, a látogatóknak, a munka körül bámészkodó öregasszonyoknak, szájtató gyerekeknek, hogy mit kell tenniük, ha valahol lelet kerül elő a föld alól.⁴⁴ «Azt akarom, hogy higgyenek bennem és ne tartsanak urit huncutnak...»⁴⁵ Értsék meg emberek, hogy én nem kincskereső vagyok. Azért kutatjuk az őseket, hogy megtudjuk, kik voltak, hogy éltek, mit dolgoztak, s hogy ebből tanuljanak a népek mikor a muzeumban né

zelődnek. Jól meg kell vigyázni minden ásonyomó⁴⁶, össze nem törni semmit, nekem egy csont késnyél többet érhet, mint egy akkora darab arany.»

Irodalmi előadásában állandóan emlegeti a régészetet, hogy híveket és megfigyelőket szerezzon magának. Sajnos munkásságából ezekről tudunk a legkevesebbet, mert kis vidéki lapok hátsólapjain bujnak meg a híradások, sőt legtöbbször fel sem jegyezte őket senki. Tudunk gyulai⁴⁷, miskolci⁴⁸, bajai⁴⁹, budapesti⁵⁰, szegedi⁵¹ és kiskunfélegyházi⁵² szerepléséről.

Ezek közül a legfontosabb a Néprajzi Társaságban elhangzott előadása, mely későbbben nyomtatásban is megjelent.⁵⁴ Lényeges ez számunkra azért is, mert Móra itt lejtí ki világosan nézetét az ethnografia és régészet, egymásrataltságaról és megállapítja, hogy: «nincs két összetartóbb karaja a tudománynak, mint az ethnográfia és az archeológia. Azt merem mondani, hogy ugyanannak a karajnak, ugyanannak a néptudománynak két oldala ez a kettő. A régészet: megkövesedett néprajz és a néprajz: élő régészet. Nem mondom, hogy nem tudnak egymás nélkül elbicegni, de járni csak együtt tudnak. Én, a gyakorló régész aki inkább a kutató ásójjával, mint a tudós tollával dolgozom, rég tisztában vagyok vele, hogy a régészet rászorul az ethnográfára.»⁵⁵ Solymossy Sándor a társulat akkori elnöke üdvözlőbeszédében helyesen szögezi le, hogy: «Móra Ferenc kétirányú munkássága: az irodalom és tudomány közös gyökérből ered: a magyar föld népének szeretetéből. A föld színén figyel, vallatja, sőt tudós érdeklődéssel faggatja az előmagyarok leghamisítatlanabb rétegét, a föld alól viszont kiemeli és rendszeresen szerető gonddal megőrzi a régesrég magyar-ság örökül maradt emlékeit.»⁵⁶

Ennek az irodalomban a napilapokon és szóban kifejtett agltációjának köszönhetette, hogy a szegedkörnyéki leletek jó része a muzeumba került, vagy a veszélyeztetett területről még idejében szerzett tudomást, mint azt rengeteg ásatása bizonyítja. A hatalmas anyag közzétételének gondolata állandóan foglalkoztatta, de számos másirányú tevékenysége megakadályozta abban, hogy tervét keresztülvigye. Tréfásan mondja egyik írásában: «Nagy könyv kellene ahhoz, majd meg is írja azt egyszer valaki, ha megint jó világ lesz s én már előre gratulálok az akadémiai tagsághoz, ami azért bizonyára kijár. Én készen hagyok rá mindent, ásatási naplót, térképet, fotográfiákat, cserépből, kőből, bronzból való keresztülevelezett himmi-hummik százait meg ezreit, öneki csak éppen az ész. kell adni hozzá, amivel rendszerbe zavarja az egészet. Hiszen utóvégre ha nekiveselkednék én is össze tudnék szedni egy kis szisztematikus fantáziát, de nem is való az ilyen parasztrégészhez, meg nem is vagyok én olyan telhetetlen ember, hogy mindent eldolgozzak az utódaim elől.»⁵⁷

Az elmondottakból kitűnik, az idézetekből világossá válik, (ez a magyarázata a kissé talán túlsok idézetnek is) hogy Móra élete végéig megmaradt a magyar régészet lelkes hívének, ügybuzgó szolgájának, fáradhatatlan munkásának és talán nem túlzás azt mondani, hogy a századfordulótól haláláig ő volt a tudomány-népszerűsítő tevékenység zászlóvivője s majdnem egyedül harcosa.

JEGYZETEK

1. Néprajzi vonatkozások szegedvidéki népvándorláskori és koral magyar leletekben - Volkskundliche Bezeugungen in Funden aus der Umgebung von Szeged, aus der Zeit der Völkerwanderung und des frühen Ungartums, Ethnografia-Népelet 1932. 54-68.
2. Az Alföld tudományos meghódítása. Erdélyi Muzeum 1909. 118-120. Ásatásáról a Fekete-széken (Szeged-Alsótanya) Arch. Ért. 1906. 439-441: Ásatások a szegedtömösi Anjou-kori temetőben. AÉ. 1906. 18-27: Billiscsi ásatásokról. AÉ. 1905. 429-430.
A csókaí őstelepről. Dolg. 1925. 18-25: Ismeretlen típusu edény, Lebőről - Ein Gefäß unbekanntem Typus von Lebő. Dolg. 1930. 159-162.
Lovassirok Kunágotán. - Reitergräber aus der Landnahzeit in Kunágota. Dolg. 1926. 123-135: Néprajzi vonatkozások... lásd 1. Jegyzet.: Szegedvidéki leletekről. AÉ. 1908. 361-371.: Tömörkény István. AÉ. 1917. 218-221: A városi muzeum és a Somogyi könyvtár. Magyar Városok Monografiája I. Szeged. 292-305.

3. Roska Márton: Az ősrégészet kézikönyve. Kolozsvár 1926. I-II.
4. Roska 3. Jegyzet alatt említett könyvének ismertetése.
Dolgozatok 1928. 307-310.
5. Móra F.: Tömörkény István AÉ. 1927. 219.
6. A lelőhelyek összeszámolásáért Németh Anna Máriának mondok köszönetet. Szivanyó Lenkének
pedig a cédulaanyag elrendezéséért.
7. Budai Árpád: Móra Ferenc. Dolg. 1933-34. I.
8. Foltinyi István: A szőregi bronzkori temető. Dolg. 1941. 1-67.
9. Banner János professzor szíves szóbeli közlésének köszönöm.
10. Bartucz Lajos: Kiszombori gepida temető koponyái. Dolg. 1936. 178-303.: Antropológia és a
magyar őstörténetkutatás. Ethnográfia -- Népelel 1932. 67-79.
11. Buday Árpád: Móra Ferenc. Dolg. 1933-34. I.
12. Márton Lajos: Móra Ferenc. AÉ: 1933. 194.
13. Buday Árpád: Móra Ferenc. Dolg. 1933-34. I.
14. Banner János: Régészeti kutatások Szegeden. Dolg. 1935-36. 243-285.
15. Igen sürgős feladat lenne még élő barátaitól összegyűjteni a szóbeli emlékezéseket.
16. Diszdoktori beszéd. (Daru utcától a Móra Ferenc utcáig II/159.)
17. Péter László: Móra Ferenc ismeretlen levelei (Szeged 1954/11.)
18. Péter László: Móra Ferenc ismeretlen levelei 11. p.
19. Mikor a színházunk leégett. (Elkallódott riportok.) 199.
20. Diszpolgárság. (Daru utcától... II/80.)
21. Mit találtam a cirokföldön. (Utazás a földalatti Magyarországon.) I.: Attila koponyája. (Utazás...)
27-28.: Csöndes kis hírek. (Utazás...) 221-230.
22. Móra Ferenc: A csókai őstelepről. Dolg. 1925. 18-25.
23. Banner János: Régészeti kutatások Szegeden. Dolg. 1935-36. 252.
24. Az Alföld tudományos meghódítása. Erdélyi Múzeum. 1909.
25. Diszdoktori beszéd. (Daru utcától... II.) 164.
- 26-29. Az Alföld tudományos meghódítása. Erd. Muz. 1909. 118-120.
30. Szalay Gyula: Duna-Tisza közének régészeti kutatása.
Erdélyi Múzeum 1909. 144-145.
31. Attila koponyája. (Utazás... 11-28.) 26.
32. Nyílt levél a kultuszminiszter urhoz. (Utazás...) 24-25.
33. Beszélgetés a ferde toronnyal. (Beszélg. a ferde toronnyal 144-149.) 147.
34. Forradalmi emlékek. (Ezek az évek 191-202) 196.
Tudománynépszerűsítés. (Elkallódott riportok 236-242) 239.
35. Az Alföld tudományos meghódítása. Erd. Muz. 1909. 118-120.
36. Innen túl, tulnan innen. (Daru utcától II.) 242.
37. Beszámoló az ősökrol. (Beszélgetés... 162-169) 164.
38. Mikor a színházunk leégett. (Elkallódott... 198-202) 200.
39. Neszme, avagy miből lesz a gállickő. (Daru utca I.) 43.
40. Kulturfőlény. (Ezek az évek 106-112) 108.
41. Amik kifejlődtek. (Utazás... 99-108.) 102.
42. Utazás a földalatti Magyarországon. (Tolnai Világlapja 193. 31.)
43. Banner János: Régészeti kutatás Békésmegyében. Gyulai Dolg. 1940. 21.
44. Heverünk a gyöpszélen. (Utazás... 241-249.)
45. Arany. (Utazás... 78-90) 80.
46. Arany. (Utazás... 78-90) 79.
47. Mi lesz már azzal a Hóbiárt basával. (Nádhegedű 84-91) 85.
48. Diszpolgárság. (Daru utcától... II. 77-97) 77.
49. Hódsághy Béla volt kedves bajai középiskolai tanárom szíves szóbeli közlése.
50. Négy apának egy lánya 22.: Oroszlán Zoltán professzorom volt szíves elmondani Mórának egy
1928-29-ben tartott előadását.
51. Banner János: Régészeti kutatások Szegeden. (Dolg. 1935-36. 262.)
52. Diszpolgárság. (Daru utcától... II. 77-97)

53. Sok munka, de megérné a fáradságot előadásainak összegyűjtése.
54. Néprajzi vonatkozások... Lásd 1. jegyzet.
55. Néprajzi vonatkozások... 54.
56. Solymossy Sándor: Elnöki megnyitóbeszéd. Ethnografia 1932. 54-68.
57. Dusán a muzeumba kerül. (Utazás... 250-258) 256.

+ + +

KŐHEGYI MIHÁLY

A MUZEUMI HIRADÓRÓL ÉS A JÖVŐ ÉVRE TERVEZETT FOLYÓIRATRÓL

A Muzeumi főosztály egyik értekezletén vita keletkezett a Muzeumi Híradó szerkesztéséről. Mivel a vélemények ellentétesek maradtak, elhatároztuk, hogy a muzeumok dolgozóitól kérünk bírálatokat arról, hogy milyenek itélik a Híradó eddigi munkáját, milyenek tartják a leginkább vizsgált 1956. évi első számot, és mit várnak jövőre nyomtatásban megjelenő folyóiratunktól, amely természetesen alapvetően más igényeket szolgál.

A szerkesztőbizottság felhívására több hozzászólás érkezett. Ezeket itt változtatás nélkül közöljük.

BAJCSA ANDRÁS (Országos Színháztörténeli Múzeum, Budapest):

Egyik magyar tudományos folyóirat (Hidrológiai Közlöny) olvasásakor tűnt fel, hogy minden számban hasábnyi helyet kap a szakma tudományos nyelvének megtisztítására, az előző folyóirat-számok szörnyszőlött szavainak magyarítására való szerkesztői törekvés. De olvassuk el bármelyik új számot: a hibák csak visszatérnek, a javító szándék mindig utólagos és szinte felesleges piszkálódásnak tűnik.

Lehet, hogy az alábbi kérelem is ilyen természetű. Mentse, hogy nem az 1956. I. szám szerkesztésére vonatkozik, hanem az eddig megjelent Muzeumi Híradókra együttesen.

Állíttassék a nagy számú felelős szerkesztő bizottság mellé egy ellenszerkesztő is, amolyan „nyelvi szaktekintély”-féle, aki megnyerő természetével s a magyar nyelv iránti hűségével (lehet nyelvünket is úgy szeretni, mint pl. a neolith-kori ásványokat) eléri, hogy a legkisebb igényű vagy a legnagyobb horderejű közlemények is magyarokká lesznek, anyanyelvünkön tanítják a tudomány híreit.

Ez a legkényesebb szerkesztői feladat, mert könnyen szerezhet ellenségeket. Ha az elmúlt, s a jelen számból ide írnam a közel 120 németes, franciás, pesties, gyötörten tudományos és merőben formális jellegű szokat, képeket, kifejezéseket, magam is felesleges haragot gyűjtenék lejemre. Odáig jutottam, hogy régóta csak e gyűjtemény szaporítása kedvéért olvastam a Híradót; hogy előbb nem írtam róla, a fenti ok tartott vissza.

A szerkesztőség ne rosszalja ezt a talán elkésett kérést. Minden írás, akár a koturnus pózában, akár a tiszta közlés szándékával jött létre: tanít, adatot közöl, mert ez a feladata. Tanítson magyarul, vagy magyarosan, közöljön ugyanígy, mert ez a felelőssége. Az ellen-szerkesztőnek, e nyelv- és értelem-kukacnak névtelen szerepét nem szabad lebecsülnünk, akármilyen nagy névvel is jelöljük cikkeink alján a tudományban betöltött szerepünket.

A Híradó szerkesztésének alaki módjáról csak annyit, hogy a tördelésben, a belső címadásban nem kell a napi sajtó divatos és rossz módszerét átvenniök. Kialtóan rossz példa jelen szám második közleményének (Iparművészeti gyűjtemények az NDK-ban) belső cím-elrendezése.

Érthetetlen, hogy miért éppen az utolsó szám alapján kér a Főosztály javaslatot. E szám szerkesztési módja ugyanis egyedül a Tartalomjegyzékben világos, belül a legkevésbé sem. Egyetlen különbség a régiek s ez új szám közti a másajta gépszedés, meg az a párállan tény, hogy sem

az évszám, sem a hónap benne feltüntetve nincsen. Lehet, hogy a közleményeknek így akartak idő-
lenséget biztosítani?

KOVÁCS TIVADAR (Országos Színháztörténeti Múzeum, Budapest):

A Múzeumi Híradó feladata, azt hiszem az, hogy negyedévenként áttekintést adjon a muzeu-
mok munkájáról. Ismertesse kiállításait, működésüket, a muzeumi dolgozók olyan munkásságát,
amely az egész területet érdekli, s nem csak azokat, amelyek az egész területet érintik.

A múzeumok szervezetét mutassa be, s az olyan kezdeményezéseket, amelyek más muzeu-
mok számára tanulságosak (pl. új feldolgozási módszer, újonnan szervezett osztályok, stb.), s ezek-
kel kapcsolatban vitákat engedjen és közöljön. Ismertessen meg azokkal a muzeumi dolgozókkal,
akik feldolgozó vagy alkotó munkájukban kiemelkedő eredményeket értek el, s támadjon olyan hi-
bákat, amelyek muzeumi területen valahol jelentkeznek (bürokrácia, személyi kultusz, hozzá nem
értés, stb.). Foglalkozzék a múzeumoknak az üzemek felé forduló munkájával, az egyes múzeumok
hogyan kerülnek kapcsolatba a munkássággal és milyen eredményeket érnek el. Művészi-technikai
(tehát a kiállítás anyagát és feliratait magába foglaló) forgatókönyvek mellett irodalmi forgatóköny-
veket is közöljön, ha lehet: párhuzamosan, hogy lássák más múzeumok kiállításrendezői: az elmé-
let mennyiben vált a gyakorlati szemléltetés alapjává. A sajtószemle igen fontos, de jó lenne a kül-
földi lapokban megjelenő magyar muzeumi vonatkozású cikkek bibliográfiájával kiegészíteni.

BALOGH JOLÁN (Szépművészeti Múzeum, Budapest):

Kivánatosnak tartanám, hogy a lap terjedelme arányosan osztassék meg az országos és a
vidéki múzeumok között. Jelenleg sokszor úgy tűnik, hogy az országos múzeumok problémái a hát-
térbe szorulnak.

Felette szükséges lenne félévenként muzeumi naptárt, negyedévenként kiállítási naptárt kö-
zölni.

A Sajtószemle című igen hasznos rovatot a gyors áttekinthetőség kedvéért jó lenne kettéosz-
tani: társadalmi-történeti szakra és természettudományi szakra, valamint korszakonként tagolni.

SZILÁGYI JÁNOS GYÖRGY (Szépművészeti Múzeum, Budapest):

Az Antik Osztály I. évi május hó 30-án tartott osztályértekezletén megvitatta a Múzeumi Hí-
radóval kapcsolatos kérdéseket. Az alábbiakban a vita során kialakult egységes véleményt közlöm.

A folyóirat nyomtatásban való megjelentetése mindenképpen kívánatos volna. Ezzel kapcso-
latos az is, hogy a múzeumokon kívülállók számára is hozzáférhetővé kellene tenni. Jelenlegi for-
májában azonban nem alkalmas arra, hogy a nyilvánosság elé kerüljön, mert közleményei tulnyo-
mórészt nem közérdekűek, s érdeklődési köre ritkán terjed túl a múzeumok belső ügyein. A fo-
lyóiratnak a múzeumokat széles körben népszerűsítő, tudományos ismeretterjesztő jelleggel is bíró
folyóiratnak kellene lennie ahhoz, hogy joggal számíthasson a nyomtatott formában való széleskörű
olvasottságra. Kivánatos volna, hogy a múzeumok mellett a műemlékek ill. műemlékvédelem pro-
pagálására is kiterjedjen, továbbá a magyar föld múltjának minden emléke szeretetére, ismeretére
és megbecsülésére neveljen. Elengedhetetlenül szükségesnek látszik ilyen messzemenő célok meg-
valósításához, hogy a folyóirat sok és jómínőségű illusztrációval jelenjék meg. Feltétlenül változ-
tatni kell a szerkesztés jelenlegi összevisszaságán: a folyóiratnak világosan elhatárolt rovatokra
kell tagozódnia, s ezeken belül meghatározott rendben következzenek az egyes területekről vett
közlemények. Közöljön a folyóirat a lentiek értelmében rendszeresen ismeretterjesztő jellegű ta-
nulmányokat a múzeumok és műemlékek anyagáról; tájékoztasson a múzeumok és műemlékvéde-
lem jelentősebb eseményeiről; rendszeresen és komoly elvi színvonalon vitassa meg az egyes ki-
állításokat, a muzeumiakon kívül az egyéb rendezéseket is, s ne csak „muzeológiai” szempont-

ból; a muzeumokkal és műemlékvédelemmel kapcsolatos elvi kérdésekről ezután is közöljön rendszeresen cikkeket, de mindig az érdeklődők széles köre, a muzeumlátogatók igényeinek szem előtt tartásával, ne pedig üzenetváltásként a Főosztály és a muzeumok között - amit eddig a folyóirat esoterikus jellege indokolt, színes rovatban ismertesse a külföldi mind a Szovjetunió és a népi demokráciák, mind a nyugati muzeumok munkáját, mutasson rá bátran arra amit tanulhatunk tőlük s emelje ki, amiben előbbre vagyunk náluk. A személyi hírek s ehhez hasonlók elmaradhatnak az új folyóirat jellegének megfelelően, ugyszintén megfontolandó, hogy a bibliográfia - legalábbis ebben a részletező formájában - helyet kapjon-e egy, a muzeumlátogatók széles köreihez szóló folyóiratban. A fentiek egyben az új folyóirat rovatbeosztására vonatkozó javaslatnak is tekinthetők de kívánatos volna ezeket és más konkrét javaslatokat vitára bocsátani.

Mindebből látható, hogy az osztály tagjai a nyomtatásban megjelenő folyóiratot minőségben, alapvető jellegében másnak képzelik el, mint a jelenlegit, mert céljait is lényegükben különbözőknek látják. A legfontosabbnak ezek közül azt tartják, hogy széles körben érdeklődést keltsen a muzeumok munkája és élete, és a műemlékek iránt. A maguk részéről készségesen vesznek részt bármiféle munkában, amely a rendkívül szükséges és hasznos új folyóirat érdekeit szolgálja.

GARAS KLÁRA (Szépművészeti Múzeum, Budapest) :

A Múzeumi Híradó tervbevevett nyomtatott közvételével kapcsolatban a Régi Képtáron a következő vélemény alakult ki. A folyóirat tartalmát, közlési módját stb. lényegesen meg kell változtatni ahhoz, hogy valóban alkalmassá tegyük a muzeumi, s a vele összefüggő tudományok népszerűsítésére. A legmegfelelebbnek, elgondolásunk szerint, olyasfajta kiadvány látszik, mint a szlovákiai Pamiatky a muzea, mely tudományos ismeretterjesztő cikkeket, beszámolókat, könyvismertetések stb. közöl a szlovák muzeológia, műemlékvédelem, művészettörténet köréből.

ERDÉLYI JÁNOS (Természettudományi Múzeum, Budapest) :

Az Ásvány-Közetár dolgozóinak véleményét a Múzeumi Híradóról a következőkben foglalhatom össze :

Az Ásványtár dolgozói általában örömmel veszik tudomásul a Híradóban foglalt közleményeket. Örülnek, hogy a Híradón keresztül megismerhetik a különböző muzeumokban folyó munkákat és kiállításokat. Kívánatosnak tartanak azonban, hogy ne csak a muzeumok kezébe jusson el a Híradó, hanem az iskolákhoz és a Múzeum-Barátok csoportjaihoz is, mert ezáltal a muzeumi propaganda nyerne nagyobb nyomtatékot. Nagyon hasznosnak tartják a kartársak a külföldi muzeumok helyzetének és célkitűzéseinek ismertetését és szeretnék, ha a jövőben ez állandóan ismétlődő közlemény-sorozat lenne, mert abból saját munkájukhoz nyernének ötleteket, illetve kiegészítést: kívánatosnak tartanak olyan cikkek megjelentetését, melyek erről tájékoztatnának, hogy vidéki muzeumaink anyagában milyen gyűjtemények illetve azokból milyen állandó vagy nem állandó jellegű kiállítások vannak? Fontosnak tartanak annak folytatólagos ismertetését, hogy a muzeumok dolgozói milyen tudományos kutatási témákkal foglalkoznak.

Helyes, hogy a statisztikából állandóan megismerjük a látogatottságot, mert a számadatokból következtethetünk az esetleges visszaesések okaira. A könyvtári rovatban igen hasznos volna a legújabb beszerzések és folyóiratok folytatólagos ismertetése.

Teljesen feleslegesnek tartják azonban egyes kiállítások forgatókönyvének részletes ismertetését természetesen a Híradó legutóbbi számában közölt, példát mutató esetet leszámítva. Az ilyen közlemények csak fölösleges hely-, idő- és anyagpazarlás lennének.

Nagyon kívánatos volna a Közlönyben megjelent, a muzeumokat érintő rendeletek és határozatok közlése, mert így a kartársak állandóan tájékoztatva volnának az őket érintő rendelkezésekről.

A «Hírek» közlése a meginduló folyóirat állandó rovata kell, hogy maradjon.

CSEPREGHYÉ MEZNERICS ILONA (Természettudományi Múzeum, Budapest) :

A Föld- és Őslénytár dolgozói általában a Múzeumi Híradó célkitűzését nagyjában és egészében jónak és megfelelőnek tartják. Fontos lenne azonban, hogy a természettudományok arányos helyet kapjanak a történelmi és néprajzi anyag mellett. «Ad hoc» cikkek helyett bizonyos rendszeres egy-egy osztály munkájáról időnkint rövid tájékoztató cikkek is kellenének, különösen az Őtéves terv, vagy egy-egy tervév megindulásakor. Ez célszerű lenne azért, hogy a vidéki múzeumok dolgozói nagyjában tájékozódjanak az Országos Múzeumok munkájáról, mert egyébként nincs rá alkalmuk. Ugyancsak nagyobb teret kellene biztosítani a vidéki múzeumok munkájának ismertetésére. Nagyon helyes és még fokozottabb mértékben kívánatos a külföldi múzeumokról történő beszámoló, elsősorban a közeli népi demokratikus államokról. A «Sajtószemle» keretében célszerű lenne megadni a megjelenés időpontját, ami az utólagos keresést megkönnyíti.

1956. évi I. szám : igen izléses a címlap az előző füzetek többnyire sablonos és sokszor semmitmondó külsejéhez képest. Természettudományi tárgykörből is akadnak vonzó motívumok a címlap számára.

Feleslegesnek tűnik az özdi szövegek ilyen részletes közlése. Hiányzik - nyilván tévedésből - a füzet megjelenési éve és lüzettszáma.

Dr. KASZAB ZOLTÁN (Természettudományi Múzeum, Budapest) :

A nyomdai uton előállított Híradó engedjen több teret az elvi múzeumi problémák számára. Feleslegesnek tartom a jövőben a múzeummal kapcsolatos újság és egyéb közlemények regisztrálását. Fontos volna a Múzeumi Híradóban nemcsak a kiállítási munkákkal kapcsolatos teendők és a kiállítások anyagának ismertetése, hanem a nagyközönséget meg kellene ismertetni a múzeumi tudományos gyűjteményeivel és az itt folyó tudományos munkákkal is. Szolgálhatná a Múzeumi Híradó az amatőrizmus ügyét is, amennyiben a Híradóban gyűjtéstechnikai, gyűjteményfelállítási, gyűjteményrendezési problémákról is lehetne cikkeket közölni. Ezzel az iskolai szakkörök munkáját is segítenénk.

Dr. BOHUS GÁBOR (Természettudományi Múzeum, Budapest) :

A múzeumi folyóiratot «Tudomány és Művészet» címen indítsák meg a népszerűsítés szűk publikálási keretének kibővítésére. E folyóirat élvezetes formában középkader-nívón közölne cikkeket a múzeumi dolgozók tollából. A számok végén kapna helyet a «Múzeumi hírek» c. rovat. E révén hármas cél érhető el : 1. a múzeumi dolgozók jobban tudnak eleget tenni népszerűsítési feladatuknak, 2. további segítség a múzeumi tábor egybekovácsolására, 3. a közönség megismeri a múzeumot, mint az írásban történő népművelés, népszerűsítés fontos tényezőjét.

GRAMANTI K MARGIT (Természettudományi Múzeum, Budapest) :

Az új Múzeumi Híradó hivatása többek között az, hogy megírja a magyar múzeumok életének korunk történelmi eseményeivel kapcsolatos történetét.

Cikkek sorozata számolt be nagy gyáraink ez időszakáról, gépek mentéséről, ostrom alatti pusztulásról, a hatalmas erőfeszítésről, amellyel a munkások már az első hetekben akcióképesé tudtak tenni egy-egy részleget országos jelentőségű üzemeinkben.

A magyar múzeumok e korszakáról azonban még mindig nincs ilyen összefoglaló történelmi dokumentum.

Minden múzeumnak megvan a maga áldozatos és hősi története, az újjáépítés nagyszerű munkája, míg 1956-ban elérte az európai vonalon elismerést keltő Annalesekkel és kiállításokkal fejlődése mai fokát.

Indítványom az, hogy az 1957. Muzeumi Hiradó közölje folytatólagosan valamennyi muzeum e korszakának történetét és az év végével jelentesse meg egységes kötetben e dokumentumokat.

A jövőre nézve pedig minden muzeum tartsa feladatának, hogy ötvenként állítsa össze saját életének összefoglaló történetét s így a magyar muzeumoknak nemcsak adattára, de szellemi irányvonala és fejlődése is mindenkor egységesen áttekinthető legyen a magyar kortörténet és művelődéstörténet érdekében.

SZATALA ÖDÖN (Természettudományi Múzeum, Budapest) :

A Muzeumi Hiradónak többek között fontos feladata volna az is, hogy időszakonként adjon hírt a külföld nagy muzeumaiban történt jelentősebb eseményekről. Így pl. új muzeumok felállításáról, egyes nagy gyűjtemények megvételéről, a gyűjtemények esetleg újszerű tárolási rendjéről, külföldi kiállításokról, korszerű ujtásokról.

Hasonlóképpen a Muzeumi Hiradó mellékleteként évente legalább egyszer megjelenhetne egy olyan idegennyelvű kiadvány, amely a magyar muzeumok életének ugyanilyen jelentős eseményeiről tájékoztatná a külföldet.

Dr. KOL ERZSÉBET (Természettudományi Múzeum, Budapest) :

A Muzeumi Hiradó nyisson egy külön rovatot, amelyben évente megjelenének: a magyar muzeológusok nyomtatásban megjelent dolgozatainak a jegyzéke, - fokozatosan a muzeológusok eddig megjelent munkáinak a jegyzéke, és rövid tájékoztatás a muzeológusok munkáiról időnkint.

Véleményem szerint ebből tájékozódást szereznének mind a belföldön mind külföldön a szakemberek az egyes muzeumokban folyó munkákról, mert sajnos sokszor még egy muzeum keretén belül sem ismerjük egymás munkásságát.

MITHAY SÁNDOR (Xantus János Múzeum, Győr) :

Az 1956. évi 1. számban megjelent cikkek számunkra rendkívül érdekesek voltak. Ilyen és hasonló témák feltétlenül szükségesek majd az új folyóiratban is. Nagyon helyes volna, ha az összes muzeumi szakok területéről nemcsak a magyar, hanem a külföldi muzeumok kiállítási technikájával is megismerkedhetnénk. Várunk olyan irányú cikket is, amelyből megtudnánk külföldi muzeumok belső muzeumi munkájának, leltározás, kartonozás, stb. módszereit. Szívesen megismerkednénk legújabb külföldi ásatási módszerekkel is.

A Muzeumi Hiradó legutolsó számában közölt statisztikának a Győrre vonatkozó része hibás, mert ezek szerint vidéken a látogatottságban 1954-ben Győr volna második.

Dr. CSILLAG FERENC (Hadtörténelmi Múzeum, Budapest) :

A Muzeumi Hiradó hasznos szolgálatot tett a muzeológusoknak. Komoly segítséget jelentett a «Kiállítás-rendezésünk jövője» c. rovat, amely sajnos a legutóbbi számból már hiányzott. Javasolom ezt a rovatot továbbra is fenntartani és fényképekkel, stb. kiegészíteni.

Hasznos rovat volt a muzeumi könyvtárakról szóló anyag is és a külföldi muzeumok ismertetése.

A Muzeumi Hiradó korábban közölte a nagyobb muzeumok évi látogatottságát, ez a rovat is időközben megszűnt. Javasolom újbóli beiktatását.

A Hadtörténelmi Múzeum dolgozói orommal üdvözlik a Hiradó tervezett bővítését.

Dr. CSALOG JÓZSEF (Kosztá József Múzeum, Szentes):

A jövő évben meginduló új képes folyóiratot a lehető leghszerencsésebb gondolatnak tartom. Mivel pedig nem kételkedem abban, hogy ezt a kérdést mások is hasonlóképpen itélik meg, meg jelenésében hiszek is.

Az új, nyomtatott, képekkel illusztrált folyóirat meg fogja teremteni és el fogja mélyíteni a múzeumok kapcsolatát a közönség legszélesebb rétegeivel. -- Ha ügyesen szerkesztik a kiadványt, akkor ez a kapcsolat állandó lesz és eleven, mert érdekesítőn megírt közleményeket, amikből szórakozva lehet okulni, mindenki szívesen olvas.

Az otthoni szabad percekben elővehető folyóiratnak sokkal, de sokkal nagyobb lesz a hatása, mint amilyen azoktól a múzeumbaráti összefüggésektől várható, melyekre a túlszűrt egyéb program miatt rendszeresen a meghívottak fele sem jön el. És sokkal általánosabb is lesz a hatás, mert az ilyen olvasmány kézről-kézre járhat. -- Erre pedig nagy szükségünk van, mert hiszen tapasztalásból tudjuk, hogy leletmentő munkánkban bejelentéseikkel igen gyakran olyanok részéről kapjuk a legkomolyabb segítséget, akik tervszerű felvilágosítást szolgáló olvasmány hiányában csak saját józan gondolataik alapján érzik szükségét annak, hogy a múzeummal felvegyék az érintkezést.

Nem okozhat gondot a kívánatos cikkanyag előteremtése sem, mert kiváló szaktudású írónk, aki a népművelés igen komoly érdekeit is feléri, bőven akad muzeológusaink között.

Az új folyóirat meggyőződésem szerint mindenkit érdeklő tartalmánál fogva nagyon keresett lesz. Legfőbb eredménye pedig az lesz, hogy a múzeumi munkába be fogja kapcsolni az eddig még kivülállókat, hogy a múzeumok ügyét közösségi ügyé fogja tenni!

A fenti gondolatok felvetése szükségessé teszi annak a kérdésnek a megvitatását, hogy a mostani Múzeumi Híradó hogyan viszonylik a tervezett új folyóirathoz. Szerintem a két kiadvány kérdését külön kell választani: az új folyóirat az ország minden egyes polgárához szól, a Múzeumi Híradóból pedig maguk a muzeológusok és a múzeumi munka irányító szervei, hivatott támogatói tudják meg azt, mi vált be, mi bizonyult célravezetőnek a különböző múzeumokban, illetve mire lenne szükség a még jobb munkához. -- A Múzeumi Híradót ilyen cél szolgáltatásban szintén fenn kellene tartani, s legfeljebb megjelenését szabadna évi egy kötetre korlátozni! Az ismeretterjesztő írások kiesése folytán ezt könnyen megvalósíthatónak is tartom.

Anyagi tekintetben sem látok nehézséget: az új képes-folyóirat nem csak az előállítás költségeit fogja meghozni, hanem könnyűszerrel lehetővé fogja tenni az évi egy kötet Múzeumi Híradó kiadását is.

A Múzeumi Híradó legutóbbi számát olyannak tartom, amit ettől a kiadványtól nagy vonalakban elvárunk. -- A statisztikai adatok közlésére is szükség van; ezek azonban a mögöttük rejlő adottságok felsorolása nélkül csak vázlatos, de az olvasó által helyesen kiértékelhető képet adnak. Szeretném, ha a Múzeumi Híradóban ezentúl a vidéken élő kartársak gyakrabban írnák meg tapasztalataikat, fejeznék ki gondolataikat. Erre különösen azért lenne szükség, mert a központi szűrőn átment és összehozott adatok igen könnyen testtelenné válnak.

SZÖVÉNYI ISTVÁN (Jurisich Miklós Múzeum, Kőszeg):

A Múzeumi Híradó eddigi számai nemcsak csekély példányszámuk miatt, de tartalmukban is a múzeumi terület dolgozóinak számára készültek, s részben a tudományos eredmények ismertetésével, részben gyakorlati tanácsokkal hasznosan szolgálták a magyar muzeumügy fejlődését. Múzeumaink sajátos problémáin kívül időnként betekintést nyerhettünk idegen népek múzeumainak munkájába, tudományos eredményeibe is.

A jövő évben nyomdai úton megjelenő Múzeumi Híradótól azt kívánjuk, hogy ne csak nagyobb példányszámban, de tartalmában is biztosítson a múzeumi munkának nagyobb nyilvánosságot. A dolgozók és múzeumaink érintkezési felülete -- néhány lelkes múzeumbarátot leszámítva -- a kiállítások megtekintésére s az ezzel kapcsolatos tárlatvezetésre korlátozódik. Tapasztalatunk az, hogy a tö-

megeknek alig van sejtelmük arról, hogy muzeumainkban milyen értékes, tudományos munka folyik. Éppen ezért az új Híradó az elsősorban szakembereket érdeklő cikkeken kívül időnként közöljön színes riportokat is a muzeumok belső életéről. Adjuk a Muzeumi Híradó új számait elsősorban a pedagógusok kezébe, akik közül igen sokan komoly érdeklődést mutatnak a muzeumi tudományos munka iránt, másrészt a Híradó olvasása után szerzett ismeretek birtokában sokkal eredményesebben tudják előkészíteni az ifjúság muzeumlátogatását. Igen jó kezdeményezésként kell üdvözölnünk az 1956. évi I. számban Horváth Ernő tollából megjelent cikket, mely gyakorlati utmutatással szolgál arra, hogyan lehet a muzeumlátogatást az iskolai szemléltetés szolgálatába állítani. Kíváncsún tartom, hogy ez a kezdeményezés követőkre találjon.

DÖMÖTÖR SÁNDOR (Savaria Múzeum, Szombathely) :

A szombathelyi múzeum dolgozói nagyon örülnek annak a hírnék, hogy a Muzeumi Híradó a jövő évtől kezdve képes folyóirattá alakul. Rotaprintes formájában is igen értékes, változatos és szakmai téren előrevivő sorozat volt, melynek nem egy cikke bizonyos elméleti kérdésekben és gyakorlati terén is utmutató marad számunkra sokáig.

Legutolsó számának (1956. I.) cikkei megismertettek bennünket a Bolgár Népköztársaság muzeumaival, a Német Demokratikus Köztársaság iparművészeti gyűjteményeivel, a Néprajzi Múzeum Könyvtárának nemzetközi tapasztalatcseréjével, tehát ez az egy szám is három oldalról pillant hazánk határain túl a muzeumi munka módszereire. A muzeumi könyvtárak együttműködésének módjairól szóló cikk is olyan természetű, mely igen fontos problémát vet fel. Az ózdi múzeum 1956-ban rendezendő állandó kiállítás forgatókönyv tervezete is sok tanulságot nyújt a muzeológusok számára: példával mutatja meg, hogyan kell mindenki számára érthető módon elkészíteni egy ilyen tervet. A többi cikk, hír és sajtószemle is értékes a muzeumi területen dolgozók számára, hiszen mindezeket összekeresélni, újságokból és folyóiratokból, különösen vidéken, szinte lehetetlen.

Különösen értékesnek találtuk ebben a számban a «Múzeumaink a statisztika tükrében» című cikket, amelynek adatai elgondolkodtathatnak minden muzeológust, aki szívügyének tekinti a muzeumok látogatottságának emelését. Érdekesekek ebben a kimutatásban egészen kis városok muzeumi látogatottságának adatai, ha a város lakosainak számával próbáljuk viszonyítani és érdekesek országos, budapesti múzeumok látogatottsági adatai Budapest lakosainak száma és vendégforgalma tükrében. A tapasztalat szerint átlagban évi két millió látogató kereste fel a magyar múzeumokat, melyeknek fele volt vidéki múzeumban, fele budapesti múzeumban. Mivel Budapest lakosainak száma egymillió körül van, hajlandóak vagyunk azt gondolni a statisztika alapján, hogy Budapest lakosai minden évben legalább egyszer elmennek a múzeumba. Ezzel szemben a vidéki nyolcmillió csak nyolcévenként egyszer jut el. Ha a szombathelyi múzeum látogatottságát veszem alapul, akkor is azt kell látnom, hogy a város lakosainak csupán negyedrésze jutott el a múzeumba. Feltehetjük a kérdést ennek alapján, hogy a vidéki múzeumoknak miért kisebb a látogatottsága, mint a budapestieknek? – Azonban, ha a budapesti múzeumok látogatottságát nem összességben, hanem múzeumok szerint nézzük, azt látjuk, hogy Budapest lakosaihoz viszonyítva a lakosság negyedrésze, vagy még kisebb hányada megy múzeumba. Tehát: az ország vagy a város negyedrésze jut el egy év alatt a múzeumba. Egy állandó kiállítást tehát négy év alatt néz meg mindenki. Mit jelent ez? Legalább négy évenként kell a kiállításokat cserélnünk? S ha emeljük a látogatottság számát, gyakrabban kell cserélnünk kiállításainkat? ... Még sok-sok kérdés ötlött fel bennünk és kérjük a szerkesztőséget, hogy a muzeumi statisztikát próbálja meg még több oldalról elemezteni, mert hisszük, hogy sok érdekes probléma bukkan fel ezzel kapcsolatban muzeumi munkánkról.

Nagyon értékesek voltak a preparátori és a restaurátori munka gyakorlati fogásairól írott közlemények is, amelyek dolgozóink figyelmét mindig felkeltették.

A nyomdai eljárással készülő új folyóirat méltó forma lesz ahhoz a tartalomhoz, melyet a muzeumi munka eddigi teljesítménye alapján megérdemel.

ETE JÁNOS (Kanizsai Dorottya Múzeum, Mohács):

Kérem a Híradóban olyan rovat rendszeresítését, melyben a többi múzeumhoz fordulhatunk kéréssel vagy kérdéssel.

SOLYMÁR ISTVÁN (Múzeumi főosztály, Budapest):

Nem volna helyes mindjárt indulása után lezárni ezt a tanulságos vitát. Hozzászólásom éppen ezért nem a főosztály, vagy a szerkesztőbizottság véleményét tükrözi, hanem csupán az egyik érdekelt fél vitatkozása.

Bírálat és elismerés szerintem a várt arányban keveredik a hozzászólásokban. Különösen telibe talált Bajcsa András bírálata. El kell ismernünk, hogy meggyőződésünk és törekvéseink elnére a Híradó lapjain is sokszor résztveszünk az általános és következményeit tekintve súlyos nyelvrontásban. Nem napjainkban indult ez a nyelvrontás, de napról-napra tovább terjed. Köztudomású, hogy a szakmai könyveket a mai ember elsőrangu olvasmányait nem magyarul írják, a hivatalos ügyintézés is továbbadta sokat szidott tolvajnyelvét a közéletnek és a mindennapi érintkezésnek. Nem azt mondom, hogy törődjünk bele, tegyük le a fegyvert, de nem hiszek a szerződött nyelvtisztítók egyedül üdvözítő szerepében. Egy ellenszerkesztő nálunk nem csinál nyarat. Ja vitgattunk eddig is, néhány makacs, vissza-visszatérő fővadat kiirtottunk, de könnyebb dolog új cikket írni, mint a cikkeket úgy átöltöztetni, ahogy Bajcsa András jogosan kívánja. Szép számban jeleltünk rövid kiadványainkkal is úgy vagyunk, hogy a pénziánnal számoltunk ugyan, de nem számítottunk az időzavarra, s ebbe sakkozók módjára hétről-hétre beleesünk; bizony népszerűsítésnek szánt füzetekben is gyakran vétkezünk a magyar nyelv ellen. Múzeológusaink előadásokat tartanak, cikkeket írnak: «használati eszközük» a magyar szó. Belátás, szigorú önbírálat és kinek-kinek céltudatos törekvése segíthet abban, hogy ezt az eszközt ne kontár módra használjuk. Jövendő folyóiratunk pedig nyelvhelyesség dolgában nem tűrhet megalkuvást.

A szerkesztés alaki módját (belső cím-elrendezés) nem kötném meg, ellenben a tartalom áttekinthetősége jogos követelmény. A rovatok állandóságát azért nem biztosítottuk eddig, mert a Híradó tárgykörét tudatosan szűkebb terere fogtuk és mert egy-egy rovatot nem is tudtunk minden alkalommal jó tartalommal megtölteni. Nyilvánvaló, hogy szerzői tiszteletdíjat fizető folyóirat szerkesztésével más a helyzet.

A Múzeumi Híradó indulása óta sokat tett a múzeumok munkájának belső egységéért. Elsősorban a vidék számára nyújtott tájékozódást. A folyóirat azonban a fejlődés újabb állomása: érdeklődésünk, javaslataink a jövőben inkább ennek jó előkészítését szolgálják.

A hozzászólások közül ezért nem foglalkozom a Múzeumi Híradóra vonatkozó téves vagy vitatható megállapításokkal. (Például: a múzeumok felszabadulás utáni történetének megírását nem lehet teljesen elhanyagolt feladatnak tekinteni, mert erről nemrégiben elég vastag sokszorosított adatközlő kötetet adtunk ki. Vagy: a sajtószemlében mindig közöltük a cikkek megjelenésének napját.) Ugyanigy nem részletezem a jövőben több figyelemmel kijavítható kisebb szerkesztési hibákat. (Áttekinthető tartalom, évszám, szám feltüntetése.)

Két igen fontos kérdésben megegyeznek a hozzászólók: valamennyien többet akarnak olvasni külföldi módszerekről, eredményekről, elevenebb külföldi kapcsolatokat sürgetnek és minden hozzászóló azt várja a jövőévi folyóirattól, hogy tágabb kapcsolatokat teremtsen belföldön múzeumbárok, amatőrökkel, pedagógusokkal. Megegyeznek a vélemények abban is, hogy a folyóirat lapjain ne csak az «ingó» hanem az «ingatlan» műemlékekkel is foglalkozzunk. Jusson hely az építészeti, történelmi, irodalmi műemlékek védelmének.

Vitatott kérdés a sajtószemle közlésének módja, forgatókönyvek, statisztikák közlése, a tartalom arányai, s közvetve a folyóirat jellege. A sajtószemle, forgatókönyv, statisztika közlésének vagy elhagyásának dolgában Csalog József javaslata a célszerű megoldás. Ezek nem valók folyóiratba, legalább is egészen más, szemelvényes és értékelő közlésben szerepelhetnek. Továbbra is kiad-

hatók azonban összegyűjtve, belső tájékoztatás céljából nagyobb időközökben, sőt a jövő évben az országos muzeumok közleményei – a könyvbeszerzésekről szóló tudósításokkal együtt – szakosítva ismertetik a sajtószemlét.

Legnehezebb kérdés: milyen legyen az új folyóirat? A muzeumok vezetőinek értekezletén még havonta megjelenő lapról beszéltünk. A későbbi egyesített ötéves terv-javaslatokban már csak negyedévenkénti kiadása szerepel. Pedig a havonta megjelenő számok sokkal frisebb, elevenebb hatást keltenének. Terjedelem, külső, papírmínőség, tartalom tekintetében valahová a hetenként jelentkező Élet és Tudomány és a régebbi Budapest című folyóirat közé képzelhetjük folyóiratunkat. A «Tudomány és művészet» találó cím, de tágabb a tartalomnál. A példaként említett «Pamiatky a musea» teljesen művészettörténeti, műemlékvédelmi jellegű. Nekünk nem szabad kirekeszteni, vagy kisebbiteni a muzeumi kutatás sok más gyümölcsöző ágát. A fényképek – még hozzá igen jó felvételek – a leglényegesebbek az ilyen folyóiratnál.

Az arány: vidék és Budapest, történeti, művészeti, természettudományi tárgykörök szerepeltetése sohasem lehet mindenki számára tökéletes, mert kinek-kinek legkedvesebb és legfontosabb a maga dolga. A nagyjából helyes arány ráadásul nem is egyedül szerkesztési kérdés: attól is függ, hogy a különböző kutatók mit hoznak a tarsolyban. Itt valóban nemes versengés váltja fel az olykor még ma is elővillanó szakmai gőgöt, mások munkájának lecsepülését.

A Muzeumi Híradó még két számmal jelentkezik az idén. Jövőre nagyobb lába vágjuk a fejét. A vállalkozás közös dolgunk, készítsük elő alaposan, vitassuk tovább, mert megérdemli a fadorozást.

H I R E K

A muzeumok decentralizálása ügyében fogadta a muzeumok vezetőinek küldöttségét Hegedüs András, a Minisztertanács elnöke. A küldöttség tagjai kifejtették érveiket arról, hogy a decentralizálás tekintetében a tudományos munkát végző muzeumokat egyelőre helytelen volna más népművelési feladatokat ellátó intézményekkel egyenlő elbírálásban részesíteni. A Minisztertanács elnöke az érveket helyesnek találta és a rendeletben lefektetett decentralizálási intézkedések módosítását szorgalmazni fogja. A muzeumi küldöttséggel folytatott megbeszélésen olyan új tervezet alakult ki, amely szerint csak tudományos kutatást nem folytató, kiállító muzeumokat és emlékmúzeumokat összesen 28 muzeumot – adnak át a tanácsoknak.

A Muzeumok Nemzetközi Tanácsa július 2-től 9-ig Bazelben, Zürichben és Genfben rendezte IV. konferenciáját. A magyar muzeumokat Fülep Ferenc, a Népművelési Minisztérium muzeumi főosztályának vezetője képviselte.

Az ügyintézés egyszerűsítéséről a muzeumi főosztály felhívása alapján több javaslat érkezett a Muzeumi Híradóhoz. A javaslatokat a főosztályvezetés felhasználja és a következő számban értékeléssel közöljük őket.

Eltörölték a muzeumokban a lényképezési tilalmat. A Népművelési Minisztérium Muzeumi Főosztálya az országos muzeumok főigazgatóival való megbeszélés után módosította a muzeumok szerkezeti és ügykezelési tilalmát. A muzeumok látogatóinak a jövőben csak az ügyes muzeológusnak kell bejelenteniük lényképezési szándékukat. A műtárgyak megóvása érdekében továbbra is tilos a magnézium és reflektorfény használata és a kiállítások tárgyainak elmozdítása.

Megjelent a budapesti Muzeumi Bérlet. 25 000 példányának terjesztését az országos muzeumok propagandistáinak segítségével kezdte el a főosztály propaganda csoportja. A bérlet júniustól az év végéig érvényes, ára: 2.- Ft. Az új muzeumi propaganda-eszköz iránt már a terjesztés kezdetén érdeklődés tapasztalható.

Meghalt dr. Supka Géza 73 éves korában, május 25-én. A kiváló újságíró, publicistát, a Nemzeti Múzeum volt elnökét május 30-án a Rákoskereszturi új köztemetőben temették el. Supka Géza széleskörű tudású igazi polihisztor volt. Eredetileg régésznek készült és a Nemzeti Múzeum régi ségtárában dolgozva fiatalon több publikációt adott közre. A haladásért folytatott küzdelmei és sok irányú érdeklődése később a művészettörténet, irodalom és az újságírás felé vonzották. Az utóbbi években betegeskedett, visszavonult a nyilvánosságtól. Halála előtt pár nappal az Elnöki Tanács több évtizedes újságírói és tudományos tevékenységének elismeréséül a Munka Érdemrenddel tüntette ki. Tudományos és kulturális életünk súlyos vesztesége hosszú szenvedés után bekövetkezett halála.

A budapesti kerületi tanácsok 19 állandó hirdetőtábláján kapnak helyet a muzeumok lényképei hirdetési eszközei. A város különböző pontjain elhelyezett táblák eddig csak általános politikai propagandát szolgáltattak, a jövőben a muzeumokban adott művelődési és szórakozási alkalmakra is felhívják a lakosság figyelmét.

A nyári kulturális program összeállítását a kerületi tanácsok készítik elő Budapesten. A megbeszéléseken az idén jelentős programot a dolgozók közös muzeumlátogatásainak előkészítése.

Cserealapon szervezett önköltséges tanulmányuton vett részt Prágában április 3. és 8. között a muzeumi terület 36 dolgozója. A résztvevők megtekintették Prága és környéke műemlékeit, muzeumaikat és érdeklődésüknek megfelelően tájékozódtak a csehszlovák muzeumok munkájáról.

Theodor Enéchescu román anthropológus június 5-én érkezett Budapestre az embertani kutatások tanulmányozása és a typosanalízis módszereinek elsajátítása céljából. A román kutató részt vesz a tiszavasvári leletmentő ásatáson, ahol a földmunkák során egymástól 2 km-nyire két temetőt találtak: egy neolitikort (Bükk) és egy avarkort.

Peter Boev bolgár anthropológus május 16-án érkezett hazánkba tanulmányutra. Idejének javarészt a Természettudományi Múzeum embertani tárában töltötte, de meglátogatott egyetemi kutatóintézeteket is.

Egyhónapos tanulmányutra Bulgáriába utazott Lipták Pál a Természettudományi Múzeum embertani irodájának kutatója a Bolgár Tudományos Akadémia meghívására. Főfeladata a két ország közötti tudományos kapcsolat tovább építése, a bolgár anthropológia helyzetének tanulmányozása, gyűjtemények megtekintése, részt vesz ásatásokon, esetleg élő vizsgálatokon is.

A Berliini Állattani Múzeum egyik kutatója felkérte Jánossy Dénest a Természettudományi Múzeum munkatársát gerinces anyag meghatározására.

Az oslói Mineralogisk-geologisk Múzeum értékes ásványgyűjteményt ajándékozott a Természettudományi Múzeum Ásvány-Kőzettárának. A gyűjtemény nem a darabok száma, hanem ritkása miatt figyelemreméltó. A gyűjtemény 18 darab ásványának legnagyobb része a norvégiai pegmatitokból származik. Az ásvány- és kőzettár gyűjteményéből eddig hiányoztak az ajándékozott darabok. Az ajándékozásról a Magyar Rádió külföldi rövidhullámu adása angol nyelven számolt be.

A külföldi cserék előmozdítására az Annales régebbi évfolyamából 369 példányt adott át a Természettudományi Múzeum könyvtárának a múzeum Ásvány-Kőzettára.

Dr. Willy Kleber a berliini Humboldt-egyetem ásványtani tanszékének professzora meglátogatta a Természettudományi Múzeum Ásvány-Kőzettárát és tudományos megbeszéléseket tartott a Tár kutatóival. Az ásvány-kőzettani kiállításról a vendég a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott.

A. N. Tyihomirov, a művészettörténeti tudományok kandidátusa, a szovjet Művészeti Akadémia Kutatóintézetének vezetője hosszabb időn át tanulmányokat folytatott hazánkban, a magyar művészetről ír könyvet. Mint Hollósy Simon egykori tanítványa igen tájékozott a magyar művészet fejlődésének problémáiról. A Szépművészeti Múzeum kiállításainak megtekintése után az Új Magyar Képtár rak-tári anyagát nézte át, különösen a század elején működött mestereknek, Hollósy Simonnak, Ferenczy Károlynak, Tornyai Jánosnak a műveivel foglalkozik.

Olasz nyelven kiadják Balogh Jolánnak a Szépművészeti Múzeum osztályvezetőjének «Bakócz kápolna» című munkáját.

A moszkvai Tretyakov Képtár száz éves jubileuma alkalmából rendezett ünnepségeken és kiállításának megnyitóján részt vett májusban Pogány Ö. Gábor, a Szépművészeti Múzeum helyettes főigazgatója.

A rotterdami Boymans Múzeum Rembrandt kiállítására Garas Klára kandidátus, a Szépművészeti Múzeum Régi Külföldi osztályának kutatója kísérte el a Szépművészeti Múzeum kölcsönadott Rembrandt rajzait.

A varsói Rembrandt kiállításra kölcsönadott «Az angyal megjelenik Józsefnek» című Rembrandt képünk visszaérkezett a Szépművészeti Múzeumba.

A drezdai képtár megnyitására Körner Éva muzeológus utazott el a Szépművészeti Múzeum képviselőjében.

A Magyar Régészeti-Művészettörténeti, és Éremtani Társulat Régészeti Szakosztályának ülésén M. Solle: A hallstatt-kor relativ kronológiája Csehországban és Morvaországban és Szláv földvár Stará-Kourinban címmel tartott előadást.

A muzeumi tárgy külföldi újságcikkek összegyűjtését és tájékoztatásra való felhasználását újból megkezdte a főosztály propaganda csoportja. A cikkek közül - a következő számtól kezdve - a Muzeumi Híradó is közöl fordításokat.

A téli árvíz idején a gemenci vadgazdaság területén elhullott szarvasok egy részét (120 darabot) sikerült megmenteni a Természettudományi Múzeum gyűjteménye számára. A múzeumba szállított gyűjtemény hatalmas értéket jelent.

A «Magyarország állatvilága» sorozatból újabb három füzet látott napvilágot. A 28 kötetre tervezett mű - amint ezt már korábban is hírül adtuk - elkészülése után a magyar zoológiai kutatásnak alapja lesz és ebben a formában páratlan lesz az egész világon.

A debreceni Csapó-utcai XIV-XV. századi temető csontvázeleteinek feltárásában március végén résztvett a Természettudományi Múzeum embertani tára.

A biológiai vándorgyűlésen április 27-én Malán Mihály iskolásgyermekek testi fejlődése címmel és Nemeskéry János Pannonia késő-római kori népességének főbb embertani kérdései címen tartott előadást.

Árpádkori temető ásatása kezdődött a hevesmegyei Pétervásárán A Természettudományi Múzeum embertani tára részéről Wenger Sándor vett részt az ásatáson.

X Kandidátusi fokozatot nyert a Tudományos Minősítő Bizottságtól Lipták Pál a természettudományi Múzeum kutatója.

X A Magyar Tudományos Akadémia nagygyűlése keretében nagyszámu hallgatóság előtt tartott előadást Nemeskéry János «Vizsgálatok a kora-középkori halandósági viszonyok megállapítására az eredmények embertani alkalmazásának lehetőségei» címmel. Az előadáshoz hozzászólt dr. Schranz Dénes, az orvosi tudományok kandidátusa, egyetemi docens és dr. Acsády György statisztikai főelőadó.

Rádióelőadást tartott május 16-án Malán Mihály az ember származásának újabb bizonyítékairól.

A balatonszentgyörgyi mastodon borsoni európai viszonylatban is egyedülálló két méter hosszú agyar- és koponya maradványainak rekonstrukcióját végzi a Természettudományi Múzeum Föld- és Őslénytára. A munkálatokról az Esti Budapest fényképes riportot közölt.

Megjelent Bohus-Kalmár: Erdő mező gombái című könyve. Az izléses kivitelben készült népszerűsítő munka újabb lehetőséget nyújt a természetkedvelőknek és a tanulóifjúságnak a növények egyik fontos csoportjának megismerésére.

Erdő- és mezőgazdasági növényföldrajzi térképezést végez rendszeresen éveken át a Természettudományi Múzeum Növénytára. A Növénytár és más intézetek vizsgálatainak alapján elkészült Magyarország legelterjedtebb és éghajlattól megszabott növénytársulásainak szintézise. Ez a munka kapcsolódik a föld növénytakarójának nemzetközi együttműködéssel folytatott világtérképezéséhez. Jelentősen előrehaladt a Földközítenger-vidéki mohostölgyes karsztkor erdők monografikus feldolgozása. Az eredményekről a Magyar Biológiai Társaság vándorgyűlésén számoltak be a Növénytár kutatói.

A Biocönológiai kutatás komplex munkájáról számolt be Zolyómi Bálint akadémiai levelező tag; a Növénytár vezetője a Magyar Tudományos Akadémia nagygyűlése keretében. A kutatásban 17 munkatárs vett részt. Az előadás igen érdekes törvényszerű tudományos összefüggésekre mutatott rá.

A Természettudományi Múzeum Ásvány- Kőzettárának kutatói ásvány- kőzetgyűjtemény meghatározását végezték el a balassagyarmati Palóc Múzeumnak. A Tár dolgozói közül Herman Margit Nagykanizsán és környékén pannoniai homok gyűjtését végezte.

«Földtani séta Budapesten» címmel diafilm készül Tokody László Természettudományi Múzeum osztályvezető forgatókönyve alapján.

«150 év magyar festészete» címmel kiállítást rendezett a Madách Imre Gimnázium a Szépművészeti Múzeumtól kölcsönkapott reprodukciókból.

Nagyértékű darabokkal gyarapodott az elmúlt hónapban az Országos Színháztörténeli Múzeum 48 318 darabból álló gyűjteménye. A gyűjteménybe került Helvey Laura, a polgári színjátszás kezdeti kora neves színésznőjének fekete és rózsaszín strucc tollból álló legyezője, Eissler Fanny a híres táncosnő két castagnette-jét és egy öt ábrázoló metszetet juttatott a múzeumhoz unokahuga, Göthné Kertész Ella Dubarry című nagyoperettben használt, gyöngyhímzésű színpadi táskáját vásárolták meg a családtól.

A muzeum hanglemeztárába is értékes ritkaságok kerültek. Baumann Károly, Medgyasszay Vilma éneke, Bartók Béla zongorakisérével, Szabó Ilonka, Alexer Girardi, Hans Moser, Richard Tauber, Maurice Chevalier, George Berr és mások hangja.

Megvásárolta a muzeum Balog István, a nagy vándorszínész igazgató hagyatékát, amely magában foglalja drámai műveit és a róla készült ismeretlen szerzőtől származó festményt.

A muzeum kutatói a debreceni színház padlásán nagymennyiségű régi iratra akadtak, s megállapították, hogy a 8-9 mázsányi irattömeg régi sugó és rendező példányokat tartalmaz a debreceni színészet és a vándorlás korának első évtizedétől a századfordulóig.

A Csokonay Színház igazgatója átengedte az iratokat a muzeumnak. A hatalmas anyag rendezéséhez most kezdenek hozzá.

A balatonfüredi Köszínház megnyitásának 125 éves évfordulója és a balatonfüredi színészet 140 éves évfordulója alkalmából az Országos Színház-történelmi Múzeum a Veszprémmegyei Idegenforgalmi Hivatalal közösen kiállítást rendez az IBUSZ balatonfüredi kiállítási helyiségében. A kiállításra elkészült a Köszínház modellje is. Ennek környezetében bemutatják a korabeli emlékeket, ritka balatonfüredi metszeteket és az ott megfordult színészek számos emlékét. A kiállítás a Balaton környéke utazó külföldiek érdeklődésére is számíthat.

„Háry János bajtársai” címmel Szücs Sándor, a karcagi muzeum vezetője tollából megjelent a Jászkunsági Füzetek 3. száma. A füzet a nagykunsági verbunkos és obsitos történeteket foglalja össze. A kiváló tollú szerzőn kívül elismerés illeti a füzet szerkesztőbizottságát, amelynek egyik tagja: Kaposvári Gyula, a szolnoki muzeum vezetője.

„A magyar tudósok, magyar feltalálók” című füzet, a Műszaki Emlékeket Nyilvántartó és Gyűjtő Csoport kiadványa megjelentetéséért a Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Tudománytörténelmi Főbizottsága elismerését fejezte ki.

Történelmi muzsika címmel hangversenysorozatot indított a Történelmi Múzeum a Nemzeti Múzeum disztermében. A sorozat első előadása a régi olasz zene, második előadása a régi német zene ismertetése volt. A hangversenyeken a Történelmi Múzeum baráti körének kamarazenekara működött közre és neves művészek léptek fel.

Francia muzeumokról és műemlékekről dokumentum-filmsorozatokat mutatott be május 30-án, június 14-én és 21-én a Néprajzi Múzeum.

Önálló füzettsorozatot ad ki a sárospataki Rákóczi Múzeum Baráti Köre a muzeumi főosztály segítségével. A füzettsorozat tervezett kiadványai: dr. Esze Tamás: Parasztfelkelés 1697-ben Sárospatakon, Dr. Nemeskéri János: Bodroghöz antropológiája, Dr. Dankó Imre: A Kazinczy mauzóleum Széphalomban, Dr. Balassa Iván: A bodroghözi mezeli munkásság mozgalmái.

A muzeum baráti köre előfizeteket gyűjt a négy füzetre. Az előfizetőknek a füzetek összesen 10 Ft-ba kerülnek, az egyes füzetek ára: 3 Ft.

Ujból megindultak a szombathelyi római kori ásatások. Az idei ásatás során nagyméretű Isis szentély vonalai bontakoztak ki 3 méter mélységben a mai szint alatt. Ebben a szentélyben crizték az istenség szobrát és szertartásokhoz szükséges felszerelési tárgyakat. Az épület díszítésére utalnak az eresztől lezuhant, oroszlánfejet ábrázoló, terrakotta vízköpők, különösen a nagyméretű oszlopdob s a belső berendezés márványtöredék darabjai. Az Isis szentélyek nagyobb templomkerület középpontjában állottak. A kerületet magas fal vette körül és ezen belül kisebb-nagyobb építmények, kutak, oltárak állottak. Az ásatás során már mutatkoztak ezeknek a kisebb építményeknek nyomai. A leletek között kiemelkedő jelentőségűek a faragott márvány tömbök. Az egyik Isis istennő kutyán lovagol, előtte Isis-Fortuna alakja. E nagy kő sarokdisz gyanánt állhatott, mert másik szögletén tovább folytatódik a faragás és itt Hercules alakja áll. A főfelirat nagyméretű betűi mellett megtaláljuk a keretelés faragásának nyomát. Két oldalt lütkés mélyedésben egy-egy Viktoria alak, a győzelem istennője állhatott. Az egyik Viktoria relief díszes keretével együtt épen megmaradt. A további ásatásoknak kell lényet deríteniük arra, hogy a szentélyen végeztek-e átalakításokat, nagyobb

bitásokat a római uralom évszázadai alatt. Ki kell kutatni a templom körüli udvar határait is. Az ásatás vezetője -- Szentlélek Tihamér a veszprémi múzeum vezetője -- reméli, hogy a központi támogatáson kívül a helyi tanácsok áldozatkészsége is hozzájárul még a jelentős emlék feltárásához.

A Muzeumi Hétfők május-júniusban is folytatódtak a miskolci Herman Ottó Múzeumban. Az érdekes hétfői előadások változatlanul nagyszámu érdeklődőt vonzottak.

Bartók Béla születésének 75. évfordulója alkalmából az ünnepi rendezvények egész sorát tartották Miskolcon. A miskolci Herman Ottó Múzeum Bartók vándorkiállítás megnyitásával ünnepelte az évfordulót.

A soproni vasipar története címmel nyitották meg április 4-én a Liszt Ferenc Múzeum kisipari osztályát az újjáépített Orsolya-téri Lábasházban. A kiállítást Fülep Ferenc főosztályvezető adta át Nix Mátyásnénak, a Soproni Városi Tanács V. B. kiküldöttjének. Az ünnepély után megnyitották a Liszt Ferenc Múzeum Sztálin-téri épületében a múzeum 51. külön kiállítását, amelynek címe «Soproni festészet a XX. században». -- A múzeum 52. külön kiállítása április 30-án nyílt meg «A soproni óvónőképző és óvodák múltja és jelene» címmel.

A Szépművészeti Múzeum Baráti Köre április 27-én tartott ülésén a Mai magyar festészet című kiállítását ismertette Oelmacher Anna a kiállítás rendezője.

Benczur emlékszobát nyitott május 1-én a balassagyarmati Palóc Múzeum. Ugyanekkor mutatták be Czinke Ferenc gyűjteményes kiállítását és egy időszakos kiállítást ipari tanulóink életéről.

A Természettudományi Múzeum Baráti Köre május 4-én tartott ülést. Boros István főigazgató helyettes tartott vetítettképes előadást «Egy múzeum műhelytitkaiból» címmel.

Medgyessy Ferenc Kossuth-díjas szobrászművész gyűjteményes kiállításait május 12-én nyitották meg a Műcsarnokban. Megnyitóbeszédet mondott: László Gyula, a Történelmi Múzeum osztályvezetője.

A II. Országos Tudományos Diákköri Iparművészeti Konferenciát május 11-én tartották az Iparművészeti Főiskola dísztermében.

Bihari Sándor emlékkiállítását május 11-én nyitották meg a Szépművészeti Múzeum Új Magyar Képtárában. A Megnyitóbeszédet Pogány Ö. Gábor mondta.

Mozart emlékkiállítást rendezett a Kulturkapcsolatok Intézete és a Műcsarnok a Petőfi Irodalmi Múzeumban. A kiállítást május 12-én Fasang Árpád, a Népművelési Minisztérium zenei osztályának vezetője nyitotta meg.

A képeslevelezőlap története című vándorkiállítást május 17-étől mutatta be a veszprémi Bakonyi Múzeum.

A siófoki múzeumban «A magyar hajózás története» címmel új, gazdag anyagot bemutató kiállítás nyílt május 13-án. A kiállítást Dragács József, a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium hajózási főosztályának helyettes vezetője nyitotta meg. A megnyitóbeszéd után Csermák Géza a kiállítás rendezője «A magyar hajózás hőskora» címmel tartott előadást. A kiállításához képekkel illusztrált vezető készül, amely rövid francianyelvű összefoglalót is közöl.

Az uttörő mozgalom 10 éves jubileuma alkalmából a pestmegyei DISZ-bizottság és a Pestmegyei Tanács VB. oktatási osztálya rendezésében gyermekrajz kiállítást nyitottak meg a szentendrei Ferenczy Károly Múzeumban.

«Régi grafikus mesterek» címmel kiállítás nyílt május 20-án a pécsi Jannus Pannonius Múzeum művészettörténelmi osztályának újabban helyreállított két helyiségében a Szépművészeti Múzeum anyagából. A Pécsi Ünnepi Hetek műsorába iktatott megnyitón Dr. Fenyő Iván művészettörténész mondott beszédet. Az IBUSZ a megnyitás napján különvonatot indított Pécsre.

A Fejér-megyei képzőművészek munkacsoportjának rendezésében május 20-án kiállítás nyílt a székesfehérvári István Király Múzeum állandó kiállító termében Áron Nagy Lajos Munkácsy-díjas, M. Tóth István és Ballagó Imre szőlővárosi tanulmányaiból.

1956. MÁRCIUS

1. Magyar Nemzet: Zichy Mihály halálának 50. évfordulóján. Bényi L.
1. Szabad Nép: Tanulmány készül a mai Budapest területén élt népekről.
1. Délmagyarország: A szegedi Móra Ferenc Múzeum nyitvatartási ideje.
1. Magyar Nemzet: Ujabb érdekes régészeti leletet találtak Óbudán.
1. Szabad Nép: Zichy Mihály, 1827-1906. Berkovits Ilona.
2. Szabad Nép: Elvesztettek hitt Rembrandt rajzokra bukkantak Lengyelországban.
2. Délmagyarország: A Móra Ferenc Múzeum kiállításainak nyitvatartási ideje.
2. Magyar Nemzet: Tervek Budapest idegenforgalmának emelésére. G. J.
2. Veszprémmegyei Népujság: Az ismeretterjesztő Akadémia rendezésében Szentlélek Tihamér előadást tart.
3. Délmagyarország: A Móra Ferenc Múzeum nyitvatartási ideje.
3. Irodalmi Ujság: Mai Magyar Iparművészet kiállítása. L. G.
3. Délmagyarország: Egy készülő muzeumban. Lódi F.
4. Szabad Nép: A Szovjetunió iparművészetéről tart előadást Dobrovits Aladár.
4. Szabad Nép: Tíz képzőművészeti kiállítás nyílik márciusban vidéken.
4. Művelt Nép: Herman Ottó Múzeumot rendeznek be Lillafüreden.
4. Művelt Nép: Heine házában. Frank László.
4. Művelt Nép: Képzőművészeti élet vidéken.
4. Művelt Nép: Március 4-én kezdődik az Iparművészeti Múzeum előadássorozata.
4. Művelt Nép: Értékes régi diszlettervek kerültek elő. Gimes György.
4. Művelt Nép: «Egy nap Budapesten» L. G.
4. Művelt Nép: Somogy megyei képzőművészek kiállítását rendeznek Kaposváron.
4. Veszprémmegyei Népujság: Kéпкиállítás a veszprémi muzeumban. Szentlélek Tihamér.
4. Veszprémmegyei Népujság: Új könyv Veszprémről. Vajkai Aurél.
4. Viharsarok Népe: Múzeumi hétfők Orosházán.
4. Délmagyarország: A múzeum nyitvatartása.
4. Északmagyarország: Fejlődéstörténeti kiállítás nyílt Ózdon.
4. Művelt Nép: Budapesti beszélgetés Jean Effel-lel.
4. Művelt Nép: Szilágyi Jolán kiállítása a Nemzeti Szalonban.
4. Művelt Nép: Fiatal művészek kiállításai. Wellisch Judit.
5. Ózdi Bányász: Fejlődéstörténeti kiállítás nyílt Ózdon.
5. Szabad Nép: Szilágyi Jolán gyűjteményes kiállítása. Cseh Miklós.
6. Délmagyarország: A Móra Ferenc Múzeum nyitvatartási ideje.
6. Viharsarok: Előadás Hódmezővásárhelyen India művészetéről.
6. Magyar Nemzet: Ötvenháromezren tekintették meg az Iparművészeti Múzeumban rendezett III. Magyar iparművészeti és népművészeti kiállítást.
6. Fejérmegyei Néplap: A csákvári lazakas mesterségről. Varga Mariann.
7. Dunántúli Napló: Sellyén ormánysági múzeumot létesít a járási tanács.
7. Északmagyarország: Sátoraljujhelyen nemrég megalakult a Kazinczy Kör.
7. Délmagyarország: A Móra Ferenc Múzeum nyitvatartási ideje.
7. Szolnokmegyei Néplap: Hősök emléke. (A szolnoki csata évfordulója.)
7. Veszprémmegyei Népujság: Képzőművészek ankétja Veszprémben.
7. Magyar Nemzet: Angol képzőművészeti kiállítás nyílik Moszkvában.
7. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Műemlékvédelmi Bizottság alakult Esztergomban.
7. Szabad Nép: Szabadtéri Múzeumot létesít a székesfehérvári műemlékvédő bizottság.
7. Élet és Tudomány: Foglajós barlangi medvék. Tasnádi Kubacska A.
8. Szabad Nép: Szovjet vendégeink szerdai látogatásai.
8. Délmagyarország: A szegedi Móra Ferenc Múzeum nyitvatartási ideje.
8. Szabad Nép: Bemutatták a Dél-Afrikából hazatért König Dezső festőművész alkotásait.
8. Magyar Nemzet: Pillanatfelvétel Melnyikov professzorról.
8. Fejérmegyei Néplap: A múzeumi előadások hatodik estje.

8. Fejérmegyei Néplap : Gondolatok Zichy Mihályról. F. Petress Éva.
9. Veszprémmegyei Népujság : Helytörténeti muzeum nyílik Pápán.
9. Viharsarok : Segítsék a vásárhelyiek a készülő szántó Kovács János kiállítását.
9. Magyar Nemzet : A híres Mátyás-vár emlékeinek feltárására a várpalotai vajariskolában ötven tagu kutatócsoport alakult.
9. Délmagyarország : A szegedi Móra Ferenc Muzeum nyitvatartási ideje.
9. Veszprémmegyei Népujság : Vájártanulók a Mátyás-vár feltárásáért.
10. Szabad Ifjuság : Bormuzeum nyílik Sátoraljaujheiyen.
10. Szabad Nép : Az év végére befejezik a Mátyás-templom tornyának helyreállítását.
10. Szabad Nép : Bartók emlékkiállítás nyílt Nyiregyházán.
10. Magyar Nemzet : Szovjet szines fotokiallitás nyílik március 24 én Budapesten az Ernst Muzeumban.
10. Magyar Nemzet : A székesfehérvári István király Muzeumban vasárnap nyitják meg Bencze László Kossuth-dijas festóművész kiállítását.
10. Délmagyarország : A muzeum nyitvatartási ideje.
11. Szénmedencénk : Műemlékbizottság alakult az elmúlt héten Esztergomban.
11. Viharsarok Népe : Nagy Gyula orosházi muzeumvezető az Ethnographia tudományos folyóiratban megjelent cikkéről.
11. Szabad Nép : Március 24-én szovjet szines fotokiallitás nyílik Budapesten.
11. Szabad Nép : A Bükkben a mexikóvölgyi mészkőbánya robbantásánál barlangi medve csontjai kerültek napvilágra.
11. Művelt Nép : Tákos, kis falu életéről. (Szabolcs-Szatmár megye)
12. Szabad Nép : Ötvenezer népdal szöveget gyűjtöttek már a Népművészeti Intézet, a Néprajzi Muzeum és az Egyetemi Néprajzi Intézet munkatársai.
12. Szabad Nép : Kiállítást rendeznek a szegedi Móra Ferenc Muzeumban a Petöfi Irodalmi Muzeum közreműködésével 'Szeged Irodalmi hagyományai 1848-tól napjainkig' címmel.
12. Szabad Nép : Székely Bertalan Muzeumot létesítenek a szadaiak.
13. Magyar Nemzet : Világhírű műszaki emlékeket mutat be a Nemzeti Muzeumban március 15-én nyíló 'Ifjuság a haladásért' kiállítás.
13. Rokka. Talpra magyar !
13. Magyar Nemzet : Kiss Lajos Kossuth-dijas néprajztudós 75 éves. Berecz József
13. Magyar Nemzet : Történelmi ereklje ?
13. Szabad Nép : Jugoszláv vendégek látogatásai Szombathelyen.
13. Tanácsok Lapja : Készülnek a községfejlesztési tervek Vas megyében.
13. Délmagyarország : A szegedi Móra Ferenc Muzeum nyitvatartási ideje.
14. Szabad Nép : Hamburger Jenőnek a Tanácsköztársaság népbiztosának szobrát vasárnap ünnepélyesen leplezik le Zalaegerszegen.
14. Zala : Március 16-án pénteken nyílik meg a Göcseji Muzeumban Hamburger Jenő életét, munkásságát bemutató kiállítás.
14. Viharsarok Népe : Oroszházán Kovalovszki Julia tudományos ismeretterjesztő előadást tartott.
14. Fejérmegyei Népujság : Ismeretterjesztő helytörténeti műzetsorozat ad ki a fehérvári muzeum.
14. Szabad Nógrád : A balassagyarmati Palóc Muzeumban : a TTIT természettudományi előadássorozata.
14. Szabad Nógrád : Mozart emlékest lesz a balassagyarmati Palóc Muzeumban.
14. Magyar Nemzet : A szegedi Móra Ferenc Muzeumban kiállítás nyílik 'Szeged irodalmi hagyományai 1848-tól napjainkig' címmel.
14. Szabad Nép : Számos érdekes kiállítást rendez a Szépművészeti Muzeum.
14. Magyar Nemzet : Kairóban a modern képzőművészeti muzeumban magyar festészeti kiállítás nyílt.
14. Délmagyarország : A szegedi Móra Ferenc Muzeum kiállításainak nyitvatartási ideje.
15. Nők Lapja : A satíra fegyverével. Szilágyi Jolán kiállítás a Nemzeti Szalonban.
16. Győr-Sopronmegyei Hirlap : Beüvegezték Sopronban a tűztorony ablakait.
16. Fejérmegyei Néplap : Megyénk több községében is rendeznek helytörténeti kiállítást április 4 tiszteletére.

16. Szabad Nép: Március 15. alkalmából csütörtökön délben a Nemzeti Múzeumban kiállítás nyílt
16. Magyar Nemzet: A firenzei Michelangelo Múzeum tetőzetén tűz ütött ki. A tűzoltóknak sikerült a mükincseket megmenteni.
16. Színház és Mozi: Petőfi napja Hatvany Lajos.
16. Délmagyarország: A szegedi Móra Ferenc Múzeum nyitvatartási ideje.
17. Irodalmi Ujság: Kossuth Lajos u. 3. Rónai Mihály András.
17. Irodalmi Ujság: Az Alsó-Sztrégovai várat renoválják majd később Madách múzeumnak rendezik be.
17. Fejérmegyei Néplap: 24 ezer látogatója volt tavaly a székesfehérvári István király Múzeumnak.
17. Bácskiskunmegyei Népújság: A képzőművészeti kör ankétja.
17. Magyar Nemzet: Kiállítási krónika.
18. Dunántúli Napló: Kossuth Lajos levelezése Pécs város választópolgáraival. Sarkadiné Hars Éva.
18. Viharsarok: Árpádkori templomra bukkantak Szentesen.
18. Pestmegyei Népújság: Magyar-szovjet barátság és a Tápiószélei Múzeum.
18. Szabad Nép: Képzőművészetünk és a XX. Kongresszus. Domanovszky E.
18. Művelt Nép: Bejelentések nyomában.
18. Művelt Nép: Forradalmi költőink múzeuma.
18. Művelt Nép: Ifjúsági kiállítás.
18. Művelt Nép: Nyikolaj Zsukov -- Kisfaludi Stróbl Zsigmondnak.
18. Művelt Nép: Fenyő A. Endre kiállítása a Fényes Adolf teremben.
19. M. Mezőgazd. Egy tájmúzeum hasznos kiállítása. Vincze Ferenc
20. Szabad Nép: Zichy Mihályról Bényi László művészettörténész tart előadást.
20. Délmagyarország: A szegedi Móra Ferenc Múzeum nyitvatartási ideje.
20. Magyar Nemzet: Kairóban a Modern Művészetek Múzeumában megnyílt a magyar képzőművészeti kiállítás.
20. Szabad Nép: A Szovjetunió részt vesz a velencei biennálén.
20. Vas megye: Gáspár Alajos kiállításlátogató véleménye.
21. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Előadás a szovjet képzőművészetről.
21. Északmagyarország: Őslénykutatás a Mexikó-völgyben.
21. Veszprémmegyei Népújság: A Városi Tanács több műemléki épület helyreállításáról intézkedett.
21. Szabad Nép: dr. Vilko Noval, a Ljubljana-i egyetem hazánkban tartózkodó professzora hétfőn megtekintette a Néprajzi Múzeumot.
22. Fejérmegyei Néplap: Bencze László kéпкиállítás a székesfehérvári István király múzeumban. Áron Nagy Lajos.
22. Szabad Nép: Árpádkori templom maradványaira bukkantak Szentesen.
22. Nők Lapja: A Béla király utról és egy emberrel.
23. Délmagyarország: A szegedi Móra Ferenc Múzeum nyitvatartási ideje.
23. Szabad Nép: Angol képzőművészeti kiállítás Moszkvában. Kékesdi Gy.
24. Pestmegyei Népújság: Néprajzi munka a szentendrei múzeumban. Deisinger Margit.
24. Magyar Nemzet: Irodalmi kiállítás nyílik a szegedi Móra Ferenc Múzeumban.
24. Irodalmi Ujság: Állandó irodalmi kiállítás nyílik a szegedi Móra Ferenc Múzeumban.
24. Irodalmi Ujság: Az Országos Szépművészeti Múzeum az idén ünnepli fennállásának 50. évfordulóját.
24. Szabad Ifjúság: A TTIT vasárnapi programja.
24. Magyar Nemzet: Népünk hagyományaiból. Gonda Béla.
24. Délmagyarország: Ma irodalmi kiállítás nyílik Szegeden.
24. Irodalmi Ujság: Plakátművészetünk évi nagy seregszemléje.
25. Szabad Nép: Megnyílt a szovjet színesfotó kiállítás.
25. Szolnokmegyei Néplap: A Múcsarnokban tartott magyar képzőművészeti kiállítás hivatalos nyelvénylista megtekinthető a vidéki múzeumokban.
25. Művelt Nép: Három találkozás egy könyvvel. Joós F. Imre.
25. Művelt Nép: Műemlékek a vashulladékok között.
25. Viharsarok Népe: A szarvasi «kásamalom» hazánk utolsó lóval huzatott szárazmalma. Nagy Gyula.

25. Művelt Nép: Benczur kiállítás nyílik április 4-én a balassagyarmati Palóc Múzeumban.
25. Művelt Nép: 1919-ből származó illegális könyvtárra bukkantak a Somogy megyei Zákánytelepen.
25. Művelt Nép: Érmekről, plakettekről. Cifka Péter.
25. Népszava: Irodalmi Múzeum nyílt Szegeden.
25. Viharsarok Népe: Orosházán, a muzeumi hétfők keretében Péczely Attila muzeológus «Népzene és cigányzene» címmel népszerű, tudományos előadást tart.
25. Zala: A tanács és a múzeum. Hulesch Béláné.
25. Délmagyarország: Juhász Gyula szülőháza. Arácsy András.
25. Viharsarok: Megnyitották Szegeden az irodalmi kiállítást.
25. Pestmegyei Népujság: A hazafias nevelés eredményei iskolánkban. Ladányi István.
25. Délmagyarország. Megnyitották a Móra Ferenc Múzeum irodalmi kiállítását. Tegnap délután irodalmi estet rendeztek Szegeden.
25. Viharsarok Népe: Április 4-re megjelenik a Körös Népe.
25. A Kereszt: Londonban egy házbontás alkalmával igen értékes freskót fedeztek fel.
26. Szabad Nép: Ismeretterjesztő helytörténeti füzet sorozatot ad ki a székesieyhávi István király Múzeum.
26. Szabad Nép: Megnyílt a szegedi irodalmi múzeum.
27. Szabad Nép: Restauráltatja a diósgyőri várat a Borsod-megyei Idegenforgalmi Hivatal.
27. Népszava: Múzeumok és kiállítások.
27. Szabolcs-Szatmári Néplap: Az első tavaszi vasárnap Nyíregyházán. Mikor látogatható a Jósza András Múzeum?
27. Délmagyarország: Egy kiállítás képei.
27. Délmagyarország: A mongol-est rendezőse a Városi Tanács népműv. osztályával közösen rendezi meg a Mongol Népköztársaság mezőgazdasága c. kiállítást.
27. Délmagyarország: Ma kezdődik a szegedi nagy írók című előadás sorozat.
27. Északmagyarország: 8 millió forint költséggel megkezdték a Közlekedési Múzeum helyreállítását.
27. Délmagyarország: «Belső Ázsia népeinek élete» címmel március 28-án vetített képes előadást tart Szabó Mátyás muzeológus.
28. Esti Budapest: Új szovjet hősi emlékművet avatnak kedden Csepelen.
28. Szabad Ujság: A kijevei múzeumban nagy sikere van a Kisaludi–Stróbl kiállításnak.
28. Délmagyarország: A költő emléke. Emléktábla Juhász Gyula szülőházán.
28. Szabolcs-Szatmári Néplap: A bizánci lémművesség emlékei c. régészeti anyag második részén dolgozik Csallány Dezső a nyíregyházi múzeum igazgatója.
28. Szabad Nép: A műemlékek védelmében.
29. Tolnai Napló: Mire készülnek a dombováriak?
29. Magyar Nemzet: Élmenybeszámoló a Budapesti Történeti Múzeumban.
29. Szabad Ujság: Új szovjet hősi emlékművet avatnak Csepelen.
29. Esti Budapest: Őskori masztodon agyart és koponyát találtak a balatonszentgyörgyi téglagyár agyaglejtőjében.
29. Szolnokmegyei Néplap: Feltárják a tiszavárkonyi vár romjait.
30. Szabad Ujság: Külföldi művészeti kiadványokból nyílt kiállítás az Iparművészeti Múzeumban.
30. Fejérmegyei Néplap: A szovjet múzeumokban szerzett tapasztalataikról tartottak élmenybeszámolót a Vármúzeumban.
30. Szabad Ujság: Budapest egy restaurált műemlékével ismét szebb lett.
30. Esti Budapest: Megszépülnek a hősi emlékműveket övező parkok.
30. Viharsarok: Szemerédy Miklós grafikusművész kiállítása nyílik meg Hódmezővásárhelyen április 4-én.
30. Veszprémmegyei Népujság: Sümegen a községfejlesztési terv során a műemlékek 500 forintot kapnak megjelölő táblák létesítésére.
31. Szabad Nép: Képek a szovjet fotókiállításról.
31. Irodalmi Ujság: A legirodalmibb magyar város. Hárs László.
31. Népszava: Külföldi művészeti kiadványokból nyílt kiállítás az Iparművészeti Múzeumban.
31. Pestmegyei Népujság: Új szobrok a milleneumi emlékműn.

31. Lokomotív : Nyolcmillió forintos költséggel megkezdték a Közlekedési Múzeum átalakítási munkáit.
31. Szolnokmegyei Néplap : Múzeumot létesítenek Kisújszálláson.
31. Magyar Nemzet : Ünnepi készülődések felszabadulásunk évfordulójára.
31. Győr--Sopronmegyei Hírlap : Új múzeum nyílik a soproni Lábasházban.
31. Zala : Társadalmi gyűjtést kér a nagykanizsai múzeum.
31. Viharsarok Népe : Az alföldi betyárvilág emlékeit gyűjti Szabó Ferenc egyetemi hallgató az orosz házi múzeum baráti körének tagja.
31. Szabad Nép : Készül a Hősök terén az új hősi emlékmű.

Március :

- Népművelés : Restauráló és rekonstruáló tanfolyamot indított a dorogi József Attila művelődési házában a múzeumbarátok köre.
- Népművelés : Sárospataki Rákóczi Múzeum előadássorozatot indított.
- Népművelés : Herman Ottó egykori lakóházát Lillafüreden helyreállították.
- Természet és Társadalom : A korai bronzkorban épült palota maradványai kerültek napvilágra az anatóliai ásatások során.

ÁPRILIS

1. Művelt Nép : A Magyar Képzőművészek és Iparművészek szövetsége rendezésében április 3-án plakátkiállítás nyílik a Nemzeti Szalonban.
 1. Északmagyarország : A «Múzeumi Hétfők» rendezésében Miskolcon a Múzeumban előadás lesz április 2-án, «A miskolci ősi jobbágytelkek első lajstroma 1702-ből» címmel.
 1. Művelt Nép : Múzeum nyílt Pápán.
 1. Művelt Nép : Nemzetközi könyvkiállítás nyílt az Iparművészeti Múzeumban.
 1. Vas megye : A tömegszervezetek a népkönyvtárakért.
 1. Délmagyarország : A szegedi múzeum nyitvatartási ideje.
 1. Művelt Nép : A Petőfi Irodalmi Múzeum megszerezte Rozsnyai Kálmán emlékkönyvét.
 1. Népszava : A torótt dombormű, Lang Dezső.
 1. Fejérmegyei Néplap : Őskori masztondon agyart és koponyát találtak a Balatonszentgyörgyi Téglyár agyagfejtőjében.
 1. Tolnai Napló : Április 4-én nyílik meg a «Tolna megye ipara» kiállítás.
 1. Pestmegyei Népujság : Szovjet fényképkiállítást nyitottak meg az Ernszt Múzeumban.
 1. Művelt Nép : Juhász Gyula emléktáblát leplezték le Szegeden.
 1. Művelt Nép : Irodalmi kiállítás Szegeden.
 1. A Lenin krt. 9-11. számú ház műemléki-épület tornya elkészült.
 1. Viharsarok : Vásárhelyi Majolikagyár kiállítása. Dr. Mónus Ferenc.
 2. Hevesmegyei Népujság : Megalakul a Mátra Múzeum.
 2. Építők Lapja : A műemlékek védelmében.
 2. Jászkunság : «Oly igen szép, erős Szolnok vára vala...» A szolnoki vár a torótkorban. Kaposvári Gyula.
 3. Szabad Ifjuság : Római kori villa maradványaira bukkantak a veszprémmegyei Palóznak község határában.
 3. Délmagyarország : A múzeum nyitvatartása.
 3. Szabad Nép : A komárommegyei Bana községben kavicsbányászás közben honfoglaláskori sírra bukkantak.
 3. Egyetemi Ifjuság : Látogassátok múzeumainkat.
 4. Nők Lapja : Egy ház emlékezik. Bodó Béla.
 4. Délmagyarország : A szegedi múzeum nyitvatartási ideje, kiállításainak ismertetése.
 4. Dunántúli Napló : Szeretettel üdvözöljük kedves vendégeinket.
- Jugoszláv küldöttség látogatása a Zsolnay múzeumban.

4. Tolnai Napló : Műszaki kiállítás a Balogh Ádám Muzeumban.
4. Győr-Sopronmegyei Hirlap : Soproni festészet a XX. században c. kiállítás nyílik a Liszt Ferenc Muzeumban.
4. Győr-Sopronmegyei Hirlap : A hatodik magyar képzőművészeti kiállítás sorsolási nyereségek listája a muzeumban megtekinthető.
4. Győr-Sopronmegyei Hirlap : A "Soproni vasipar története". Kiállítás a Lábasházban.
4. Béke és Szabadság : Szép magyar plakátok. Máté György.
4. Béke és Szabadság : Fénykép a Lenin krt. 9-11. sz. házról.
4. Veszprémmegyei Népujság : Várpalota utikalauza. Szentlélek Tihamér.
4. Zala : Leleplezték hazánk szabadságáért és függetlenségéért elesett hősök emlékművét.
5. Ujtitók Lapja : A múlt és a jelen technikája a Nemzeti Muzeumban.
6. Szabad Nép : Mi épül a Várban? A volt királyi palota dunai szárnyának terve.
6. Szabad Nép : Hódmezővásárhelyen a Tornyai János Muzeumban kiállítás nyílt Szemerédy Miklós grafikusművész alkotásaiból.
6. Fejérmegyei Néplap : Kevés a munkáslátogatója kiállításainknak. Harangozó István, a megyei tanács népműv. oszt. vezetője.
6. Tolnai Napló : Megnyílt a megyei műszaki kiállítás.
6. Délmagyarország : A szegedi múzeum kiállításai és nyitvatartási ideje.
6. Magyar Nemzet : dr. Ema Charvátová csehszlovák műemlékvédelmi szakember kéthetes tanulmányutra érkezett hazánkba.
6. Győr-Sopronmegyei Hirlap : Megnyílt a Lábasházban az ipartörténeti múzeum.
6. Győr-Sopronmegyei Hirlap : Elfogadta a tanácsülés Sopron 1956. évi városfejlesztési tervét.
6. Sztálinváros. Új Kína kiállítás.
6. Színház és Mozi : Madách Múzeum létesül Alsósztregován. Szalatnai Rezső.
6. Tolnai Napló : TTIT Műszaki Szakosztálya április 5-én előadást tartott "Műemlékeink védelme" címmel.
6. Veszprémmegyei Népujság : Néprajzi kutatásokat folytatnak megyénk termelészövetkezeteiben a veszprémi Bakonyi Múzeum munkatársai.
7. Északmagyarország : Amit nem tűrhet el a tanács.
7. Hajdu-Bihar Megyei Néplap : Holló László gyűjteményes kiállítása a Déri Muzeumban.
7. Viharsarok : A makókönyeki falvak népművészete nyomában. Nagy D. - Szabó M.
7. Irodalmi Ujság : Juhász Gyula szülőháza helyén épült szegedi sebészeti klinika falán márványtáblát helyeztek el.
7. Pestmegyei Népujság : Megnyitották a szentendrei Ferenczy Károly Muzeumban a szentendrei és pomázi képzőművészeti körök kiállítását.
7. Népszava : Budapest műemlékeinek védelmében.
7. Somogyi Néplap : Jugoszláv vendégek Baranyában.
7. Somogyi Néplap : Latinka emlékűnnepség.
8. Szabad Nép : A plakátkiállítás néhány tanulsága. Artner Tivadar.
8. Északmagyarország : A Herman Ottó Múzeum közleményeinek új füzet.
8. Veszprémmegyei Népujság : Népművészeink problémái. Vajkai Aurél.
8. Somogyi Néplap : Új műemlékkel gyarapszik Kaposvár.
8. Fejérmegyei Néplap : Múzeumi hangversenyeket rendeznek Székesfehérváron.
8. Vas megye : Készülőben az atomkiállítás.
8. Művelt Nép : Levél Herculesről a Művelt Nép szerkesztőjéhez.
8. Művelt Nép : Szovjet fénykéпкиállítás az Ernst Muzeumban.
8. Művelt Nép : Szép hazánk a hollókői vár.
8. Szabad Nép : Kiállításra készül ezer zalai népművész.
8. Népszava : Országos múzeumvezetői értekezletet tart a Népművelési Minisztérium, múzeumi főosztálya.
8. Dunántúli Napló : Megkerült Liszt Ferenc pécsi hangversenyzongorája.
8. Dunántúli Napló : Berze Nagy János. (A baranyai néprajzkutató halálának 10. évfordulójára.) Puszta József.
8. Viharsarok Népe : A magyar-csehszlovák kulturális egyezmény keretében műemlékvédelmi szakember érkezett hazánkba.

8. Viharsarok Népe: Patay Mihály képkiallítása.
8. Viharsarok Népe: Május elsejére készülnek az orosházi képzőművészek.
9. Szabad Nép: Építőművészeti kiállítás nyílt Szegeden a Móra Ferenc Múzeum képcsarnokában.
9. Szabad Nép: Tájmuzeum nyílik Kisujszálláson.
10. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Országos múzeumvezetói értekezlet.
10. Bács-Kiskunmegyei Népujság: Petőfi emlékéhez méltón.
10. Esti Budapest: Kép Medgyessy Ferenc Kossuth-díjas szobrászművész Miskolc részére készített Herman Ottó szobráról.
10. Szabad Nép: Szovjet művészek a velencei nemzetközi kiállításon.
10. Szabad Nép: Megtalálták Liszt Ferenc pécsi hangversenyzongoráját.
10. Szabad Ifjúság: Építőművészeti kiállítás nyílt Szegeden.
10. Szabad Ifjúság: Felkutatták Liszt Ferenc pécsi hangversenyzongoráját.
10. Esti Budapest: A Természettudományi Múzeum tizenháromezer hazai lepkéből összeállított értékes gyűjteménnyel gyarapodott.
10. Somogyi Néplap: Restaurálják a balatonszentgyörgyi csillagvárat.
10. Délmagyarország: A szegedi múzeum nyitvatartási idejének közlése.
10. Szabadság: Tavasz a Margitszigeten.
11. Szabad Nép: Az orosházi Szántó Kovács Múzeum fennállásának 10. évfordulóját ünnepli.
11. Pestmegyei Népujság: Országos múzeumvezetói értekezlet az Iparművészeti Múzeumban.
11. Somogyi Néplap: Középkori kinczeszközök kerültek elő Csokonyavisontán.
11. Délmagyarország: A nagyvárad Ady-múzeum. Diósszilágyi Ibolya.
11. Somogyi Néplap: Bővítik a zalai Zichy Mihály múzeumot.
11. Dunántuli Napló: Színes kisfilm készül Pécsről.
11. Szegedi Egyetem: Az Egyetemi Könyvtár kiállítást rendezett.
11. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Amit a környei ásatásokról tudunk. Dr. Kiss Ákos.
11. Magyar Nemzet: Atomfizikai vándorgyűlés Debrecenben.
11. Élet és Tudomány: Heng-San, Kína déli szent hegye. Horváth Tibor.
11. Szabad Ifjúság: Értékes lepke- és denevérgyűjteménnyel gyarapodott a Természettudományi Múzeum.
12. Pajtás: Gyűjtés a történelem emlékeit.
12. Fejérmegyei Néplap: Értékes régészeti, néprajzi és várostörténeti munkát végeztek a sztálinvárosi múzeum munkatársai.
12. Dunántuli Napló: Épülő, szépülő falvaink...
12. Délmagyarország: A szegedi múzeum nyitvatartási ideje.
12. Viharsarok Népe: Tíz éve nyílt meg az orosházi Szántó Kovács Múzeum.
12. Szolnokmegyei Néplap: Restaurálják a balatonszentgyörgyi csillagvárat.
12. Szabad Nép: Balatonfüreden tegnap nyitották meg a Kisipari Szövetkezetek üdülőjét. Blaha Lujza egykori villáját a műemlékvédelem szempontjainak figyelembevételével alakították át.
12. Nők Lapja: Emlékiállítás a Kossuth Klubban Ránki (Roxi) József műveiből.
12. Nők Lapja: néhány szó a II. Magyar Plakátkiállításról. O. E.
12. Nők Lapja: Néhány szó a II. magyar Plakátkiállításról. O. K.
13. Viharsarok Népe: Pártolni kell a megyei művészeti életet.
13. Tolnai Napló: XVIII. századi feketemodoru rézmetszetek egy reizi gyűjteményben.
13. Fejérmegyei Néplap: 'Székesfehérvár a török korban' címmel előadás lesz a múzeumban. Előadó: Fitz Jenő.
13. Vas megye: Mit várhatunk a szombathelyi ásatásoktól? Szentlélek T.
13. Színház és Mozi: Az utca művészete.
13. Szabad Nép: Ásatások a dombrádi mozi alatt.
13. Sztálinváros: Pécselt a Leövey Klára Leánygimnáziumban megtalálták Liszt Ferenc zongoráját, amelyet 1846-ban pécsi hangversenyeire hozott magával.
13. Délmagyarország: A múzeum nyitvatartása.
13. Szabad Ifjúság: Mátra Múzeum nyílik Gyöngyösön.
13. Magyar Nemzet: Az egykori gyöngyösi Orczy kastélyt Mátra múzeummá alakítják át.
14. Esti Budapest: A Japán márványasztala mellett... Egy megkerült József Attila kép margójára.

14. Szabad Nép: Helyreállítják Győr legrégebbi épületét.
14. Szabad Nép: A balassagyarmati Palóc Múzeum munkatársai feldolgozzák Vanyarc község szlovák népművészeti anyagát.
14. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Gyűjteményes kiállítást rendez a mosonmagyaróvári Hansági Múzeum Hagyik István festőművész képeiből.
14. Szolnokmegyei Néplap: Vörösmarty-emléktábla leleplezése Ujszászon.
15. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Régi római település nyomára bukkantak Leányváron, a régi szőlők helyén.
15. Viharsarok: A vásárhelyi Tornyai János múzeum és Művésztelep kiállítása; Szemerédi Miklós munkássága.
15. Szolnokmegyei Népujság: A realizmus nagy mesterei című kiállítás a szolnoki városi tanács nagytermében.
15. Szénmedencénk: Őstörténeti kiállítás nyílik a dorogi József Attila Művelődési Ház olvasótermében.
15. Dunántuli Napló: A mi kis városunk. Garami László.
15. Dunántuli Napló: Pécsi élet 200 évvel ezelőtt. Ruzsás Lajos.
15. Veszprémmegyei Népujság: Festészetünk legszebb alkotásai.
15. Fejérmegyei Néplap: Vándorkiállítások a sztálinvárosi üzemekben.
15. Művelt Nép: Plakátművészeti «vitakiállítás». Mihályfi Ernő.
15. Szabad Nép: Új szobrokkal gazdagodik Budapest.
15. Szabad Nép: A török világ iparművészeti emlékeiből májusban kiállítás nyílik a Baranya megyei siklói várban.
15. Szabad Nép: Szovjet vezetők az angol képzőművészeti kiállításon.
15. Szabad Ifjúság: Német könyvtárosküldöttség tanulmányozta a borsodi könyvtárak munkáját.
15. Új Ember: Rembrandt a Minisztertanács előtt.
16. Szabad Nép: A Hazafias Népfront segítsége a műemlékvédelemben.
17. Szabad Ifjúság: Egzotikus gerinces állatokból vándorkiállítást állít össze a Természettudományi Múzeum.
17. Szabad Nép: Kastélyból -- múzeum. Megnyílik a Mátra Múzeum, az egykori Orczy kastélyban.
17. Szabadság: Hármezeréves vetőmag.
17. Szabadság: Plakátkiállítás.
17. Sztálinváros: A képzőművészeti élet hírei.
18. Fejérmegyei Néplap: Több műemlékjellegű ház tatarozása, restaurálása ebben az évben.
18. Fényszóró: A Nemzeti Múzeum ifjúsági kiállításairól.
18. Pestmegyei Népujság: Emléktáblát állítottak Dura községben Bartók Béla emlékére.
18. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Az «őskor» címmel kiállítás nyílt a dorogi József Attila művelődési ház olvasótermében.
18. Szabad Nép: Két kiállítás Hódmezővásárhelyen. (Szemerédi Miklós és Miskolczi László festőművészek kiállítása.) Artner Tivadar.
18. Szabad Nép: A péceli volt Ráday-kastély helyreállítása közben értékes XVIII. századbeli falfestményre bukkantak.
18. Győr-Sopronmegyei Hírlap: «Anno 1824...» Régi, 132 éves jegyzőkönyv egy lapja.
18. Délmagyarország: Építőművészeti kiállítás Szegeden.
18. Viharsarok: Csinosítják a vásárhelyi Kossuth teret.
18. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Hagyik István gyűjteményes kiállítás a mosonmagyaróvári múzeumban.
18. Délmagyarország: Építőművészeti kiállítás Szegeden.
18. Délmagyarország: Az Irodalmi Múzeumban.
18. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Kulturház épül Bajkán.
18. Délmagyarország: A múzeum nyitvatartási ideje.
18. Nők Lapja: Lukács tábornok (Zalka Máté) szülőfalujában a szabolcsmegyei Tünyögmotolcson márványtáblát helyeznek el.
19. Magyar Nemzet: Szobrot kapnak a fővárosban a munkásmozgalom nagy harcosai.
19. Szabolcs-Szatmári Néplap: A kisvárdai történeti-régészeti kutatások 1955. évi eredményei.

19. Fejérmegyei Néplap: Sztálinvárosi műveikből rendeznek kiállítást a székesfehérvári képzőművészek.
19. Szabad Ifjuság: Szobrot kapnak a fővárosban a munkásmozgalom nagy harcosai.
19. Veszprémmegyei Népujság: Új kiállítások a Bakonyi Múzeumban.
19. Szabad Nép: Ifju angol turisták látogatása a Nemzeti Múzeumban és a Várban.
20. Esti Budapest: A budapesti népművelés idei terveiből.
20. Esti Budapest: Magyarország is részt vesz az őszi párizsi nemzetközi gyermekrajz kiállításon.
20. Pestmegyei Népujság: Végő Dezső grafikusművész kiállítása a váci múzeumban.
20. Pestmegyei Népujság: A munkásmozgalom számos emlékét őrzi a váci helytörténeti gyűjtemény.
20. Délmagyarország: Tárlatvezetés az Irodalmi Múzeumban.
20. Szolnokmegyei Néplap: Turkevén a városi múzeumban új kiállítás nyílt.
20. Vas megye: Római kori bronzmécse került elő egy építkezésnél. Dömötör Sándor.
20. Szabolcs-Szatmári Néplap: A kisvárdai történeti-régészeti kutatások 1955. évi eredményei. Éri István.
20. Északmagyarország: Miskolcon a Herman Ottó Múzeumban a «Borsodi képzőművészek az árvizkárosultakért» c. kiállítás nyílt.
20. Magyar Nemzet: Falumúzeumot létesítenek a Tolna megyei Ozorán.
20. Újítók Lapja: Az országos műszaki múzeum előmunkálatai. Szilágyi I.
21. Irodalmi Ujság: Zalka Máté ünnepek.
21. Szabad Nép: Magyarország is részt vesz az őszi párizsi nemzetközi gyermekrajz kiállításon.
21. Bácskiskunmegyei Népujság: Milyen tervei vannak városunk népművelési osztályának?
22. Szabad Nép: Kiskorú város. Miért szegényes a Szolnoki Városi Tanács «kulturpolitikája»?
22. Szabad Ifjuság: A József Attila olvasómozgalomban jó munkát végző könyvtárosokat megjutalmazták.
22. A Kereszt: Kétszázéves az ujlaki templom.
22. Dunántúli Napló: Létesüljön Pécsen irodalmi emlékszoba.
22. Művelt Nép: Bessenyei síremléke Nyíregyházán.
22. Szénmedencénk: Szakszervezeti munka. Tavaszi és nyári kulturális feladatainkról.
22. Művelt Nép: Belgrádban megnyílt a Kínai Képzőművészeti Kiállítás.
22. Zala: Koszoruzási ünnepség Zalka Máté emlékművénél.
22. Vas megye: A Vasi Szemlééről.
24. Esti Budapest: Ahol a Dózsa-szoborcsoport és a marfői anya-szobor készül. Három fiatal művész műtermében.
24. Magyar Nemzet: A városfejlesztési terv Budapest Főváros Tanácsa előtt. Folytatják a Vár és a Várnegyed helyreállítását.
24. Szabad Nép: A Műcsarnokban április 28-án nyílik M. edgyessy Ferenc Kossuth-díjas szobrászművész gyűjteményes kiállítása.
24. Veszprémmegyei Népujság: Néhány szó a pápai múzeumról.
24. Északmagyarország: Sárospatakon megalakult a Rákóczi Múzeum Barátainak Köre.
24. Veszprémmegyei Népujság: Jóváhagyták a város községpolitikai tervét.
24. Viharsarok Népe: Gondolatok Hódmezővásárhely és Békéscsaba között.
24. Szabad Nép: A magyar parlamenti küldöttség Kievdn.
25. Délmagyarország: Zalka Máté kiállítás nyílt az Egyetem Bölcsészettudományi Karán.
25. Somogyi Néplap: Hajdan vár állott. . .
25. Vas megye: Újabb értékes leletek Szombathelyen a római kori ásatásoknál.
25. Szabolcs-Szatmári Néplap: Mi újság a nyíregyházi Jósza András Múzeumban?
25. Szabad Nép: Bővítik a Mezőkövesdi Matyó Múzeumot.
25. Északmagyarország: Megyénk kulturális életének új harcosa: A Borsodi szemle.
26. Szabad Nép: Árpád kori leleteket gyűjtött az elmúlt hónapokban a csongrádi Művelődési Ház hatvantage helytörténeti szakköre.
26. Viharsarok: Előadás és kiállítás India művészetéről.
26. Vas megye: Berzsenyi Múzeumot avat Egyházashelye.
26. Északmagyarország: Római kori Isis szentély maradványaira bukkantak Szombathelyen.
26. Esti Budapest: Mennyi jó és szép plakát - itt; milyen kevés - az utcákon! Villám látogatás a plakátkiállításon.

26. Magyar Nemzet: Hogyan került meg Liszt Ferenc pécsi hangversenyzongorája, Dr. Csekey István.
26. Magyar Nemzet: A budapesti muzeumok május 1-i nyitvatartása.
26. Veszprémmegyei Népujság: Fejér György emlékünnepegy Keszthelyen.
27. Szabad Nép: XVI. századbeli várvédő palánkra bukkantak a napokban a kaposvári új gabona-sziló építésénél.
27. Somogyi Néplap: Május elején nyílik meg a kaposvári Rippl Rónai Múzeumban a Tornyai kép-kiállítás.
27. Sztálinváros: A Városi Múzeum nyitvatartási idejének közlése.
27. Fejérmegyei Néplap: Római kori villatelepülést és újabb bronzkori sirt találtak Sztálinvárosban.
27. Szolnokmegyei Néplap: Bartók Béla emlékkiállítás a Damjanich János Múzeumban.
28. Magyar Nemzet: Két művész kiállítása. Papp Gyula és Dabóczi Mihály.
28. Viharsarok: Kiállítás nyílik Csongrádon május 1-én.
28. Délmagyarország: Dinnyés Ferenc festőművész alkotásaiból gyűjteményes kiállítás nyílik április 30-án a Móra Ferenc Múzeumban.
28. Esti Budapest: Emléktábla Kilián György szülőházán.
29. Szabad Nép: Magyar Grafikai kiállítás nyílik május 1-én a szentendrei Ferenczy Károly Múzeumban.
29. Népszava: Római kori villatelepülést találtak Sztálinvárosban a Vörös Csillag Termelőszövetkezet földjén.
29. Szabad Ifjúság: Római kori villatelepülést, bronzkori sirt találtak Sztálinvárosban.
29. Művelt Nép: Megjegyzés négy zenei plakátról. Bojár Iván.
29. Művelt Nép: Szeptember első napjaiban francia festők kiállítása nyílik meg Moszkvában.
29. Művelt Nép: Ujjáépül egy 400 éves budai lüldő.
29. Művelt Nép: Roxi (Ránki) József emlékkiállítás. Oelmacher Anna.
29. Délmagyarország: «Szocialista kulturáért» kitüntető jelvényt kapott a Móra Ferenc Múzeum igazgatója: Bálint Alajos.
29. Viharsarok: Ma nyílik Vásárhelyen az indiai kiállítás.
29. Somogyi Néplap: Tornyai János kiállítás nyílik a kaposvári Rippl-Rónai Múzeumban.
29. Szabad Nép: Befejezéshez közelednek a híres drezdai képtár építkezései.
30. Fejérmegyei Néplap: A székesfehérvári István király múzeum nyitvatartási ideje.
30. Somogyi Néplap: A koplaló utcától az emberi szivig. Tornyai János festőművész műveiből rendezett kiállítást a Rippl Rónai Múzeum.
30. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Avarkori lovassirt találtak Hajdudorogon.
30. Délmagyarország: Ápoljuk emlékműveinket.
30. Pestmegyei Népujság: Grafikai kiállítás nyílik Szentendrén.
30. Vas megye: Épületállványok nyomában. Az épületeket tatarozás során eredeti stílusban és díszítésben állítják helyre.
30. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Szépítsük városunkat. Balogh István.

Április:

- Népművelés: Népművészeti Múzeum létesült Torockón.
- Szabad Művészet: Komjáti Gyula kiállítás.
- Szabad Művészet: Diósy Antal és Benkhardt Ágost kiállítása.
- Szabad Művészet: A képzőművészetek szintéziséről. Pogány Frigyes.
- Népművelés: Hogyan keletkeztek a muzeumok?
- Népművelés: Fejlődéstörténeti kiállítás nyílt Ózdon.
- Népművelés: Mégegyszer a képzőművészeti körökről.
- Természet és Társadalom: Plakátművészeti kiállítás. Oelmacher Anna.
- Természet és Társadalom: Mit jelent számunkra Wartha Vince?
- Szabad Művészet: Kisplasztikánk helyzetéről. Cifka Péter.
- Természet és Társadalom: A Irancia festészet a forradalom korában. Garas Klára.

MÁJUS

1. Szabad Nép: Móra Ferenc ünnepek Kiskunfélegyházán.
1. Szabad Nép: Berzsenyi muzeumot avatnak Egyházashetyén.
1. Szabadság: A nép emlékezik hőisére.
1. Szabadság: Emlékezés egy nevezetes szegedi házra. Emléktábla Juhász Gyula szülőházán.
1. Szabadság: A Vármuzeumban látható Zsigmond-korabeli kályhacsempe is.
2. Szabad Ifjuság: A Hansági Muzeumban kiállítás nyílik; 100 éves a Mosonmagyaróvári Gépgyár.
2. Szabad Ifjuság: Új tejjgazdasági kiállítás nyílik a Mezőgazdasági Muzeumban.
3. Esti Budapest: Makarenkó Muzeumot rendezett be a Makarenkó gyermekotthon.
4. Viharsarok Népe: Cs. Pataj Mihály festőművész kiállítását a békéscsabai muzeumban a nagy érdeklődésre való tekintettel meghosszabbították.
4. Északmagyarország: A Muzeumi Hétfők előadásorozatban május 7-én előadást tart Csorba Zoltán Miskolc irodalmi műemlékei címmel.
4. Szénmedencénk: A dorogi Muzeumbarátok körének tagjai megtekintették Esztergom középkori műemlékeit.
4. Szénmedencénk: Egy kiállítás kulisszáj mögött.
4. Délmagyarország: Dinnyés Ferenc festőművész gyűjteményes kiállítása a Móra Ferenc Muzeumban.
4. Viharsarok: Ma, május 4-én leplezik le Móra Ferenc szobrát szülővárosában, Kiskunfélegyházán.
4. Pestmegyei Népujság: Megnyílt Végh Dezső kiállítása.
4. Népszava: Leleplezték Czabán Samu emléktábláját a Korvin Ottó utcában.
4. Magyar Nemzet: Szobrot állítanak Miskolcon Herman Ottónak.
4. Magyar Nemzet: Megkezdte munkáját az építőművészeti konferencia.
4. Irodalmi Ujság: Az árvizkárosultak javára felajánlott 196 képző- és iparművészeti alkotást ki-sorsolták.
5. Szabolcs-Szatmári Néplap: A kisvárdai vár helyreállításának tervéről. Éri István.
5. Irodalmi Ujság: A zalaegerszegi levéltárban egy okiratot találtak, amely pontos leírást ad Zrinyi Miklós törökök által lerombolt váráról.
5. Irodalmi Ujság: Roxi emlékkiállítás, d. m.
5. Délmagyarország: Móra Ferenc szobrának felavatási ünnepségét rendezi meg május 6-án a kiskunfélegyházi Városi Tanács.
5. Délmagyarország: Az építőművész konferencia második napja.
5. Győr-Sopronmegyei Hírlap: A soproni Liszt Ferenc Muzeum 52. különkiállítása.
5. Dunántuli Napló: Már helyükön vannak a képek... Képzőművészeti kiállítás Pécsen.
5. Irodalmi Ujság: Római kori Isis-szentélyt tártak fel Szombathelyen.
5. Szabad Nép: A Tiszalöki Erőműnél 1600 éves szarmata sirt találtak.
5. Esti Budapest: Kétmillió forintot költenek az idén a főváros szépítésére.
5. Szabad Nép: Svájci turisták érkeznek Budapestre május 7-én.
5. Népszava: 1600 évvel ezelőtt eltemetett szarmata asszony sírjára bukkantak a Tiszalöki Erő-műnél.
5. Irodalmi Ujság: Varsói pillanatképek. Hegedüs Géza.
6. Magyar Nemzet: Az Iparművészeti Muzeum május 6-ra hirdetett előadása, az előadó betegsége miatt elmarad.
6. Népszava: Emléktáblát lepleztek le Killán György szülőházának falán.
6. Vas megye: Vasárnap avatják fel a Berzsenyi muzeumot Egyházashetyén.
6. Délmagyarország: Emléktáblát lepleztek le Killán György szülőházának falán.
6. Vas megye: Ma avatják fel a Berzsenyi Muzeumot Egyházashetyén.
6. Viharsarok: Szeged és Makó új szobrokat kap.
6. Szabad Nép: A békéscsabai Munkácsy Mihály Muzeum kiadásában Körös Népe címmel történelmi és néprajzi antológia jelent meg.
6. Zala: Megtalálták Pécsen azt a Bösendorfer zongorát, amelyet 1846-ban Liszt Ferenc hozott magával pécsi hangversenyeire.
6. Viharsarok Népe: Népünk humora a fazekaskészítményeken. Nagy Gy.
6. Szabad Nép: Megnyílt az angol grafikai kiállítás.

6. Művelt Nép : A Petőfi Múzeum Kőlcsey-ereklyék : könyvek, butorok, stb. megvásárlásáról tárgyal.
6. Művelt Nép : Építőművészeti kiállítás nyílt Szegeden a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai képtárában.
6. Művelt Nép : Áron Nagy Lajos, M. Tóth István és Ballagó Imre székesfehérvári festőművészek székesfehérvári kiállítása.
6. Művelt Nép : A derecskei tanító. Takács Tibor.
6. Művelt Nép : Medgyessy Ferenc. Cifka Péter.
6. Magyar Nemzet : Megnyílt az angol grafikai kiállítás.
6. Művelt Nép : Pierre Descargues cikket ír a Genfben rendezett Picasso-Isidro Nonell-Manolo kiállításról.
6. Veszprémmegyei Népujság : Egy szlovákiai magyar bányászfalu élete. Vajkai Aurél.
7. Szabad Nép : Közép-Kelet iparművészete címmel kiállítás nyílt vasárnap az Iparművészeti Múzeum rendezésében a siklói vár helyreállított nagytermében.
7. Szabad Nép : Felavatták a Berzsenyi Múzeumot vasárnap a Vas megyei Egyházashetyén.
7. Szabad Nép : Több mint kétfélmillió forintot fordítanak az idén a főváros szállítására.
8. Szabad Ifjúság : A pécsi ünnepi hetek alkalmából kiállítás nyílt Pécsen.
8. Szabadság : Hová tűnt az értékes festmény?
8. Dunántúli Napló : A Pécsi Ünnepi Hetek első napjának gazdag műsora.
8. Délmagyarország : Móra Ferenc ünnepek Kiskunfélegyházán.
8. Bácskiskunmegyei Népujság : Városunk legkorábbi magyar településének nyomaira bukkantak. A 14-15. századbeli Kecskemét.
8. Rokk : Tudod-e? ... hogy Budapesten a VIII. kerületben álló Tömlő u. 6. számú házat 1872-ben Tánácsics Mihály számára építette Lohr János építész.
8. Dunántúli Napló : Megnyílt Pécsen az idegenforgalmi kiállítás.
8. Északmagyarország : Herman Ottó szobrának gipszmodelljét máától kiállítják a Herman Ottó Múzeumban.
8. Vas megye : Felavatták Egyházashetyén a Berzsenyi múzeumot.
8. Szabolcs-Szatmári Néplap : A kisvárdai vár helyreállításának tervéről. Éri István.
8. Tanácsok Lapja : A Somogy-megyei tanács népművelési osztálya, valamint a megyei a. h. kezdeményezésére a megyei tanács v. b. határozatot hozott a niklai Berzsenyi kuria restaurálására.
8. Tanácsok Lapja : A siófoki múzeumban május elején kiállítás nyílt. «A magyar hajózás története» címmel.
8. Magyar Nemzet : Megkezdődtek a baranyai ünnepi hetek. Maróti Andor.
8. Diósgyőri Kohász : Diósgyőrben központi kohászati múzeum létesül.
8. Magyar Nemzet : Berzsenyi Múzeumot avattak Egyházashetyén.
8. Szabadság : Időtálló kiállítás. A Történelmi Múzeum kiállítása «A magyar ifjúság a haladásért».
9. Népszava : A gyulai vár helyreállítását az idén 200 000 forintos költséggel tovább folytatják.
9. Magyar Nemzet : A gyulai vár helyreállítását az idén tovább folytatják.
9. Szabad Nép : A helyreállított gyulai várban helyezik el az Erkel Ferenc Múzeum anyagát.
9. Szabad Nép : Emlékkiállítás nyílik pénteken a Szépművészeti Múzeum új magyar képtárában (V. Egyetem u. 16.) Bihari Sándor festőművész alkotásaiból.
9. Szabad Ifjúság : A weimari Liszt-házban létesített múzeumot vasárnap adták át rendeltetésének.
9. Hajdu-Biharmegyei Néplap : Ásatások Ártánd határában.
9. Vas megye : Képzőművészeti kiállítás nyílik Szombathelyen.
9. Szabad Nép : Hozzuk létre a Magyar Műszaki Múzeumot. Mariska Zoltán.
9. Dunántúli Napló : Pécsi képzőművészek a képzőművészeti kiállításon. Dr. Végvári Lajos.
10. Magyar Nemzet : Szombaton nyílik meg a Mozart-émlékkiállítás.
10. Magyar Nemzet : Képzőművészeti krónika. Aradi Nóra.
10. Nők Lapja : Középkori kinzoeszközöket találtak Csokonyavisontán.
10. Viharsarok : Művész látogatók Vásárhelyen.
10. Veszprémmegyei Népujság : Népront bizottság a kulturáért.
10. Bácskiskunmegyei Népujság : Most 25 éve, hogy Londonban egy rokkant magyar utazó, a világhírré jutott Tordai Emil lehunytá örökre a szemét.

10. Nők Lapja : Soproni üdvözet. Tardos Tibor.
11. Szabad Nép : Az Iparművészeti Muzeumban csütörtökön délután bemutatták a sajtó képviselőinek a csehszlovák textilművészeti kiállítást.
11. Viharsarok Népe : A gyulai Erkel Ferenc Muzeumban nemrégiben új kiállítás nyílt. Gyula város és a Körösvidék legújabbán feltárt érdekes történelmi emlékeit tették közszemlére.
11. Győr-Sopronmegyei Hirlap : A soproni Lábasházban megnyílt Ipartörténeti Múzeum iránt igen nagy az érdeklődés.
11. Somogyi Néplap : Fonyód község ötven éves. Ruh György.
11. Szabad Nép : Pap Gyula és Dabóczi Mihály kiállítása. Cseh Miklós.
11. Magyar Nemzet : «A magyar művészeti életet nagyon egészségesnek tartom». David Caplan nyilatkozata budapesti élményeiről. M. K.
11. Magyar Nemzet : Medgyessy Ferenc gyűjteményes kiállítása elé. Sebestyén György.
12. Északmagyarország : Ficzer László festőművész gyűjteményes kiállítása a Herman Ottó Muzeumban. Hajdu Béla.
12. Szabad Ifjúság : A Nagytétényi Kastélymuzeum látogatását Cserey Éva vezeti, vasárnap de. 11 órakor.
12. Irodalmi Ujság : Irodalmi muzeumok vidéken.
12. Szabad Nógrád : Hamza Tibor kiállítása elé. Molnár Jenő.
12. Szabad Ifjúság : Műemlék -- vagy FÜSZÉRT raktár. Joó Miklós, Edelény.
12. Népszava : A bodrogi közeli agrárszocialista mozgalmak emlékeit gyűjti a sárospataki Rákóczi Múzeum.
12. Szabad Ifjúság : A sárospataki Rákóczi Múzeum gyűjtőmunkája.
12. Magyar Nemzet : Megtalálták Zrínyi új várának pontos helyeirását.
12. Magyar Nemzet : Római kori villatelepülés, bronzkori sír Sztálinvárosban.
12. Szabad Nép : Sajtófogadáson mutatták be a ma megnyíló Mozart-emlékkiállítást.
12. Szabad Nép : Száz éves a moszkvai Tretyakov Képtár.
13. Népszava : A Népművelési Minisztérium tervjavaslatai.
13. Magyar Nemzet : Szombaton délelőtt a Petőfi Irodalmi Muzeumban ünnepélyesen megnyitották a Mozart születésének 200. évfordulója alkalmából rendezett emlékkiállítást.
13. Szabad Nép : Az angol grafikai kiállításról. Artner Tivadar.
13. Szabad Nép : Megnyílt Medgyessy Ferenc Kossuth-díjas szobrászművész gyűjteményes kiállítása.
13. Szabad Nép : Kisfaludy Stróbl Zsigmond műveinek kiállítása Ogyesszában.
13. Szabad Nép : Múzeum, színház, irodalom ... (Utijegyzetek a Szovjetunióból. V.) Pándi Pál.
13. Szabad Nép : Megnyílt a Mozart-emlékkiállítás.
13. Pestmegyei Népujság : Megyénk nevezetességei - Zsámbék műemlékei. Csekő Ágoston.
13. Szabad Föld : Őrsháza multjának, harcainak nyomában.
13. Művelt Nép : Macedonai Nagy Sándor mumija.
13. Művelt Nép : A sixtusi madonnát és más világhírű alkotásokat az elmúlt héten újból elhelyezték a drezdai Semper-képtárban.
13. Művelt Nép : Baján, a Türr István Múzeum kiállítási termeiben gyűjteményes kiállítást rendeztek a helyi képzőművészek.
13. Győr-Sopronmegyei Hirlap : Győr legrégebbi háza. Dr. Jenei Ferenc.
13. Szabad Ifjúság : Tintoretto festményt fedeztek fel a varsói Nemzeti Muzeumban.
13. Délmagyarország : Javaslatok Heves megye műemlékeinek megvédésére.
13. Délmagyarország : Május 14-19-ig a kiállítások zárva vannak a Móra Ferenc Muzeumban.
13. Délmagyarország : Értékes ajándékokat hozott a szegedi Móra Ferenc Múzeumnak egy szegedi származású montevideói kárpitos.
13. Délmagyarország : Megzenésítette Juhász Gyula «Azért szerettelek Anna» c. költeményét Kis-tétényi Melinda fiatal zeneszerző. A kotta kéziratát megküldték a szegedi Irodalmi Múzeumnak is.
13. Veszprémmegyei Népujság : Keszthely kulturális problémái.
13. Építők Lapja : Tovább folytatják a gyulai vár helyreállítását.
15. Fejérmegyei Néplap : Rendbehozzák a XIII. századbeli csókakői várrom elhanyagolt környékét.
15. Magyar Nemzet : Siófokon hajótörténeti múzeum nyílt meg vasárnap.

15. Magyar Nemzet: A sárospataki Rákóczi Múzeum megkezdte a bodrogközi községek agrárszo-
cialista mozgalmi emlékeinek összegyűjtését.
15. Szabad Nép: Háromszáz személyes szanatórium építését kezdték meg Balatonfüreden.
15. Sztálinváros: Színes fotókiállítás nyílik a múzeumban.
15. Népszava: A Csehszlovák Tudományos Akadémia Budapesten tartózkodó állatorvos és állatte-
nyésztő konferencia résztvevői megtekintették a Mezőgazdasági Múzeumot.
15. Esti Budapest: Rendbehozzák a Széchenyi emlékművet.
15. Esti Budapest: Tizennyolc darabból álló értékes ásványgyűjteményt kapott a Természettudományi
Múzeum Ásványtára az oslói múzeumtól.
15. Tolnai Napló: A Ióváros műemlékeinek helyreállításához.
15. Magyar Nemzet: A magyar fauna könyvei. Székessy Zoltán.
16. Viharsarok: Megkezdődött a fürdőző évad. Felállították a Vásárhelyi Strandfürdő-telepen Medgyessy
Ferenc szobrászművész «Fürdőző nő» c. szobrát.
16. Hevesmegyei Népujság: A síroki vár. Hevesy Sándor.
16. Béke és Szabadság: 50 sor Medgyessy Ferenc művészetéről. László Gy.
16. Veszprémmegyei Népujság: Helytörténeti múzeum nyílik Tihanyban.
16. Szabad Nép: Moszkvába utazott Pogány Ö. Gábor művészettörténész, a Szépművészeti Múzeum
főigazgatóhelyettese.
16. Szabolcs-Szatmári Néplap: A Magyar Történelmi Társulat tegnap tartotta felolvasó ülését a Bes-
senyei klubban.
16. Esti Budapest: Szobrot állítanak Ferenczy István szobrászművésznek.
16. Szabad Nép: Parkosítják a Széchenyi emlékmű környékét.
16. Magyar Nemzet: Rendbehozzák a Széchenyi emlékművet.
16. Szabad Nép: Kiállítás nyílik vasárnap a pécsi Janus Pannonius Múzeumban a Szépművészeti
Múzeum anyagából.
16. Szabad Nép: Magyar-Bolgár Hetet rendeznek május 19. és 27. között Kecskeméten. A Katona
József Múzeumban bolgár népművészeti kiállítás nyílik.
17. Fejérmegyei Néplap: Medgyessy Ferenc 75 éves. F. Petres Éva.
17. Pestmegyei Népujság: Kilencven évvel ezelőtt született Holló Barnabás szobrászművész.
17. Népszava: Központi kohászati múzeum létesül Diósgyőrött.
17. Esti Budapest: A gyermek- és ifjúságvédelemről, a közterületeken felállítandó szobrokról tárgyal
a Ióvárosi tanács végrehajtó bizottsága.
17. Pamut ujság: Medgyessy Ferenc Kossuth-díjas szobrászművész gyűjteményes kiállítása a Mű-
csarnokban.
17. Magyar Nemzet: Jégkorszakbeli őssallat maradványaira bukkantak a balatonszentgyörgyi agyag-
bányában.
17. Szabad Ifjúság: Központi kohászati múzeum létesül Diósgyőrött.
17. Magyar Nemzet: Bernáth Aurél műveiből összeállított kiállítását meghosszabbították.
17. Ötszázéves műemlék helyreállítása a Budai Várban.
18. Esti Budapest: Évszázados műemlékeink visszakapják eredeti szépségüket.
18. Esti Budapest: Gyermekrajz kiállítás nyílik az uttörőmozgalom 10 éves jubileumára május 20-án
a szentendrei Ferenczy Károly Múzeumban.
18. Északmagyarország: Szombaton este 7 órakor nyílik meg Holló László Munkácsy-díjas festő-
művész gyűjteményes kiállítása Sárospatakon a Rákóczi Múzeumban.
18. Győr-Sopronmegyei Hírlap: A Népművelési Minisztérium 4000 Ft értékű ötvösmunkával ajándé-
kozta meg a Soproni Múzeumot.
18. Zala: Múzeumba kerülnek Zalaegerszeg legrégebbi települési emlékei.
18. Magyar Nemzet: Mozart emlékek között.
18. Magyar Nemzet: A rotterdami Boymans-múzeum Rembrandt születésének 350. évfordulója alkal-
mából kiállítást rendez a nagy holland mester alkotásaiból.
18. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Junius 2-án nyílik meg a soproni Liszt Ferenc Múzeum 53. külön
kiállítása.
18. Veszprémmegyei Népujság: Képeslap-történeti kiállítás Veszprémben.
18. Szabad Nép: Óskori telepek maradványaira bukkantak Csepelszigeten.

18. Népszava : Felállítják Marx, Engels, Lenin szobrát.
19. Északmagyarország : Megalakult a központi kohászati muzeum bizottsága Miskolcon.
19. Délmagyarország : Dinnyés Ferenc neves szegedi festőművész gyűjteményes kiállítását meghosszabbították.
19. Dunántúli Napló : A Pécsi Ünnepi Hetek alkalmából a Pécsi Janus Pannonius Múzeum «Régi grafikus mesterek» címmel kiállítást rendez a Káptalan u. 2. sz. alatt.
19. Esti Budapest : A TTIT vasárnap délelőtti rendezvényei.
19. Zala : Értékes fazekasműhely felszerelést szerzett be a nagykanizsai Thury György Múzeum.
19. Magyar Nemzet : Múzeumot létesítenek Kisújszálláson a Hazafias Népront helyi bizottságának kezdeményezésére.
19. Magyar Nemzet : Medgyessy Ferenc gyűjteményes kiállítása a Mücsarnokban. Aradi Nóra.
20. Szabad Nép : Medgyessy Ferenc művészetéről. Cseh Miklós.
20. Művelt Nép : Érdekes üzenet Szűcs Sándor karcagi múzeumvezető «Háry János bajtársai» c. üzenete.
20. Művelt Nép : Czóbel Béla kiállításának visszhangja a párizsi sajtóban.
20. Művelt Nép : Lesz-e szobra Juhász Gyulának Szegeden? Péter László.
20. Szabad Föld : Hajótörténeti múzeum nyílt Siófokon.
20. Művelt Nép : Pap Gyula és Dabóczy Mihály kiállítása.
20. Művelt Nép : Fiatalok kiállítása a Fényes Adolf teremben.
20. Dunántúli Napló : Babits Mihályra emlékezünk.
20. Népszava : Vasárnapi séták... Ezuttal a szegedi Móra Ferenc Múzeumban. Bogáti Péter.
20. Délmagyarország : Sztálinváros - a második ötéves terv küszöbén.
21. Esti Budapest : Magyar művészek szobrai a városligeti Művész-sétányon.
21. Szabad Nép : Zala megye első kerámikus szakköre.
21. Szénmedencénk : Egy törött dombormű és ami mögötte van...
21. Szénmedencénk : Műemlékeink védelmében.
22. Szabad Nép : Restaurálták a 200 éves híres Veszprém megyei gyöngyösi Betyárcsárdát.
22. Szabadság : A margitszigeti Ybl fürdőépület újáépítése.
22. Szabadság : Értékes lelet.
22. Pestmegyei Népujság : Megoldásra vár a dabasi járási művelődési ház problémája.
22. Henger : Érdemes megnézni. Csehszlovák textilkiállítás nyílt az Iparművészeti Múzeumban.
22. Pestmegyei Népujság : Lesz-e Székely Bertalan emlékmúzeum Szadán?
22. Pestmegyei Népujság : Gyermekekrajz kiállítást rendez a szentendrei Ferenczy Károly múzeum.
22. Szabolcs-Szatmári Néplap : Egyedülálló honfoglaláskori magyar sirlelet Rakamazon. Csallány Dezső.
23. Magyar Nemzet : Brazil vendégeink látogatásai.
23. Szabad Nép : Roxi József emlékkiállítás a Kossuth Klubban. Artner T.
23. Szabad Nép : Emléktáblával jelölték meg Pécsen Babits Mihály diákkori otthonának épületét.
23. Magyar Nemzet : A szerencsi vár helyreállítását társadalmi munkával segíti a lakosság.
23. Béke és Szabadság : Pusztul Jurisich vára.
23. Szabolcs-Szatmári Néplap : Lónya község kulturház problémája.
23. Győr-Sopronmegyei Hírlap : Győri jegyzetek a «Soproni jegyzetek»-hez.
23. Fejérmegyei Néplap : Pályázat eredeti helyszíni néprajzi gyűjtésre.
23. Béke és Szabadság : Egyházashelyén felavatták a Berzsenyi Dániel emlékmúzeumot.
23. Pestmegyei Népujság : Uttörő kiállítás nyílik Gyömrőn a II. Rákóczi F. Ialumuzeumban.
24. Zala : Néprajzi kiállítást létesítenek Nagykanizsán.
24. Magyar Nemzet : Országos néprajzi gyűjtőpályázat.
24. Magyar Nemzet : A pápai Hazafias Néprontbizottság a városért.
24. Magyar Nemzet : Az Osztrák Köztársaság rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere szerdán családjával együtt meglektintette a Petőfi Sándor Irodalmi Múzeumban Mozart emlékkiállítását.
24. Szabad Nép : Százéves a Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Gépgyár. A Hansági Múzeumban megnyíló történeti kiállítás szemlélteti a vállalat százéves fejlődését.
24. Fejérmegyei Néplap : Gyarapodnak muzeumi kiadványaink. Népszerű ismertető füzetek jelennek meg a könyvhétre.

24. Népszava : Medgyessy Ferenc műveinek kiállítása. Noszlopy György.
24. Népszava : Mihail Solohov – 50 éves.
24. Szabad Nép : Az osztrák követ meglekintette a Mozart emlékkiállítást.
25. Magyar Nemzet : Felszabadulási emlékmű épül Székesfehérvárott.
25. Győr-Sopronmegyei Hirlap : Soproni jegyzetek a «Soproni jegyzetek»-hez.
25. Fejérmegyei Néplap : Muzeumi szakkör működik Sztálinváros óvárosi iskolájában.
25. Szabad Nép : Hogyan gondoskodnak az idén végző egyetemi, főiskolai hallgatók és technikai tanulók elhelyezéséről?
25. Szabad Nép : Móricz emléktáblát lepleztek le Sárospatakon.
25. Magyar Nemzet : Muzeum Kemenesalján. Maróti A.
25. Magyar Nemzet : M. Petrescu – Dimbovita a jasi régészeti muzeum igazgatója a magyar-román kulturális egyezmény alapján az Akadémia vendégeként Budapestre érkezett.
26. Szabolcs-Szatmári Néplap : Gyulafehérvár és kincsei.
26. Pestmegyei Népujság : Érdekes őskori leletre bukkantak a vecsési sóderbányában.
26. Irodalmi Ujság : A Néprajzi Muzeum és a Népművészeti Intézet meghirdette az V. országos néprajzi gyűjtőpályázatot.
26. Esti Budapest : Legányi Ferenc, az egri Dobó István Muzeum tudományos munkatársa több évtizede gyűjtött nagy tudományos értékű gyűjteményét az egri muzeumnak ajándékozta.
26. Szabad Ujság : Restaurálják Európa második legnagyobb kézzel kovácsolt toronyóráját Tata egyik nevezetességét.
26. Magyar Nemzet : Egyiptomi idegenforgalmi szakember Magyarországról.
26. Szabad Nép : Szervezzék meg a faanyagok tartósítását.
27. Somogyi Néplap : Rippl Rónai József születése évfordulójára.
27. Viharsarok Népe : Árpádkori temető ásatása Szarvas határában.
27. Művelt Nép : Képzőművészeti problémák.
27. Művelt Nép : Az MSZT és a Népművészeti Intézet kiállítást rendezett a «Magyar-szovjet barátság bemutatása a népművészetben» címen.
27. Szabolcs-Szatmári Néplap : Meghalt Supka Géza.
27. Zala : Kiállítás nyílik ma reggel a zalaegerszegi muzeum nagytermében.
27. Fejérmegyei Néplap : Természettudományos kislexikon.
27. Népszava : Új köntöst kapnak a székesfehérvári műemlékek.
27. Szabad Nép : A Szépművészeti Muzeum vasárnap délelőttre hirdetett előadása a motorverseny miatt elmarad.
27. Szabad Nép : Meghalt Supka Géza.
27. Magyar Nemzet : Meghalt Supka Géza.
27. Művelt Nép : A «Soproni jegyzetekről» győri szemmel. Bertalan Lajos.
27. Művelt Nép : Medgyessy Ferenc gyűjteményes kiállítása a Mücsarnokban.
27. Művelt Nép : A Petőfi irodalmi Muzeum új szerzeményeiből.
28. Esti Budapest : Supka Géza a kiváló újságíró és publicista 73 éves korában május 25-én meghalt.
29. Szabad Nép : Feltárták a miskolci «Sötétkapu» titkát.
29. Szabadság : Talapzatok szobor nélkül. Tokaji György.
29. Viharsarok : Állandó kiállítást Tornyai János hagyatékának.
29. Szabadság : Mi lesz a Várral? Zágoni Ferenc.
30. Magyar Nemzet : A diplomáciai testület látogatása Pécssett.
30. Magyar Nemzet : Az aranykoszorus mesterek utódai. Kertész Magda.
30. Szabad Nép : A diplomáciai testület látogatása Pécssett.
30. Tolnai Napló : Középkori templom alapjait tárták fel Grábócon.
30. Hevesmegyei Népujság : Legányi János tudományos értékű őslénytani magángyűjteményét az egri muzeumnak ajándékozta.
30. Béke és Szabadság : Képek és képtelenségek Kőszegről. Rully Péter.
31. Bácskiskunmegyei Népujság : Muzeum nyílt a weimari Liszt-házban.
31. Tolnai Napló : Kiállítások a szekszárdi muzeumban.
31. Szolnokmegyei Néplap : Tamási Áron Kossuth-díjas az Ünnepi Könyvhét szolnoki és jászberényi megnyitóján.

31. Pestmegyei Népujság : Restaurálják a Mátyás-templomot.
31. Nők Lapja : Restaurálják a kétszáz éves híres veszprémmegyei gyöngyösi betyárcsárdát.
31. Viharsarok Népe : Munkácsy Mihály emlékkiállítás nyílik júniusban a békéscsabai Munkácsy Mihály Muzeumban.
31. Tolnai Napló : Múzeum nyílt a weimari Liszt-házban.
31. Magyar Nemzet : A zombói csárda védelmében.
31. Magyar Nemzet : Hol vannak az iskolások ?
31. Szabad Nép : Öt szobrászművész kiállítása. Artner Tivadar.
31. Szabad Nép : Eltemették Supka Gézát.
31. Magyar Nemzet : A főváros kulturális életének fellendítéséről tanácskoztak a tanács népművelési osztálya.
31. Esti Budapest : Eltemették Supka Gézát.
31. Pestmegyei Népujság : A nagykorúsiak ragaszkodnak muzeumukhoz.

Május :

- Népművelés : Soproni Szemle vagy szemlélet. Pesoldt Ferenc.
- Természet és Társadalom : Kazár vár a cimljanszki tengerben. M. J. Artamanov akadémikus ásatása.
- Népművelés : A Muzeumi hétfők sorozatban a miskolci múzeum legutóbb előadást rendezett «A miskolci ősi jobbágytelkek első lajstroma 1702-ből» címmel.
- Népművelés : Szentendrén a Ferenczy Károly Muzeumban megnyílt a szentendrei és pomázi képzőművészeti körök kiállítása.
- Természet és Társadalom : Bulgária szép műemléke a vilai kolostor.
- Szovjet Kultura : A magyar építészet ősi emlékei. A. Tyihomirov.

+++

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
IDŐSZERŰ CIKKEK A MUZEUMI MUNKÁRÓL	
Korek József: A második ötéves terv irányelveinek vitája a muzeumi területen	73 - 75
Hasznosné Szöllős Ilona: A muzeumi restaurálás konzerválás korszerű kérdései	75 - 81
Bakó Ferenc: A fényképnegatívek mutatózásáról	81 - 90
Lajta Andor: A Filmmuzeum lényege, rendeltetése, hivatása	90 - 95
KÜLFÖLDI KAPCSOLATOK	
Garas Klára: Rövid jelentés a hollandiai kiküldetéséről	95 - 96
Weiner Mihályné: A népnevelés néhány új módszere a Német Demokratikus Köztársaság muzeumaiban	96 - 98
Koós Judith: Az Iparművészeti Múzeum külföldi cserekapcsolatai és Nemzetközi Kiadványcseré könyvkiállítás	98 - 100
KIÁLLÍTÁSOK	
László Gyula: Medgyessy Ferenc kiállításának megnyitója	100 - 103
Pogány Ö. Gábor: Bihari Sándor emlékkiállítás	103 - 104
Kocsis András: Ferenczy István, Izsó Miklós, Stróbl Alajos emlékkiállítás	104 - 105
Gyapayné Molnár Zsuzsa: Ferenczy István, Izsó Miklós és Stróbl Alajos emlékkiállítás a Szépművészeti Múzeumban	105 - 106
Müller Sándor tanuló: Fizika szakkörünk látogatása az «Ifjuság a haladásért» kiállításon	106 - 107
HAGYOMÁNYAINKBÓL	
Kőhegyi Mihály: Móra Ferenc a tudós	107 - 113
JAVASLATOK, VÉLEMÉNYEK	
A Múzeumi Híradóról és a jövő évre tervezett folyóiratról	113 - 121
HIREK	122 - 127
SAJTÓSZEMLE	128 - 144

